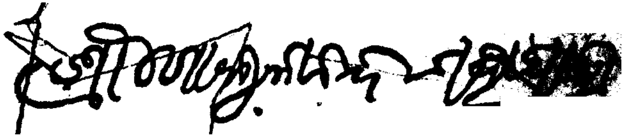

ଲେଖକ—

ଅଧ୍ୟାପକ—ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର, ଏମ୍. ଏସ୍‌ସି

ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ, କଟକ ।

ପ୍ରକାଶକ—

ବିଜୟ ସ୍ମୃତି ପାଠାଗାର

ଅଁସ, ପୋଃ ଅଃ ଭଦ୍ରକ, ଜିଃ ବାଲେଶ୍ୱର

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ—୧୯୫୭

ମୂଲ୍ୟ—ଦୁଇଟଙ୍କା

ସୋଲ ଏଜେଣ୍ଟ

ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର

ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ—୨

—ବହି ସମ୍ବନ୍ଧେ ପଦେ—

'ପୃଥିବୀ ବାହାରେ ମଣିଷ'ର ଲୋକପ୍ରିୟତା ଆଜି ମୋତେ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗଳ୍ପଗୁଚ୍ଛ "ଉଡ଼ନ୍ତା-ଥାଳିଆ"କୁ ରୂପ ଦେବାରେ କମ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିନି । ସେଥିନିମିତ୍ତ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ସୁଧୀ ପାଠକ-ବୃନ୍ଦଙ୍କଠାରେ ମୋର ହୃଦୟର କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ନିବେଦନ କରୁଛି ଯେ, "ଉଡ଼ନ୍ତା-ଥାଳିଆ"ରେ ସନ୍ନିବେଶିତ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଟିକିଏ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଆଲୋଚନା କରି ପଢ଼ିବା ଦରକାର ।

ସାରା ପୃଥିବୀର ବିଜ୍ଞାନୀ-ସମାଜ ଆଗରେ ଆଜି ଯେଉଁ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାମାନ ଦେଖା ଦେଇଛି, ସେହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ରୂପ ଦେବାପାଇଁ ଏହି ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି । ବିଜ୍ଞାନର ଅଜସ୍ର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗର ସୁବିଧା ନେଇ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷମାନେ କିପରି ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ପଥ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ଦିଅନ୍ତି, ତହିଁର କିଛି ଆଭାସ ଦିଆଯାଇଛି ଏହି ଗଳ୍ପମାନଙ୍କରେ । ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ଗବେଷକ କିପରି ପାଗଳ ହୋଇ ଗବେଷଣାରେ ହାସ ଦିଏ କିନ୍ତୁ ତା' ବଦଳରେ ସେ ପାଏ ଲାଞ୍ଛନା ଓ ଅସୁମାରି କଷ୍ଟ, ସେହିସବୁ ସମସ୍ୟା ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଛି ଏହି ବହିର କେତୋଟି ଗଳ୍ପରେ । ବିଜ୍ଞାନୀ ନିଜର ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ଉପରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ହରାଇ କିପରି ଦେଶ ଶାସକ ତଥା ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନଙ୍କ ହାତରେ ଖେଳନା କଣ୍ଢେଇ ହୋଇ ରହେ, ସେ ସବୁକୁ ଫୁଟାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ଏ ବହିର କେତୋଟି ଗଳ୍ପ ଭିତରେ ଦେଇ । ବିଜ୍ଞାନ ଉପରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଶାସକଙ୍କର ଏକ

ଅଯଥା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଯୋଗୁଁ ପୃଥିବୀ ତଥା ମାନବ ସମାଜ ଆଜି ଏକ ଘଡ଼ିସନ୍ଧି ବେଳରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ବିଜ୍ଞାନର ଅପବ୍ୟବହାରରୁ କେତେବେଳେ ଯେ ମାନବ ସମାଜ ଏହି ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯିବ, ତା' କହି ହେବନି ।

ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଧୀନରେ ବିଜ୍ଞାନ ତଥା ବୈଜ୍ଞାନିକ-ମାନେ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଥିବେ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଅଶାନ୍ତି ଲାଗି ରହିଥିବ, ଯୁଦ୍ଧ ବିଭୀଷିକା ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ଲୋପ ପାଇ ପାରିବନି । ଆମେ 'ଶାନ୍ତି' 'ଶାନ୍ତି' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଆମ ଚିତ୍କାର କେବଳ ଚିତ୍କାରରେହିଁ ସୀମିତ ହେବ । ଏହିସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନେଇ ଏହି ବହିର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ରଚନା କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏହା କେତେଦୂର ପାଠକ ପାଠିକାମାନଙ୍କ ମନକୁ ପାଇବ, ତା' ମୁଁ ଜାଣେନି ।

ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗଳ୍ପ ରଚନାରେ ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛନ୍ତି ଡଗରର ସମ୍ପାଦକ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ ଲେଖକ—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର । ଏହି ଗଳ୍ପମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ତିନୋଟି ତାଙ୍କ ପତ୍ରିକା ଡଗରରେ ଓ ଗୋଟିଏ 'ପ୍ରଭାତୀ' ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁ ଓ 'ପ୍ରଭାତୀ'ର ସମ୍ପାଦକଙ୍କଠାରେ ମୋର ହୃଦୟର କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । ସ୍ୱର୍ଗତ ଶଶୀଭୂଷଣ ରାୟ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖ୍ୟାତନାମା ଲେଖକଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ପୁସ୍ତକରୁ ଭାଷା ରଚନା ଦିଗରେ ନାନା ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥିବାରୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଚିରକୃତଜ୍ଞ ।

ବିନୀତ

ଲେଖକ

ଉତ୍ସର୍ଗ

ସ୍ନେହର ଟୁନୁ ଓ ବଙ୍କୁ,

ବିଜ୍ଞାନର ନଗ୍ନ ବାସ୍ତବ ପରିସର ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ **କଳ୍ପନା**କୁ ଭଲ ପାଏଁ । ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଜ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଯେତିକି, କଳ୍ପନାର ଆବଶ୍ୟକତା ତାଠାରୁ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ କଳ୍ପନା ପରସ୍ପରର ବିପରୀତମୁଖୀ ହେଲେହେଁ, ଏ ଦୁଇଟିକୁ ଏକାଠି କରିବା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି କେବେ ଭାବିବ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭେମାନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏ ଦୁଇଟିକୁ ଏକତ୍ର କରି ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ, କୌଣସି ଗୋଟିକର ଆରାଧନା କରିବାକୁ ଯେ ଆଗେଇଯିବ, ଏହା ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି । ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ-ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବା ପାଇଁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ହାତରେ ଦେଉଛି ବିଜ୍ଞାନ ତଥା କଳ୍ପନାର ଏହି ମିଳନ **ଉଡ଼ନ୍ତା-ଥାଳିଆ** ।

ତୁମର

ବାପା

ସୂଚୀ

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧ । ଉଡ଼ନ୍ତା-ଥାଳିଆ	୧
୨ । ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି	୧୭
୩ । ଓ୍ୱାଲ୍ଟର ରଜ୍ ସୋସାଇଟି	୪୨
୪ । ବିଜ୍ଞାନ୍ କା ସଚ୍ଚା ପ୍ରୟୋଗ	୫୩
୫ । ଗବେଷଣାର ମୂଲ୍ୟ	୬୩
୬ । ପେଟେଣ୍ଟ ବୋନସ୍	୮୦
୭ । ବିଜ୍ଞାନର ଅସ୍ତ୍ର	୧୦୦
୮ । ବିସ୍ମୃତ-ବିଜ୍ଞାନୀ	୧୨୧

All the stories in this book "Flying Saucer" are entirely fictitions, except the last two, which are based on some historical facts. The stories do not reflect on any nation or any political or economic ideology.

Copyright

All rights in this book, "Flying saucer" are reserved by the author. The book or any portion of it can not be translated into any other language or used in any manner without the authori's permission.

ଉଡ଼ନ୍ତା-ଥାଳିଆ

(FLYING-SAUCER)

ଜୀବନରେ ବହୁବାର ରାତି ଆସେ, ଯାଏ ମଧ୍ୟ । କେତେ ରାତି ଆସେ ସୁନାସ୍ୱପ୍ନର ଅସରନ୍ତି ଭଣ୍ଡାର ନେଇ, ଶତ ଅତୃପ୍ତ ବାସନାରେ ମନକୁ ବିଭୋର କରିବାପାଇଁ । ପୁଣି କେତେ ରାତି ଜୀବନରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଆସିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଚିରଦିନ ପାଇଁ ମନରେ ରଖିଦେଇ ଯାଏ ଏକ ଅଲିଭା ସ୍ମୃତି ।

ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଅଦିନିଆ ରାତି । ଅମାବାସ୍ୟାର ଘନ ଅନ୍ଧକାର ବିଶ୍ୱମଣ୍ଡଳର ପ୍ରତି କୋଣେ କୋଣେ ଗ୍ରାସି ହୋଇ-ଯାଇଥାଏ । ନଭେମ୍ବର ମାସର ଶୀତ ବେଶ୍ ଘନେଇ ଆସିଲାଣି । ସେ ଦିନ ସୀତା ଆସିଥାଏ ଆମ ଘରକୁ ସାନ୍ଧ୍ୟଭୋଜନର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷାକରି । ସୀତା ସହିତ ଖୋଲାଖୋଲି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ତା'ର ମତାମତ ନେଉଥାଏ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ତା'ର ଓ ମୋ' ଭିତରେ

ଯେଉଁ ବିରାଟ ବ୍ୟବଧାନ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ରଖିବାକୁ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥାଏ । ସାନ୍ଧ୍ୟଭୋଜନ ଶେଷ କରି ଆମେ ଦୁଇଜଣ ବସିଥାଉଁ ଦୁଇଟି ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମ ସୋଫାରେ, ଆଗରେ ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ ଏକ ଟେଲିଭିଜନ୍ ସେଟ୍ । ସୀତା ବଡ଼ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଥାଏ, ୱାସିଙ୍ଗଟନ୍ ଟେଲିଭିଜନ୍ ଷ୍ଟେସନରୁ ଆସୁଥିବା ଏକ ବେଲେଟ୍ ଡାନସ୍ ଆଡେ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ବିଖ୍ୟାତ ନୃତ୍ୟତାରକା କୁମାରୀ ସିଲ୍‌ଭି ସୋଭିୟେଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ର ସମୂହରୁ ଫେରି ଆସିବାପରେ ଗୋଟିଏ ସୋଭିୟେଟ ବେଲେଟ୍ ଡାନ୍‌ସ୍ ଦେଉଥାନ୍ତି । ବଡ଼ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଥିଲି ସୀତା ସେହି ଟେଲିଭିଜନ୍‌ର ରୁପେଲି ପର୍ଦ୍ଦା ଆଡ଼େ ।

ହଠାତ୍ ନୀରବତା ଭଙ୍ଗକରି ସେ ଆରମ୍ଭ କଲି; "ଆପଣ ଯା ଭାବନ୍ତୁ ପଛକେ, ରୁଷ୍ ଦେଶର ଏହି ବେଲେଟ୍ ଡାନ୍‌ସ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଦେଖୁଛନ୍ତି ଆପଣ, ନୃତ୍ୟର ପ୍ରତି ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ଫୁଟି ଉଠୁଛି କି ଅପୂର୍ବ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ! ମୁଁ ଥରେ ବିଖ୍ୟାତ ରୁଷ୍‌ନର୍ତ୍ତକୀ ମେରିଆ ଯେଫ୍ରିନୋଭାଙ୍କ ବେଲେଟ୍ ଡାନ୍‌ସର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଫଟୋ ଦେଖି ବଡ଼ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ନୃତ୍ୟର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା କି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର କଳା-ଚାତୁରୀ ! ଧନ୍ୟ ସେ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଧନ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ କଳାଚାତୁରୀ ! ସୋଭିୟେଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଯେ ଯେତେ ବିରୋଧୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମେରିଆଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ଥରେ ମାତ୍ର ଦେଖିଲେ ସେ ଦେଶକୁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହି ପାରିବ ନା ।"

ସୀତା ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କହି ଯାଉଥିଲା ଏଇ କେତେ ପଦ ବଡ଼ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ । ହଠାତ୍ ଟେଲିଭିଜନ ପରଦା ଅଲିଅ ଦପ୍‌କରି ଲିଭିଗଲା । ପରଦା ପଛଆଡ଼ୁ ଏକ ଭୟ-ଭିତ ଚଞ୍ଚଳ ସ୍ୱରରେ ଶୁଭିଲା—

ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ

“କ୍ଷମା କରିବେ, ଶ୍ରୋତାବର୍ଗ ! ଏକ ଜରୁରୀ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଯୋଗୁଁ କୁମାରୀ ସିଲ୍‌ଭିଙ୍କର ବେଲେଟ୍ ଡାନ୍‌ସ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ [illegible] ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସାନ୍‌ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍‌କୋ ଷ୍ଟେସନରୁ ଏକ ଜରୁରୀ ସମ୍ବାଦ ରିଲେ କରି ଶୁଣାଉଛୁ ।”

ଠିକ୍ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଟେଲିଭିଜନ ପରଦାର ପଛଆଡ଼ୁ ଆବେଗ-କମ୍ପିତ ସ୍ୱରରେ ଶୁଭିଲା, ‘ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ— ପ୍ରାୟ ଦେଢଘଣ୍ଟା ତଳେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ ଓକ୍‌ଲାଣ୍ଡ ସହରଠାରୁ ପାଞ୍ଚ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଏକ ନିର୍ଜନ ଗିରି ପ୍ରାନ୍ତରରେ ଓହ୍ଲାଇଛି । ଥାଳିଆଟି ଭୂମି ଉପରେ ଓହ୍ଲାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଆକାଶ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନୀଳ-ସବୁଜ ଆଲୋକରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ସେକେଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲୋକିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଏହି ଆଲୋକ [illegible] ଅବତରଣ କଲା ଏକ ଅଭିନବ ଉଡ଼ନ୍ତା-ଥାଳିଆ । ଏହା [illegible] କେଉଁଠି ଓହ୍ଲାଇବ, ଦେଖିବା ପାଇଁ ଲୋକେ ଦୌଡ଼ିଲେ [illegible] ଆସୁଥିବା ଥାଳିଆ ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି । ଧୀରେ ଧୀରେ ଥାଳିଆଟି ଓହ୍ଲାଇ ସ୍ଥିରଭାବରେ ରହିଗଲା କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆର ସେହି ଜନ-ମାନବଶୂନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତରରେ । ଆଖପାଖର ବହୁ ଲୋକ, ସମ୍ବାଦଦାତା, ପୋଲିସ ଅଫିସର ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ ସେହି ଅଦ୍ଭୁତ ପଦାର୍ଥଟି କଅଣ ଦେଖିବାପାଇଁ । ଥାଳିଆ ଚାରିପାଖେ ଲୋକାରଣ୍ୟ [illegible] ଚାରିଆଡ଼ ନିସ୍ତବ୍ଧ । ସତେ ଯେପରି ସେହି ନିର୍ଜନ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ଜଣେ ବୋଲି କେହି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ନୀରବ, ନିସ୍ପନ୍ଦ । [illegible] କାହାର ପାଟିରୁ ଭାଷା ବାହାରୁନି । ସମସ୍ତେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେହି ଥାଳିଆ ଭିତରୁ କ'ଣ ବାହାରିବ ଦେଖିବାପାଇଁ । ଥାଳିଆଟି ବେଶ୍ ପ୍ରକାଣ୍ଡ, ଦଶ ଫୁଟରୁ କମ୍ [illegible]

ହେବନି । କେହି ସାହସ କରି ଥାଳିଆ ପାଖକୁ ଯାଇ ପାରୁନଥାନ୍ତି, କାଳେ ତା' ଭିତରେ କିଛି ବିପଦ ଲୁଚି ରହିଥିବ ।"

କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଟେଲିଭିଜନ୍ ନୀରବ ରହିଗଲା । ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହେଲା—

"ଥାଳିଆଟି ଓହ୍ଲାଇବାର ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ଥାଳିଆର ତଳ ଅଂଶରୁ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାର ମନକୁମନ ଖୋଲିଗଲା । ସେହି ଦ୍ୱାର ଦେଇ ବାହାରିଲା ଏକ ବିଚିତ୍ରକାୟ ମଣିଷ ଭଳି ଜୀବ । ଜୀବଟିର ଉଚ୍ଚ ହେବ ଅନ୍ତତଃ ଆଠଫୁଟ । ହାତ, ଗୋଡ଼, ମୁହଁ ଆଦି କଦାକାର; ଗୋଲ ଗୋଲ କାଠ ଗଡ଼ ଯେପରି ଖଞ୍ଜାହୋଇ ମଣିଷଟି ତିଆରି ହୋଇଛି—ସେହିଭଳି ଦିଶୁଥାଏ । ସେହି ଜୀବଟି ବାହାରି ଆସି ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ କାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲାଭଳି ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ଥାଳିଆର ଭିତରେ ବେଶ୍ ଆଲୋକିତ ସୁସଜ୍ଜିତ କୋଠରୀ ଥିଲାଭଳି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଏହି କିମ୍ଭୂତକିମାକାର ଜୀବଟିକୁ ଦେଖି ଲୋକମାନେ ଭୟରେ ଥରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । କିନ୍ତୁ ସେଠାରୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ କାହାରି ସାହସ ହେଉ ନଥାଏ । ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ ଥାଳିଆଟିକୁ ଜଗିବା ପାଇଁ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ସ୍ପେଶାଲ ପୋଲିସ ଫୌଜ ସେ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଘେରାଉ କରି ସାରିଲେଣି । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଖରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଚିହ୍ନ—ଏହି ବିଚିତ୍ର ଜୀବ ଓ ଥାଳିଆଟି କଅଣ ?"

ରିଲେ ପୁଣି କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ସ୍ଥଗିତ ରହିଗଲା ।

ଟେଲିଭିଜନର ଏହି ଖବରରେ ଆମେ ବଡ଼ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଉଁ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ମୁଁ ଆଉ ସ୍ୱାତୀ କେତେବେଳୁଁ ସୋଫା ଦୁଇଟିକୁ ଟେଲିଭିଜନ୍‌ର ଖୁବ୍ ନିକଟକୁ ଟାଣି ନେଲୁଣି ଜଣାନାହିଁ । ଆମେ ଏକଲୟରେ ସେହି ଲାଉଡ଼ସ୍ପିକର ଆଡ଼େ ଅନାଇଥାଉଁ । ଆମ କାହାରି ପାଟିରେ ଭାଷା ନାହିଁ ।

ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହେଲା—

"ସେହି ଜୀବଟି ସେହିଠାରେ ଠିକ୍ ପୂର୍ବଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କି ଅଦ୍ଭୁତ ଓ ବିକଟାଳ ତାର ଶରୀର । ମୁଣ୍ଡଟା ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡପରି ନୁହେଁ, ଦେହଟା କେମିତି କେମିତି, ଦେଖିଲେ ମଣିଷ ବୋଲି କହି ହେବନି ।

"କିଛି ସମୟ ପରେ ଦ୍ୱାର ଦେଇ ଥାଳିଆ ଭିତରୁ ହସହସ ମୁଖରେ ବାହାରିଲେ ଦୁଇଟି ମଣିଷ, ଜଣେ ଯୁବକ ଓ ଆଉ ଜଣେ ଯୁବତୀ । ସେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ମଣିଷ ଭଳି । ପୋଷାକ ମଧ୍ୟ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭଳି । ଦୁଇଜଣଯାକ ଅତୀବ ସୁନ୍ଦର, ଖୁବ୍ ସଭ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଯୁବକଟିକୁ ବୟସ ହେବ ପ୍ରାୟ ୩୦ ବର୍ଷ—ଯୁବତୀଟିକୁ ୨୫ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେବନି । ସେ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ବାହାରିବାର ଦେଖି ବିରାଟକାୟ ଜୀବଟି କିଛି ଦୂର ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ଠିଆ ହେଲା ।

"ସେ ଦୁହେଁ ବାହାରକୁ ଆସି ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଜନତାଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ଗୃହପାଖରେ ଢେର ରହିଥିବା ବିରାଟ ପୋଲିସ ଫୌଜକୁ ଦେଖି ଈଷତ୍ ହସିଲେ ଓ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ କଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ କେଜାଣି, ଯୁବକଟି ହାତରେ ଧରିଥିବା ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଆଗରେ ଥୋଇଦେଇ କଣ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରୁ ପରିଷ୍କାର ଇଂରାଜୀରେ ଶୁଭିଲା—

"ଆମ୍ଭେମାନେ ବହୁ ଦୂରରୁ ଆସିଛୁ । ପୃଥିବୀ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ସ୍ଥାପନ କରିବା ଆମ ଗ୍ରହର ଲୋକମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ଆପଣମାନଙ୍କଠାରୁ ଆମେ କେତେ ଗୋଟି ବିଷୟ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁ । ଯଦି ଦୟାକରି ଆପଣମାନେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ଆମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତୁ ।"

ଟିଭି ପୁଣି କିଛି ସମୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ମୁଁ ବଡ଼ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଗୀତା ଆଡ଼େ ଅନାଇଲି । ଦେଖିଲି ସେ ମୋ ଆଡ଼େ ଅନାଇ କ'ଣ ଭାବିବାରେ ଲାଗିଛି ।

"ଓଃ ! ଏତେ ଦିନକେ ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ କଥା ସତ ହେଲା ଗୀତା ! ମୁଁ ପରା ତୁମକୁ ସବୁବେଳେ କହୁ ଆସୁଥିଲି ଯେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରହର ଯାନ ବୋଲି—ଏ ପୃଥିବୀକୁ ବାରମ୍ବାର ଆସୁଛନ୍ତି କୌଣସି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ । ତୁମେ ମୋ କଥାକୁ ସବୁ-ବେଳେ ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦେଉଥିଲ । ଆଜି ଶୁଣୁଛ ଗୀତା, ପ୍ରକୃତରେ କିଏ ଠିକ୍ ?"

ଗୀତା କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ବଲବଲ କରି ଅନାଇ ରହିଲା । ସତେ ଯେପରି ସେ ଏସବୁ ଶୁଣି ବିସ୍ମୟରେ ଜଡ ପାଲଟି ଗଲାଣି ।

"ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଭୟକରି ଗଲେନି । ସେ ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ପୁଣି କ'ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ କେଜାଣି, ପରସ୍ପରକୁ ଅନାଇ ହସିଲେ ।

"ଉପସ୍ଥିତ ଜନତାଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଯୁବକଟି କହିଲା, 'ଆପଣମାନେ ଆମକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଧହୁଏ ? ଆମେ ଆପଣ-ମାନଙ୍କ ଭଳି ମଣିଷ । ଆପଣମାନଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଛୁ । ଆମେ ଆପଣମାନଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷତି କରିବୁନି । ଆମେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଜବାବ ଦେଉଛୁ, ଆପଣମାନେ ଯଦି ଆମର କିଛି କ୍ଷତି ନ କରନ୍ତି, ତେବେ ଆମେ ଆପଣମାନଙ୍କର ଢେର୍ ଉପକାର କରିପାରିବୁ । ପୃଥିବୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଭୁଲ୍ କରିବାକୁ ବସିଛି, ସେଥିରୁ ତାକୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇବା ଆମର ଇଚ୍ଛା ।

ଟିଭି ପୁଣି କିଛି ସମୟପାଇଁ ସ୍ଥଗିତ ରହିଲା ।

ଖବର ମଟିରେ ମଟିରେ ରେଡ଼ିଓରେ ଏହି ଭଳି ଘୋଷଣା ଆମର ଉଦ୍‌ବେଗକୁ ଆହୁରି ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରୁଥାଏ। ସ୍ୱିଡା ଲୋକମାନେ ବେଳକୁ ପୂରାପୂରି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି। ସତେ ଯେପରି ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ତା'ର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ।

"ତଥାପି କେହି ସାହସ କରି ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲେ ନି। ସେତେବେଳକୁ ସେହି ନିର୍ଜନ ଗିରିପ୍ରାନ୍ତରରେ ପ୍ରାୟ କୋଡିଏ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଜମା ହୋଇ ସାରିଥିଲେ।

ଯୁବକଟି ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା, "ଆପଣମାନେ ବୋଧହୁଏ ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ ଜୀବଟିକୁ ଦେଖି ଭୟ କରୁଛନ୍ତି। ଏ ହେଉଛି ଆମର ଶରୀର ରକ୍ଷକ। ଏହା ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରାଣୀଭଳି ଚାଲବୁଲା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ଜୀବ ନୁହେଁ, ଏକ ଜଟିଳ ଯନ୍ତ୍ର ମାତ୍ର। ଏହା ଏପରି ଭାବେ ତିଆରି ଯେ ସହଜରେ ଆମର ଆଦେଶ ବହନ କରିପାରେ। ଆମର କୌଣସି ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ସେଥିରୁ ଆମକୁ ରକ୍ଷା ମଧ୍ୟ କରିପାରେ। ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଶତ୍ରୁ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବିନାଶ କରିପାରେ। ଆପଣମାନେ ଆମର ଯଦି କିଛି କ୍ଷତି ନକରନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଆପଣମାନଙ୍କର କିଛି କରିବନି। ଆପଣମାନେ ଯଦି ଭୟ କରୁଛନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ତାକୁ ଭିତରକୁ ପଠାଇ ଦେଉଛି।"

ଏତକ କହିବା ମାତ୍ରକେ ସେହି ଅଦ୍ଭୁତ ଜୀବଟି ଥାଳିଆ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା।

"ଏଥର ଆଉ ଭୟ ନାହିଁ ତ ଆପଣମାନଙ୍କର? ଏବେ କେହି ଜଣେ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତୁ।"

ଧୀରେ ଧୀରେ ଓକଲାହୋମାର ମେୟର ଡାକ୍ତର ଗ୍ରିଗର ସେହି ଆଗନ୍ତୁକଦ୍ୱୟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲେ।

"ଆପଣ କିଏ, ପତ୍ରପାଠରେ କି ?" ଯୁବକର ମୁଖରେ ଈଷତ୍ ହସ ।

"ମୁଁ ଓକଲାଣ୍ଡ କର୍ପୋରେସନ୍‌ର ମେୟର ।"

"ଧନ୍ୟବାଦ । ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଖୁସି ହେଲୁଁ । ହଁ, ଆପଣଙ୍କ ଗ୍ରହରେ ଯୁଦ୍ଧ କ'ଣ ପୂରାପୂରି ବନ୍ଦ ହୋଇନି ? ଆପଣଙ୍କ ପୃଥିବୀରେ ବାରମ୍ବାର ଯୁଦ୍ଧ ହେଉଥିବାର ଦେଖି ଆମେ ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁଣି ।"

"ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ତ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ଅଛି, ପୃଥିବୀରେ କେଉଁଠି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଦ୍ଧ ନାହିଁ ।" ମେୟର ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

"ପୃଥିବୀରେ ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହ କ'ଣ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଲୋପ ପାଇଛି ମେୟର ସାହେବ ?"

"ନା, ଆମେ ସେଥିପାଇଁ ତୁମୁଳ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଛୁଁ ପୃଥିବୀ ସାରା । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ଏକାଠି କରାଇ ଆମେ ଗଢ଼ିଛୁଁ ଜାତିସଙ୍ଘ, ଯେଉଁଠାରେ ଦୁନିଆର ସବୁ କଳା ଧଳିଆ, ମାନମନାନ୍ତରର ମିଳାମିଶା ହୁଏ । ପୃଥିବୀର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲେ ଆମେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠାକୁ ଯାଇ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା କରି ଯୁଦ୍ଧ ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଁ ।"

"ତେବେ ପୃଥିବୀରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଉଛନ୍ତି କିଏ ?"

"ସେଇ ନିଉଛୁଣା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଗୁଡ଼ାକ । ସବୁ ଦେଶରେ ପଶି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଗଢ଼ି ସାମ୍ୟବାଦ୍ ନାଁରେ ସବୁ ଗୋଳମାଳ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି । ସୋଭିୟେଟ୍ ରୁଷିଆ ଓ ଚୀନ୍ ଦେଶରେ ସେମାନେ ଭରତି ହୋଇଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଦିନକୁ ଦିନ ଯେତେ ଅଶାନ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି, ସେ ସବୁର ମୂଳରେ ପରା ସେହିମାନେ ।"

"ସେ ଦୁଇଟି ରାଷ୍ଟ୍ର ପୃଥିବୀର କେଉଁ ଅଂଶରେ ?"

"ସେହି ଯେଉଁ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର ନାହିଁ ଔକ୍‌ଲଣ୍ଡର [illegible], ତା'ର ଠିକ୍ ଅର ପାଖରେ ପଡ଼ି ହେଉଛି ଚୀନ୍ ଦେଶ, ତାକୁ ଲାଗି ସୋଭିଏତ୍ ରୁଷିଆ । ସେ ଦୁଇଟି ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମୂଳପୋଛ ନକଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ପୃଥିବୀରେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ପାରିବୁନି ।"

"ଓଃ, ସେଗୁଡ଼ା ଏତେ ବଦ୍‌ମାସ ? ଦେଖନ୍ତୁ, ପୃଥିବୀରେ ଯଦି ଆପଣମାନେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତେବେ ଆମ ଗ୍ରହର ଲୋକେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବେ ।"

ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ଏଭଳି ନିର୍ଭର ବାଣୀରେ ମେୟରଙ୍କ ମୁଖ ଆନନ୍ଦରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

"ଆମେ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ବିଜ୍ଞାନରେ ଢେର୍ ଉନ୍ନତ । ଆପଣଙ୍କର ଏଠାରେ ଯା' କିଛି ଘଟଣା ହୁଏ, ଆମେ ସେ ସବୁ ସେଠାରେ ଥାଇ ଜାଣି ପାରୁ । ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ଗ୍ରହକୁ ଆସିବୁ ବୋଲି ସେଥି ଅନୁସାରେ ଆପଣମାନଙ୍କ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଆସିଛୁ, ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ! ଆପଣମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ସାଙ୍ଗରେ ଏହି ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଆଣିଛୁ ତାହା ଆମର ଇଣ୍ଟର-ପ୍ରିଟର କାମ କରୁଛି । ଆମେ ପରସ୍ପରର ଭାଷା ନ ବୁଝିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଉନି ।"

"ଆପଣମାନେ କ'ଣ ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହରୁ ଆସିଛନ୍ତି ?" ମେୟର ଟିକିଏ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ।

ଆଗନ୍ତୁକ ଦ୍ୱୟଙ୍କ ମୁଖରେ ଈଷତ ହାସ୍ୟ ଫୁଟି ଉଠିଲା । "ନାହିଁ ଆମେ ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହର ଲୋକ ନୋହୁଁ, ତେବେ ଏଠାରୁ ମଙ୍ଗଳଗ୍ରହ ବାଟ ଦେଇ ଆସିଛୁ । ଆମେ ଆସିଛୁ ବହୁ ଦୂରରୁ । ମଙ୍ଗଳଗ୍ରହ ତ

ଆପଣଙ୍କର ଏହି ନିକଟରେ । ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ଗ୍ରହକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ୧୯୪୬ ମସିହାଠାରୁ ଆମର ଯାନ ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ ପଠାଇ ଆପଣମାନଙ୍କ ଦେଶର ମାନଚିତ୍ର, ଭାଷା, ପୋଷାକ ପତ୍ର ଆଦି ଉପରେ, ସେ ବିଷୟରେ ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲୁଁ । ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ପୃଥିବୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜାଣି ସାରିଲା ପରେ ଏଠାକୁ ଆସିଲୁଁ ।" ପୁରୁଷଟି କହିଲା ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ମେୟରଙ୍କ ବାମ ପଟକୁ ଆଉ ଜଣେ ସାହସୀ ଲୋକ କେତେବେଳୁଁ ଆସି ଠିଆ ହେଲେଣି କାହାରିକୁ ଜଣାନାହିଁ । ଯୁବକଟି ତୁଳନାରେ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ଟିକିଏ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ମେୟରଙ୍କୁ ନବାଗତଙ୍କର ପରିଚୟ ପଚାରିଲେ ।

"ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଆମ ଦେଶର ଜଣେ ବଡ଼ ଧନୀ ଲୋକ, କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ମାଲିକ । ଯାଙ୍କ ନାଁ ହେଉଛି ଏ. ଡବ୍ଲିଉ ଫୋର୍ଡ୍ । ପୃଥିବୀର ଚାରିଆଡ଼େ ଯାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲେ । କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ବର୍ଷକୁ ଲାଭ କରନ୍ତି ଏହି ବ୍ୟବସାୟରୁ । ଯାଙ୍କର ସେଇଁ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଚିତାଲ ପ୍ରାସାଦ ନିଉୟର୍କରେ ଅଛି ସେଭଳି ପ୍ରାସାଦ ପୃଥିବୀରେ ବିରଳ ।"

"ଓଃ, ଧନ୍ୟବାଦ୍, ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖି ଖୁସି ହେଲୁଁ ।"

ଯୁବକଟି ମୁଖରେ କପରି ଏକ ଘୃଣାସୂଚକ ହାସ୍ୟରେଖା ଫୁଟି ଉଠିଲା । ସେ ଚଞ୍ଚଳ ମେୟରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ନେଇ ପଚାରିଲେ, "ଆପଣଙ୍କ ଦେଶରେ ଏହିଭଳି କେତେ ଧନୀଲୋକ ଅଛନ୍ତି ମେୟର ସାହେବ ?"

"ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇଶହରୁ କମ୍ ବାହାରିବେ ନି । ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ଟିକେ ଅନ୍ୟର ହଜାର ହଜାର ଧନୀ ଲୋକ ବା ପୁଞ୍ଜିପତି ଆମ ଦେଶରେ ଅଛନ୍ତି । ସାରା ପୃଥିବୀର ବ୍ୟବସାୟ ଏମାନେ ଚଳାନ୍ତି

କହିଲେ ଚଲେ । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ କେତେକ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବଡ଼ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏମାନଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ ଚାଳିତ !"

ନିଜ ଦେଶର ଧନ ଗାରିମା ବଖାଣିବାରେ ମେୟର ବେଶ୍ ଅହ୍ଲାଦିତ ହେଲାଭଳି ତାଙ୍କ କଥାରୁ ଜଣା ପଡୁଥିଲା ।

ରେଡ଼ିଓ ପୁଣି କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ନୀରବ ରହିଗଲା ।

ମୁଁ ପୁଣି ସୀତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲି । ତା' ମନରୁ କାହିଁକି ଅପସାରିତ ହେଲାଭଳି ଜଣା ପଡୁଥିଲା । ସେ ମୋ ଆଡକୁ ଅନାଇ କହିଲା, "ସେଠିଯାଇ ମିଷ୍ଟର ଫୋର୍ଡ୍ କ'ଣ ପହଞ୍ଚି ଗଲେଣି ? କାଲିପରା ନିଉୟର୍କ ବଣିକ ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେଉଥିଲେ । ଓଃ, ଲୋକଟା ବ୍ୟବସାୟ ଦିଗରେ କି ଧୁରନ୍ଧର !"

"ମେୟର ସାହେବ," ରେଡ଼ିଓ ପୁଣି ବାଜି ଉଠିଲା, "ଆପଣଙ୍କ ସରକାର କ'ଣ ଏହିମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ପୃଥିବୀର ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କ ସରକାର କ'ଣ ଏତିକି ବୁଝି ନାହାନ୍ତି ଯେ, ଶାନ୍ତିର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଶତ୍ରୁ ହେଉଛି ଲଗାମ ଛଡ଼ା ପୁଞ୍ଜିପତି ? ଆମ ଗ୍ରହର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଗବେଷଣା କରି ନିଃସନ୍ଦେହରେ ପ୍ରତିପାଦନ କରି ପାରିଛନ୍ତି ଯେ ମଣିଷ ସମାଜ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପୁଞ୍ଜିପତି ଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅସମ୍ଭବ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ନିର୍ମୂଳ ନ କଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ଚିରଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଯେ ଅସମ୍ଭବ । ଏ ତଥ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କ'ଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି ? ଆମ ଗ୍ରହ କଥା କହନ୍ତୁ ବା ଆପଣମାନଙ୍କ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ମଙ୍ଗଳଗ୍ରହ କଥା କହନ୍ତୁ, ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କୁ ବହୁଦିନରୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ସେ ଗ୍ରହ ଲୋକେ ବେଶ ସୁଖଶାନ୍ତିରେ ଅଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ଗ୍ରହଭଳି ଏହି ବିଶ୍ୱର ବହୁ-

ଅପଣଙ୍କରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ତ ସୁଣ୍ଡିପଣ ଥିବାର ଦେଖୁନ୍ତୁ । ପା ଅପଣମାନେ ଅମ୍ଭମାନଙ୍କ ଭଳି ଏମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ କରିଦେଉ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ତାହେଲେ ତ ଅପଣମାନେ ଅହୁରି ସୁଖ-ଶାନ୍ତିରେ ବାସ କରି ପାରନ୍ତେ ।”

ହଠାତ୍ ଜନତା ପଛରୁ ବିଗୁଲ୍ ଜର୍ମ ଉଠିଲା । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରଥମ ପଦାତିକ-ବାହିନୀ ଚାରିଆଡ଼ ଘେରାଉ କରିଗଲେ ।

କିଞ୍ଚିତ୍ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଆଗନ୍ତୁକଦ୍ୱୟ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ, ମୁହଁରେ ବିଦ୍ରୂପର ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ହାସ୍ୟ । ସମ୍ମୁଖରୁ ହଠାତ୍ ଏକ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା ।

“ହେଣ୍ଡ୍ସ ଅପ୍, ଇଉ ଆର ଏ ଡେଭିଲ୍ । ଇଉ ଉଇଲ୍ ବି ଏରେଷ୍ଟେଡ଼ ନାଓ ।”

ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇଟି ପିସ୍ତଲ ଧରି ଜଣେ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ ପୁରୁଷଟି ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।

ପୁରୁଷଟିକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଯୁବତୀଟି ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ହଠାତ୍ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଲାଇଟ୍ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ହାତ ଉପରକୁ ପକାଇ ଦେଲା । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ପିସ୍ତଲ ଦୁଇଟି ଚୁମ୍ବକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ହାତରୁ ଖସିଯାଇ ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ ଆଡ଼କୁ ଛିଟିକି ଗଲା ।

ଯୁବକଟି ଏଥିରେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲା । “ଅପଣ ଏତେ କ୍ଷୀଣ ଶକ୍ତି ନେଇ ଆମକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ?”

ମେୟରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ “ମେୟର ସାହେବ, ଅପଣ ଦେଶରେ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ କ'ଣ ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତା ଅପଣଙ୍କ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତାର ନିଦର୍ଶନ କଣ ଏଇ ହେଉ ଧନ୍ୟବାଦ, ଅମେ ଚାଲିଲୁ । ତେବେ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଏତିକି କହିଯାଉଛୁ ଯେ ପୃଥିବୀର ଭବିଷ୍ୟତ ଅନ୍ଧକାରମୟ ପୃଥିବୀ ଧ୍ୱଂସ ଆଡ଼କୁ ବେଶ୍ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ପୃଥିବୀ

ଧ୍ୱଂସପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ତେବେ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ଜାଣନ୍ତି ? ଆପଣମାନେ ଓ ଆପଣମାନଙ୍କର ଏହି ଲଗାମଛଡ଼ା ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ?

ଏତକ କହି ସାରିବା ପରେ ସେ ଦୁହେଁ ଉଡନ୍ତା ଥାଳିଆ ଆଡକୁ ଯିବାପାଇଁ ବୁଲି ପଡିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ହଠାତ୍ କେଉଁଆଡୁ ଗୋଟିଏ ବୁଲେଟ ଆସି ଯୁବତୀଟିର ବକ୍ଷ ଭେଦକଲା । ସାମାନ୍ୟ ଚିତ୍କାର କରି ସେହିଠାରେ ଢଳି ପଡିଲା ସେହି ଯୁବତୀଟି ।

ଏହି ଘଟଣା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ ଭିତରୁ ଝଟକେ ଥରେ ଥରେ ବାହାରି ଆସିଲା ସେହି ବିଶାଳକାୟ ଜୀବଟି । ଢଳିପଡି ଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିକୁ ଉଠାଇ ଥାଳିଆ ଭିତରକୁ ନେଇଗଲେ । ଠିକ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ବାହାରି ଆସିଲା, ତା' ପଛରେ ଠିକ୍ ତାରି ଭଳି ଆଉ ପ୍ରାୟ ୫୦ ଜଣ ସବଳ ଜୀବ । କାହାରି ହାତରେ କିଛି ନାହିଁ, କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କି ଯନ୍ତ୍ର । ସେମାନେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମେଘ ଗର୍ଜନ ଭଳି ଶବ୍ଦ କରି ସୈନ୍ୟ-ବାହିନୀ ଉପରକୁ କୁଦି ପଡିଲେ ।"

ହଠାତ୍ ରେଡିଓ ପୁଣି ନୀରବ ରହିଗଲା । ସେମାନେ ଆମ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଖବର ଶୁଣି ବଡ଼ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ । ଆମେରିକା ଉପରେ ହଠାତ୍ ଏ କି ବିପଦ ! ଆଉ ଭାବି ପାରିଲୁନି ।

ଆମେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପୋଲିସଷ୍ଟେସନକୁ ଫୋନ୍ କଲୁ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମଭଳି ଭୟରେ ଜଡସଡ଼ ହୋଇ ଗଲେଣି । ସେମାନେ ଆମକୁ କହିଲେ ଯେ, ସେହି ଖବର ପାଇ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଲେଣି । କେବଳ ଉଚ୍ଚତମ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଉଛି ।

ରେଡ଼ିଓ ପୁଣି ବାଜି ଉଠିଲା ।

ହେଇ, ସେମାନେ ଓ୍ୱେଲଲଣ୍ଡ ସହର ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଏହି ବିରାଟକାୟ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଫୌଜ ଆଗରେ ଯେ ପଡୁଛି, ସେମାନଙ୍କ ଅଦ୍ଭୁତ ଶକ୍ତି ବଳରେ ସେ ପୋଡ଼ିଜଳି ପାଉଁଶ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆମେରିକାର ଦୁଇଟି ସୈନ୍ୟ ଫୌଜ ଓ ସାତଗୋଟି ପୋଲିସ ଫୌଜ ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ସେମାନଙ୍କୁ ଗୁଳି କଲେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ହେଉନି । ସେମାନଙ୍କ ଦେହରୁ କି ଅଦ୍ଭୁତ ରଶ୍ମି ବାହାରୁଛି କେଜାଣି ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ସାମରିକ ଫୌଜ ତା ଆଗକୁ ଯାଇ ପାରୁନି । ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ କି ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି, ତାହା ଆଖି ପଛୁଲାକେ ଘର, ଦ୍ୱାର, ଗଛ, ମଣିଷ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପୋଡ଼ିଜାଳି ପାଉଁଶ କରି ପକାଉଛି ।

ହେଇ, ସେମାନେ ଓ୍ୱେଲଲଣ୍ଡର ବ୍ରଡ ଷ୍ଟ୍ରିଟ ଆଡକୁ ଅଗେଇଲେ । ଏଥର ଆମର ସାତଗୋଟି ଫୌଜ ସେମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ।"

ରଣକ୍ଷେତ୍ରର ଠୋ ଠୋ ଶବ୍ଦରେ ମେଦିନୀ କମ୍ପି ଉଠୁଥାଏ ସମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣର ଭୟାବହ ଶବ୍ଦରେ ଆମ କାନ ଅତଡ଼ା ପଡ଼ିଗଲାଣି ରଣକ୍ଷେତ୍ରଠାରୁ ତିନିହଜାର ମାଇଲ ଦୂରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱିତ ଭୟରେ ଥରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି ।

"ଆମର ସାତଟିଯାକ ଫୌଜ ନିର୍ମୂଳ ହୋଇଗଲେ । ସେହି ତେଜସ୍ୱିୟ ଜୀବଗୁଡ଼ାକର କାହାରି କିଛି ହେଲାନି । ସେମାନେ ବ୍ରଡଷ୍ଟ୍ରିଟକୁ ଧ୍ୱସ୍ତ ବିଧ୍ୱସ୍ତ କରି ସାନ୍‌ବାରୁଲେ ଷ୍ଟ୍ରିଟ ଅଡ଼କୁ ଅଗେଇଲେ । ଏଥର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।

"ହେଇ ଆମର ପୁଣି ଦୁଇଟି ସାମରିକ ଫୌଜ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧର ସେହି ଠୋ ଠୋ ଶବ୍ଦ ।

ସୀତା ଆଉ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ମୋତେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । ଭୟରେ ଥରି ଥରି ମୋତେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ଅଭ କହି ପାରିଲାନି । କେବଳ ମୋ କୋଳରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

"ତୁମେ ଏତେ ଭୟ କରନା ସୀତା, ଆମେ ତ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର-ଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ।

ଏତକ କହି ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୋ ବାହୁ ଦ୍ୱାରା ତାକୁ ଅଧିକ ଜୋରରେ ଭିଡ଼ି ଧରିଲି ।

ସେ ମୋ କୋଳରୁ ମୁହଁ ଉଠାଇ ଧକେଇ ଧକେଇ ଖଣ୍ଡି ଖଣ୍ଡି ଭାଷାରେ କହିଲା, "ମୋ ଭାଇ ଜେମସ୍ ଔକଲଣ୍ଡର ଔ୍ୟାଲନଟ୍ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍‌ରେ ରହେ । ଏମାନେ ଯଦି ଔ୍ୟାଲନଟ୍ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ ଆଡ଼କୁ ଯାନ୍ତି ତେବେ ମୋ ଭାଇର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେବ ?" ଆଉ କହି ପାରିଲାନି ସୀତା । ଓଠ ତାର ଥରି ଉଠିଲା । ମୋ ବକ୍ଷ ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ କେବଳ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

"ଏଇଥର ଆମର ଦୁଇଟିଯାକ ଫୌଜ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାଅନ୍ତା ଜାଲପୋଡ଼ ପାଉଁଶ ହୋଇଗଲେ । ଅଦ୍ଭୁତ ସେମାନଙ୍କର ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ଶକ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେରିକାର ସବୁ ସାମରିକ ଫୌଜକୁ ଏଠାକୁ ଆଣିବାକୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯାଉଛି । ହେଇ ଏଥର ସେମାନେ ଔ୍ୟାଲନଟ୍ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲେ ।"

ଔ୍ୟାଲନଟ୍ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ ନାଁ ଶୁଣି ସୀତା ଆଉ ଥୟ ଧରି ପାରିଲାନି । ପାଗଳୀଙ୍କ ଭଳି ହଠାତ୍ ମୋ କୋଳରୁ ଉଠି ପଡ଼ି ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ିଲା । ତା ଦେହ ଗୋଟାସାରା ବରଫ ପରି ଥଣ୍ଡା । ଆଖି ଯୋଡ଼ାକ ଲୁହରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ବାହୁ ...

ତା ପରେ ପରେ ଚାଲିଲା । ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ "ଓଃ, ହଠାତ୍, ଏ କି ବିପଦ ! ଆମେ ତ ଖାଇ ପିଇ ବେଶ୍ ଶାନ୍ତିରେ ଥିଲୁ !"

ସୀତାକୁ ତା'ଘରେ ଛାଡ଼ି ଘରକୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ରେଡ଼ିଓ ବାର୍ତ୍ତା ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ଚାଲିଥାଏ । ଏହି ରଣଭାଣ୍ଡିବ କେତେ ଦୂର ଆଗେଇଲା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଟେଲିଭିଜନ୍ ପାଖରେ ବସିଛି କି ନାହିଁ ହଠାତ୍ ରିଲେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ପୁଣି ନିଉୟର୍କ ଷ୍ଟେସନର ସମ୍ବାଦଦାତାଙ୍କ ସ୍ୱର ଶୁଭିଲା ।

"ଶ୍ରୋତାମାନେ କ୍ଷମା କରିବେ, ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଏକ ଜରୁରୀ ଆଦେଶ ଯୋଗୁଁ ଆମେ ସାନ୍‌ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍କୋ ଷ୍ଟେସନରୁ ଯେଉଁ ରିଲେ ଶୁଣାଉଥିଲୁ, ତାହା ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । ବିଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖକ ଏଡ଼ମଣ୍ଡ ହାଇନଲାଇନ୍‌ଙ୍କ ରଚିତ "ଉଡ଼ନ୍ତା ଥାଳିଆ" ନାଟକର ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଅଂଶ । ଏହି ନାଟକଟିକୁ ଶୁଣି ସାରା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସାତଲକ୍ଷ ମହିଳା ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ନିରାପତ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ନାଟକ ଓ ରିଲେକୁ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ପୂର୍ବ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କୁମାରୀ ସିଲ୍‌ଭିଆଙ୍କର ବେଲେଟ୍ ଡାନ୍‌ସ ପୁଣି ଟେଲିଭିଜନ ପର୍ଦ୍ଦା ଉପରେ ଚାଲିବ ।"

ମୃତ୍ୟୁ-ରଶ୍ମି

(DEATH-RAY)

ବୈଜ୍ଞାନିକ ପତ୍ରିକା 'ଫିଜିକାଲ୍ ଅବ୍‌ଷ୍ଟ୍ରାକ୍‌ଟ୍‌ସ୍' ବସି ଓଲ୍‌ଟା[illegible] ହଠାତ୍ ରୁମ୍ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ମୋ ସହକାରୀ [illegible] ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ। ଭୟ ଓ ବିପଦ ଆଶଙ୍କାରେ ତା' ମୁହଁ ଏକଦମ୍ କଳା ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ। କପାଳ ଉପରେ ଠୋପା ଠୋପା ଝାଳ ତା'ର ନିଃସହାୟତାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚୟ ଦେଉଥାଏ । ଥରଥର ଗଳାରେ ଆସି କହିଲା "ସାର୍, ବଡ ବିପଦ। ବିଭାଟ୍ରନ୍‌ର ମେଗ୍‌ନେଟିକ୍ ଫିଲ୍‌ଡ କେମିତି କେଜାଣି ହଠାତ୍ ବଦଳିଗଲା। ମୁଁ ସେଥିରେ କାମ କରୁଥିଲି, ଜୁଆଡ଼ୁ କିଛି ନାହିଁ, ଫିଲ୍‌ଡ୍‌ଟା ରିଟ୍‌କରି ବଦଳି ଗଲା । ଏ ଅଡ଼ୁ ସେଅଡ଼ୁ ଯେତେ ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କଲି, ଆଉ ବଦଳାଇ ପାରିଲିନି । ଏହାକୁ ଯଦି ଏଭଳି କିଛି ସମୟ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ସାରା ଯନ୍ତ୍ରଟି ତ ଅଳ୍ପସମୟ ଭିତରେ ପୋଡି ପାଉଁଶ ହୋଇଯିବ ?"

"ଅଁ, ମେଗ୍‌ନେଟିକ୍ ଫିଲ୍‌ଡ ?" ଅଇବନ୍ କଥା ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲି । "ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାୟ ? ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ତ ସମ୍ଭାଳି ହେବନି ତା ହେଲେ ? ତୁମେ ଲାଇନ କାଟି ଦେଇଛ ଅଇବନ୍ ?"

"ନାଁ ସାର୍", ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନାସ୍ତି କଲା ଅଇବନ୍ ।

"ଅଁ ଲାଇନ୍ ବି କାଟିନ ? ଆଉ ମୋଂଠାକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଛ କାହିଁକି ? ତୁମେ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁ ନଷ୍ଟକରି ପକେଇବ ମୁ ଦେଖୁଛ ? ବାଭାଟ୍ରନ୍ ଯଦି ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯାଏ, ତେବେ ଗବେଷଣାଗାରର ଆଉ କିଛି ରହିବଟି ? ତୁମେ ତ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱହୀନା ଅଇବନ୍ । ତୁମକୁ ନେଇ ଗବେଷଣା ଚଳାଇ ହେବନି ଆଉ । ଏତକ ବୁଦ୍ଧି କ'ଣ ତୁମ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲାନି ?"

ଭୟ ଓ ବିରକ୍ତିରେ ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୌଡ଼ିଲି ବାଭାଟ୍ରନ୍ ଆଡ଼େ, ଅଇବନ୍‌ର ଉତ୍ତର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନଦେଇ ।

ବାଭାଟ୍ରନ୍ ଭିତରେ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ କାଲଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ଥୋଇ, କାଲଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ଉପରେ ଧୀର ମେସନ୍‌ର ପ୍ରଭାବ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲି ଅଇବନ୍ । ଅଶୀଲକ୍ଷ ଭୋଲ୍ଟ ଉପରେ ଚାଲୁଥିଲା ବାଭାଟ ଯନ୍ତ୍ରଟି । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କିଛି କୁଆଡ଼େ ନପାଇ ଲାଇନ୍ କାଟି ଦେବାକୁ ଯାଉଛି, ହଠାତ୍ ପଛଆଡ଼ୁ ଅଇବନ୍ ମୋ ହାତ ଧରି ପକାଇଲା ।

"ହାଁ, ହାଁ, କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ଆପଣ ? କାଲଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ପରା ଯଥେଷ୍ଟ ମେସନ୍ ଧରି ସାରିଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମେସନ୍ ସ୍ରୋତ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ କାଲଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ଟେଣ୍ଟାଲେକ୍‌ଟିୟମ୍‌କୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଯିବ । ସାମାନ୍ୟ ପରମାଣରେ ଟେଣ୍ଟାଲେକ୍‌ଟିୟମ୍ ତିଆରି ହୋଇଗଲେ ଆମ ଗବେଷଣାଗାର ଆଉ ରହିବଟି ?"

ଅଇବନ୍ କଥାରେ ହଠାତ୍ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ମୌଳିକବସ୍ତୁ ଟେଣ୍ଟାଲେକ୍‌ଟିୟମ୍ କଥା । ସତେ ତ, ବର୍ତ୍ତମାନ

ତା' ହେଲେ ଉପାୟ କ'ଣ ? ଭାଇବ୍ରେଟ୍ରନ୍‌କୁ ବନ୍ଦ କଲେ ବିପଦ, ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ବିପଦ । କ'ଣ କରିବି, ଭାବି ପାରିଲିନି । ଆଉ କିଛି ସମୟ ପରେ ଏ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଏହି ଗୁପ୍ତ ଗବେଷଣାଗାର ଆଖି ପିଛୁଳାକେ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଯିବ ? ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଧୂଳିକଣାରେ ପରିଣତ ହୋଇ କେଉଁଆଡ଼େ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ିଯିବୁଁ, ସେତିକି ଭାବିବାକୁ ମୋତେ ବେଶୀ [illegible] ଲାଗିଲାନି । ଏଭଳି ବିପଦ ସମୟରେ ଭାଇବ୍ରେଟ୍ରନ୍‌କୁ [illegible] ରବର୍ଟହେମରଙ୍କୁ ଖବର ଦେଉଛି ବା କେମିତି ? ଖବର ଦେବାପାଇଁ ଆଇରନ୍‌କୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ପାରୁନି । ମୋର ସେତେବେଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ଏକରକମ ପାଗଳ । ଛେପ ଅଭାବରୁ ପାଟି ଶୁଖି ଅଠା ଅଠା ହୋଇ ଗଲାଣି । ଆଖି ଆଗରେ ଶହ ଶହ ନିଆଁ ହୁଳା ଚାରିଆଡ଼କୁ ଛୁଟି ଗଲାଭଳି ଲାଗୁଥାଏ । ବିରାଟ ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ ଢେର ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କଲି; କିନ୍ତୁ ମେସିନ୍‌ଟିର ଫିଲ୍ଡକୁ ପୂର୍ବାବସ୍ଥାକୁ ଆଣି ହେଲାନି । କ'ଣ କରିବି, କପାଳ ସଙ୍କାଡ଼ିବି, ମୁଣ୍ଡ ମୋର ଘୂରିଗଲା । ଲେନ୍‌ସ ଦେଇ ଭାଇବ୍ରେଟ୍ରନ୍ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲି, ଯା' ଦେଖିଲି, ସେଥିରେ ଆଖି ମୋର ଖୋସି ହୋଇଗଲା । ଉତ୍ତାପର ବୃଦ୍ଧି ହେତୁ ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରେ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ ତରଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ତରଳ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ଉପରେ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଘନ ଘନ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ ଭାଇବ୍ରେଟ୍ରନ୍ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଳୟର ପୂର୍ବ ସଙ୍କେତ । କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ଯଦି ଏହିଭଳି ତରଳି ବାଷ୍ପ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଓ ଏହି ବାଷ୍ପ ଯଦି ଯଥେଷ୍ଟ ମେସନ୍ ଧରି ପକାଏ, ତେବେ ସମସ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଟି ବିସ୍ଫୋରିତ ହୋଇ ଉଠିବ ଠିକ୍ ପରମାଣୁବୋମା ଭଳି । ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଏହି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱପ୍ନଭଳି ନାଚି ଯାଉଥାଏ । ମୁଁ

ସେ ଅଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ନଦେଇ ସେଇ ଘନ ଘନ ଅଗ୍ନି ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗମାନ ଭିତରେ ଚାହିଁ ରହୁଥାଏ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ଅଡ଼େ ଆଗାମୀ ମୃତ୍ୟୁ ଅପେକ୍ଷା କରି । ବିସ୍ଫୋରଣ ଆଉ ଅଳ୍ପ ସମୟ ବାକି । ଭୟରେ ମୋ ତଣ୍ଟି ଶୁଖି ଗଲାଣି । ଛାତି ଭିତରେ ହୃଦଯନ୍ତ୍ରର ସ୍ପନ୍ଦନ ହେଉଛି କି କଅଣ ଜାଣି ପାରୁ ନଥାଏ । ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ଅଛି କି କଅଣ ଭାବିବାକୁ ତର ନଥାଏ ମୋତେ । ମୃତ୍ୟୁ ଓ ବିସ୍ଫୋରଣକୁ ଅନାଇ ବସିଛି, କ'ଣ ହେଲା କେଜାଣି ମେଗ୍‌ନେଟିକ୍ ଫିଲ୍‌ଡ ଚେଞ୍ଜ ପୂର୍ବାବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଏ କ'ଣ ହେଲା ଭାବି ପାରିଲି ନା ମେଗ୍‌ନେଟୋମିଟରରୁ ବିଭାଟ୍ରନ୍‌ର ଫିଲ୍‌ଡ ପୂର୍ବାବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିବା ଦେଖି ହଠାତ୍ ଆଇରନ୍ ମୋ'ଠାକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା ।

"ଆଁ, ମେଗ୍‌ନେଟିକ୍ ଫିଲ୍‌ଡ ବଦଳିଗଲା ?" ମୁହଁରେ ତା'ର ଅପୂର୍ବ ଉତ୍ସାହ ଓ ଆନନ୍ଦ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୌଡ଼ିଆସି ଲେନ୍‌ସ ଦେଇ ବିଭାଟ୍ରନ୍ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲା ।

ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ହୃଦୟର ସ୍ପନ୍ଦନ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା କମି ନଥାଏ । ଆଇରନ୍ କାନ୍ଧ ଉପରେ ହାତ ପକାଇ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି କହିଲି, "ଓଃ, ମଣିଷ ବଞ୍ଚିଗଲା ଆଇରନ୍ । ବିଭାଟ୍ରନ୍ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସି ଯାଇଥିଲା, ଫିଲ୍‌ଡ ବଦଳି ନଥିଲେ ଆମେ ସମସ୍ତେ କେତେବେଳୁଁ ବାଷ୍ପ ହୋଇ କେଉଁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଯାଇ ସାରନ୍ତେଣି ।"

ଆଇରନ୍ ଲେନ୍‌ସ ଉପରୁ ଆଖି ଉଠାଇ କହିଲା, "ଏଥ ଆଉ ଭୟ ନାହିଁ ଆମର । କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍ ପୁନଶ୍ଚ କଠିନ ହେବା ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିୟମ୍‌ର ପରୀକ୍ଷା ଏବେ ପୂର୍ବଭଳି ଚାଲିବ

"ହଁ, ଆଇରନ୍, ଆମ ସୌଭାଗ୍ୟ ଆମକୁ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଲା ସେଥି ସହିତ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଏହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର ଗବେଷଣାଗାର ଓ ତା'ର ଉତ୍କୃଷ୍ଟତମ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ।"

ଲକ୍ଷ୍ୟକଲି, ଆଇବନ୍‌ର ଶୁଷ୍କ ଓ ମ୍ଳାନ ମୁଖ ବେଶ୍ ସରସ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି । ସେ ହସ ହସ ମୁଖରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଭାବ ସୁନ୍ଦର ନୀଳ ଆଖିର ଇଙ୍ଗିତରେ ମୋ ମତକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥାଏ । ଆଇବନ୍‌କୁ ଠିକ୍ ଏ ଛାତି ଆଡ଼କୁ ଆଉଜାଇ ଆଣି କହିଲି "ଏହିଭଳି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଜୀବନମରଣ ଘଟଣା ଭିତରେ ମଣିଷ ଆଉ କେତେଦିନ ଖଟିବ ଆଇବନ୍ ? ଏବେଣେତ ଏଭଳି ଗବେଷଣାଗାରରେ କାମକଲେ ଶହେ ବର୍ଷର ପରମାୟୁ ପଚାଶକୁ ଖସି ଆସିବ । ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏହିଭଳି ମୃତ୍ୟୁକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଜୀବନ ବଡ଼ ତିକ୍ତ ଓ ଦୁର୍ବହ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି ଆଇବନ୍ ।"

ଆଇବନ୍ ମୋ କୋଳରେ ମୁଣ୍ଡରଖି ଛାତି ଉପରର କୋଟ ବୋତାମକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ କରୁଥିଲା । ମୋର ଏ କଥାରେ ସେ ଛାତି ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡଟେକି ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ଫିସ୍ ଫିସ୍ ହସି ଦେଇ କହିଲା, "ଇସ୍, ତିକ୍ତ ?"

ସେ ଏତକ କହୁଥିଲାବେଳେ ତା'ର ଆଖି ନାଚି ଉଠୁଥିଲା ଏକ ଅପୂର୍ବ ମାଦକତା ନେଇ ।

"ସାରା ରାଜ୍ୟର ଧନ ସମ୍ମାନ ଆଜି କା'ଗୋଡ ତଳେ ଲୋଟି ପଡୁଛି ଡାକ୍ତର ? ଆପଣମାନଙ୍କ ଭଳି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ ତଳେ ତ ? ସାରା ପୃଥିବୀ ଆଜି କେଉଁମାନଙ୍କ କାମକୁ ଅନାଇ ବସିଛି ? ପୃଥିବୀର ଭବିଷ୍ୟତ ରୂପରେଖ କେଉଁମାନଙ୍କ ହାତରେ ଡାକ୍ତର ? ଏ ସବୁ ମୂଳରେ ଆପଣମାନଙ୍କ ଭଳି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ତ ଅଛନ୍ତି ।"

"ସେ ସବୁ ପ୍ରହେଳିକା, ଖାଲି ପ୍ରହେଳିକା ଆଇବନ୍ ! ସେହି ଧନ, ସମ୍ମାନ ପଛରେ ଲୁଚି ରହିଛି, ଯେଉଁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବିଷାକ୍ତ ଛୁରିକା ତାକୁ ତୁମେ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ; ନଚେତ୍ ଆଜି ଏକଥା କହନ୍ତନି'

କେତେବେଳେ ସେ ସେହି ଛୁରିକା ବୈଜ୍ଞାନିକର ହୃଦୟକୁ ଛିନ୍‌ଭିନ୍ କରି ଶରି ପକାଇବ, ତାହା ତୁମେ ଜାଣି ପାରିବନି ଆଇବନ୍ !”

ମୋର ଏଇ କଥାରେ ଆଇବନ୍ ଟିକିଏ ବିଚଳିତ ହେଲାଭଳି ଜଣା ପଡୁଥାଏ । ଗବେଷଣା ପ୍ରତି ତା'ର ଯେଉଁ ବିରାଟ ଉତ୍ସାହ, ତାହା ଜମାଟବନ୍ଧା ବରଫ ଭଳି ତରଳି ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ନିଜକୁ ଅତି ନିଃସହାୟ ମନେକରି ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ତାର ସାହସ ହେଲାନି । ସେ ଏଥର କଥାର ମୋଡ଼ ବଦଳାଇ ମୋତେ ପଚାରିଲା —

“ବାସ୍ତବିକ୍ ଏ କ'ଣ ହେଲା କୁହନ୍ତୁ ତ ଡାକ୍ତର ? ମୁଁ ତ ଏହାର କାରଣ କିଛି ଭାବିପାରୁନି । ଆମକୁ କ'ଣ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଘଟଣା, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରବର୍ଟହେମରଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ?”

“ନିଶ୍ଚୟ, ଏଥିରେ ଆଉ ସନ୍ଦେହ ଅଛି ? ତାଙ୍କୁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଖବରଦେବା ଦରକାର । ସାରା ଗବେଷଣାଗାରର ଦାୟିତ୍ୱ ସେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ । ତୁମେ ଷ୍ଟ୍ରାଟନ୍ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥାଅ ଆଇବନ୍, ମୁଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରବର୍ଟହେମରଙ୍କୁ ଏଇ ଖବର ଦେଇ ଆସେ ।”

ଏତକି କହି ଆଇବନ୍‌ର ପୁଷ୍ପନିନ୍ଦୀ କୋମଳ କପୋଳ ଉପରେ ମୃଦୁ ଆଘାତ କରି ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ କକ୍ଷ ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲି ।

ଆଇବନ୍ ମୋର ବାହୁ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ତା'ର ଅନ୍ୟ କକ୍ଷକୁ ଚାଲିଗଲା । ଗଲାବେଳେ ଖାଲି କହିଦେଇ ଗଲା, “ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସିବେ ଡାକ୍ତର । ଆମର ସେହି ଏନ୍‌ଗେଜ୍‌ମେଣ୍ଟଟା ଯେ ଧନ ପରି ଆଜି ଭୁଲି ନ ଯାଆନ୍ତୁ ସେପରି ।”

“ସବୁ ଭୁଲିଯାଏଁ —” ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଠିଆ ହୋଇଯାଇ ପଚାରିଲି ଆଇବନ୍‌କୁ ଟିକିଏ ଖୁସି କରିବା ପାଇଁ ।

"ତେବେ ଦଣ୍ଡ ପାଇବେ ନିଶ୍ଚୟ ।" ଅଳ୍ପ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା ଆଇରନ୍ ତା'ର ହରିଣୀ ଚଞ୍ଚଳ ନୟନକୁ ନଚାଇ ନଚାଇ ।

"ତୁମ ଦଣ୍ଡ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଯେ ଆଶୀର୍ବାଦ୍ ଆଇରନ୍ ।"

"ଥାଉ, ଥାଉ ସେ ବାକ୍ଚାତୁରୀ । ଆପଣ କବି ନ ହୋଇ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହେଲେ କାହିଁକି ? ଆପଣଙ୍କର କବି ପ୍ରତିଭା ପ୍ରତି ଆପଣ ଯଥେଷ୍ଟ ଅବମାନନା କରିଛନ୍ତି । ଯାଆନ୍ତୁ ଯାଆନ୍ତୁ, ଡେରି ହେଲେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ନ ହେଲେ ବୁଝାଇଦେଇ ବାହାରିଯିବେ ।"

ଟିକିଏ ମୃଦୁହାସ୍ୟ କରି କହିଲା ଆଇରନ୍ ।

× × ×

"ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେଲନ୍ଙ୍କ କ'ଣ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ମିସ୍ ମାର୍ଗାରେଟ୍ ।"

"ହଁ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ।"

"ଭିତରେ ଆଉ କେହି ଅଛନ୍ତି, ମିସ୍ ?

"ନାହିଁ, ଜେନେରେଲ ବ୍ରୁକ୍ସ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଏବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାହାରି ଗଲେ ।"

ଭୟ ଓ ସନ୍ଦେହରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭିତରକୁ ପଶିଲା । ଭିତ ସନ୍ଦେହ ହେଉଥାଏ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଠିକ୍ କରି ବୁଝାଇ ପାରିବ ତ ?

× × ×

"ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି ଡାକ୍ତର କ୍ଲିଣ୍ଟନ୍, ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମରର ଫିଲ୍ଡ଼ ବଦଳାଇବାର ତ କୌଣସି କାରଣ ମୁଁ ଦେଖୁନି ?" ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେଲନ୍ ଉତ୍ସୁକ ଭାବରେ ଜୋରରେ ପଚାରିଲେ ।

"ଆପଣ ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ସାର ! ମୁଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦୁହାଇ ଦେଇ କହୁଛି ଯେ ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭାଟ୍ରନ୍‌ର ମେଗ୍‌ନେଟିକ୍ ଫିଲ୍‌ଡ ବଦଳିଯାଇଥିଲା । ସହକାରୀ ମିସ୍ ଅଇରନ୍ ମୋତେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଖବର ଦେଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ପ୍ରଥମେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରି ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ବିଭାଟ୍ରନ୍-ଠାକୁ ଯାଇ ପରୀକ୍ଷା କଲାରୁ ମୋର ସେହି ଭ୍ରମ ଦୂର ହେଲା । ବିଭାଟ୍ରନ୍‌ର ଫିଲ୍‌ଡ଼ ଯଦି ପୁନର୍ବାର ବଦଳି ନ ଥାନ୍ତା ତେବେ ଏତେବେଳକୁ ସାରା ଗବେଷଣାଗାରଟି ବିସ୍ଫୋରିତ ହୋଇ ଧୂଳି-କଣାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରନ୍ତାଣି ।"

"କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର, ଫିଲ୍‌ଡ଼ ବଦଳିବାର ତ କୌଣସି କାରଣ ମୁଁ ଦେଖୁନି । ଆପଣଙ୍କର ଭ୍ରମ ହୋଇନାହିଁ ତ ? ସେତେବେଳେ ବିଭାଟ୍ରନ୍‌ରେ ଭୋଲଟେଜ୍ କେତେ ଥିଲା ?" ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଧିକ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ଡାକ୍ତର ହେମର ।

"୮୦ ଲକ୍ଷ ଭୋଲ୍‌ଟ ।" ଉତ୍ତର ଦେଲି ।

ହଠାତ୍ ଟେବୁଲ୍ ସ୍ଥିତ ଟେଲିଫୋନ୍ ବାଜି ଉଠିଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଫୋନ୍ ଧରିଲେ "ହଁ, ହଁ, ମୁଁ । ଆପଣ କିଏ, କେଉଁଠାରୁ କହୁଛନ୍ତି ?"

"ମୁଁ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍‌ଟର ଜେନେରେଲ ମରିସନ୍, ସଲ୍‌ଟେଲେଇ ସିଟି ପୋଲିସ୍ ଷ୍ଟେସନରୁ କହୁଛି । ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ଘଟିଛି ଏଠାରେ । ଏହି ସହରଠାରୁ ସାତ ମାଇଲ ଦୂର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଗ ମାଇଲ ପରିମିତ ସ୍ଥାନର ବିଲ, ପଡିଆ, ଗଛ, ବୃକ୍ଷ ଆଦି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ ସ୍ଥାନର ଭୂଇଁ ଟା ତରଳି ଏକ ରକମ ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଛି କହିଲେ ଚଳେ । ସେ ସ୍ଥାନଟି ଏତେ ଉତ୍ତପ୍ତ ଯେ ତା' ପାଖ କେହି ମାଡ଼ି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସ୍ଥାନଟିକୁ ସ୍ତ୍ରିଅଲ୍ଡୁ ସ୍କୁଲରଷ୍ଟର ପଞ୍ଚମ ପଦାତିକ ବାହିନୀ ଘେରାଉ କରିଛନ୍ତି

ଆପଣ ଦୟାକରି ଏଠାକୁ ଟିକିଏ ଆସି ପାରିଲେ ଘଟଣାଟା ଭଅଣ ଜଣା ପଡ଼ନ୍ତା । ଏ ଘଟଣା ଦେଖି ଆମେ କେହି କିଛି ବୁଝି ପାରୁନୁ । ଆପଣଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ ବସି ରହିଛୁଁ । ରାଜଧାନୀକୁ ଏହି ଖବର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାରୁ ଖବର ପାଇପାରିବେ ।”

ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେମର ଟେଲିଫୋନ୍ ଥୋଇ ଦେଇଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ପୁଣି ଟେଲିଫୋନ୍ ବାଜି ଉଠିଲା ।

“ଏଥର ରାଜଧାନୀରୁ ଖବର ଆସିଗଲା ବୋଧହୁଏ । ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର କ୍ଲିନ୍‌ଟନ୍ । ଆମକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସଲ୍‌ଟଲେକ୍‌ସିଟି ଅଭିମୁଖେ । ଶୁଣିଲେ ତ ସେଠାକାର ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା । ଡାକ୍ତର ନିକ୍‌ସନ୍, ଡାକ୍ତର ରିଚାର୍ଡ଼୍, ଡାକ୍ତର ମଣ୍ଟଗୋମେରୀ ଓ ଡାକ୍ତର ଟେଡଉଡ୍‌ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବାହାରି ପଡ଼ିବାକୁ କହି ଦିଅନ୍ତୁ । ଅତି ଜରୁରୀ ।”

ମୁଁ ଯିବାକୁ ଉଠୁଛି, ଫୋନ୍‌ଟାକୁ କାନପାଖରେ ଧରି ଡାକ୍ତର ହେମର ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହେଲାଭଳି ଜଣାପଡିଲେ ।

“ଆପଣ କଣ କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନି । ଦୟାକରି ଆଉ ଥରେ କହନ୍ତୁ ।”

“ଆଜ୍ଞା, ମୋର ଏହି ମଟର କାରଖାନାରେ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ଘଟୁଛି । କିଛି କୁଆଡୁ ନାହିଁ, କାରଖାନାର ସମସ୍ତ ଲୌହ ଅଂଶ ହଠାତ୍ ଚୁମ୍ବକ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ମଟରର ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ଅନ୍ୟ ଅଂଶ ଉପରେ ବସାଇଲା ବେଳକୁ, ସେ ଅଂଶଟି ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଉଛି । କାରଖାନାର କଣ୍ଟା, ବୋଲ୍‌ଟ, ସ୍କ୍ରୁ, ମଟର ଇଞ୍ଜିନ ଓ ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ଚୁମ୍ବକ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ାକ ଏଣେ ତେଣେ ପଳାଇ ଯିବାର ଦେଖିଲେ ଜିଏ

ଉଠିବ, ସେଗୁଡ଼ାକ ସତେ ଯେପରି ଜୀବନ ପାଇଗଲେଣି । ମୁଁ ଏ ସବୁ ଦେଖି ଜଡ଼୍ ପାଲଟି ଗଲିଣି ଡାକ୍ତର ! ଏ ସବୁ କ'ଣ ହେଉଛି ବୁଝି ହେଉନି । ଅନୁରୋଧ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ ସହକାରୀଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ପଠାଇବେ ପ୍ରକୃତ ବିଷୟ କ'ଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ଦେଖନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର, ମୁ ବଡ଼ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି । ପାଞ୍ଚଘଣ୍ଟା ହେଲା ମୋ କାରଖାନାର କାମବନ୍ଦ । ଘଣ୍ଟାଟିଏ କାମ ବନ୍ଦ ହେଲେ ମୋର କେତେ କ୍ଷତି ହୁଏ, ଜାଣନ୍ତି ତ ଆପଣ ? ଆଶା. ମୋତେ ଏ ବିପଦରୁ ଶୀଘ୍ର ଉଦ୍ଧାର କରିବେ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କଠାକୁ ମୁ ଏହି ଖବର ପଠାଇଦେଇଛି ।"

"ଟେଲିଫୋନ୍‌ର ଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଖବର ଶୁଣିଲେ ଡ଼ ଡାକ୍ତର କ୍ଲିନ୍‌ଟେନ୍ । ଏସବୁ କ'ଣ ହେଉଛି ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନି । ଦୁନିଆଟା ସତେ ପାଗଳ ହୋଇ ଗଲାନା କଅଣ ?"

× × × × ×

କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆର ସେହି ଗୁପ୍ତ ପରମାଣୁ ଗବେଷଣାଗାର । ପରମାଣୁ ଗବେଷଣା ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡ଼ର ବୈଠକ୍ ବସିଥାଏ । କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆର ଆଖପାଖ ସାତ ଆଠଗୋଟି ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ଘଟି ଯାଉଛି, ଉହିଁ ଉପରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲି-ଥାଏ । ଆଲୋଚନା ସଭାରେ ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡ଼ର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟ, ପରମାଣୁ କମିସନ୍‌ର କେତେକ ସଭ୍ୟ ଓ ଆମ ଗବେଷଣା-ଗାରର ସମସ୍ତ ମୁଖିଆ ମୁଖିଆ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ବସିଥାନ୍ତି । ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟ ହେମରଙ୍କ ପାଖରୁ ବସିଥାଏ ମୁଁ । ମୋ ବାମ ପାଖରୁ ଡାକ୍ତର ଜେକସନ ଓ ଡାକ୍ତର ବର୍ଗର୍ଜ ବସିଥାନ୍ତି । ଡାହାଣ ପାଖରେ

ଡାକ୍ତର ମଣ୍ଟଗୋମେରୀ ଓ ଡାକ୍ତର ଟୈଡ଼୍‌ଉଡ୍ । ଆମଠାରୁ କିଛି ଦୂରରେ ବସିଥାଏ ଅଇବନ୍ ।

ଏହିସବୁ ଘଟଣାର କାରଣ କ'ଣ, ତହିଁ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଥାଏ । ଆଲୋଚନା ସଭାରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରୁଥାନ୍ତି ପରମାଣୁ କମିଶନର ସହକାରୀ ସଭାପତି ଜେନେରେଲ୍ ନିକ୍ସ୍ । ପରମାଣୁଶକ୍ତି ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଲାଇଓ ଜେକବ୍‌ସ ଉଠି କହିଲେ :—

"ମୋତେ ଯାହା ଜଣାପଡ଼ୁଛି, ଏହା ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିର ପ୍ରଭାବ ଅଉ କିଛି ହୋଇ ନ ପାରେ ଓ ଆମକୁ ଭୟଭୀତ କରିବା ସୋଭିଏଟ୍ ରୁଷିଆ ଯେ ଏହାକୁ ଖୁବ୍ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ଦେଶରେ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛି ଏଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ଆପଣମାନଙ୍କର ମନେଥିବ ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ମାର୍ଶାଲ ଷ୍ଟାଲିନ ଆଦେଶରେ ପୂର୍ବ-ଜର୍ମାନୀର ଜାଇସ ଅପ୍‌ଟିକାଲ୍ ଇନଷ୍ଟ୍ରୁମେଣ୍ଟ କାରଖାନାରେ ୧୪୯ ଗୋଟି ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ହୋଇ ସୋଭିଏଟ୍ ରୁଷିଆକୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୫୦, ୧୯୫୧, ୧୯୫୨ ଓ ୧୯୫୩ ମସିହାରେ ଆମର ଗୁପ୍ତ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ଜଣାଇଥିଲେ ଯେ ସୋଭିଏଟ୍ ରୁଷିଆ ତାଂର ଏହି ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିର ପ୍ରଭାବ ସାଇବେରିଆର ବହୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାରମ୍ବାର ପରୀକ୍ଷା କରି ସାରିଛି ।"

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଫାଇଲରୁ କାଗଜ ଖୋଲାଇ ତହିଁ ଭିତରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ କାଢ଼ି ପଢ଼ିଲେ, "ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ, ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିର ସର୍ବପ୍ରଥମ ପରୀକ୍ଷା କାପଣ୍ଡ ଲୋକଙ୍କ ତହିଁର କାହାଣୀ । ଏହି ପରୀକ୍ଷା ଦେଖିବାକୁ ସ୍ୱୟଂ ସୋଭିଏଟ୍ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଷ୍ଟାଲିନ୍ ଯାଇଥିଲେ । ଏହି

ସେହି ସ୍ଥାନର ତଳ ବର୍ଗମାଇଲ ପରିମିତ ସ୍ଥାନ ତରଳ ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଥିଲା ଓ ଏହା ହେବାକୁ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା ମୋଟେ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ । ପୁଣି ୧୯୫୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୩ ତାରିଖରେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିର ଦ୍ୱିତୀୟବାର ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥିଲା ଉତ୍ତରମେରୁର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଭାସ୍ବଗା ଦ୍ୱୀପରେ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଜମି ଯାଇଥିବା ବରଫର ଗଭୀରତା ଅଧ ମାଇଲରୁ କମ୍ ହେବନି । ଏଠାରେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ୨୦ ମିନିଟ୍ ଧରି ପକାଇବା ଫଳରେ ସେହି ସ୍ଥାନର ବରଫ ବାଷ୍ପ ହୋଇ ଉଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଓ ତଳର ଭୂମି ତରଳ ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଥିଲା । ପୁଣି ୧୯୫୨ ମସିହା ରିପୋର୍ଟରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଯେ ତୃତୀୟଥର ପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିର ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା ଉତ୍ତରମେରୁର ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ନର୍ଥଲାଣ୍ଡ ଦ୍ୱୀପରେ । ଏଠାକାର ଏକ ମାଇଲରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରତର ବରଫକୁ ତରଳାଇ ଭୂମିର କେତେକ ଅଂଶକୁ ତରଳାଇ ପକାଇଥିଲା ଏହି ରଶ୍ମି ।”

“ଭ୍ଲାଡ଼ିଭଷ୍ଟକରୁ ଆମର ଛଦ୍ମବେଶୀ ଗୁପ୍ତଚର ରିପୋର୍ଟ ଜଣାଇଛନ୍ତି ଯେ, ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିର ଚତୁର୍ଥ ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା ବେରିଙ୍ଗ ପ୍ରଣାଳୀ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅନାଡ଼ିର ଉପସାଗରରେ, ଆମ ଆଲାସ୍କା ରାଜ୍ୟର ସୀମାଠାରୁ ମାତ୍ର ୫୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ । ଏଥର ପରୀକ୍ଷା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଭଳି ଖୁବ୍ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ସୋଭିଏଟ୍ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିକୁ ବାରମ୍ବାର ପରୀକ୍ଷା କରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ସମସ୍ତ ସହର, ନଗର, କୋଠାବାଡ଼ି, କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ଆଦିକୁ ଜାଳି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରି ହେବ । ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ସାଙ୍ଗକୁ ସୋଭିଏଟ୍‌ମାନେ ଯେଉଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ଆକାଶଯାନ ଉଦ୍ଭାବନ କରୁଛନ୍ତି, ତାହା ବିନା ଚାଳକରେ ଘଣ୍ଟାକୁ ହଜାର ମାଇଲରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବେଗରେ ଯାଇପାରେ । ଆକାଶରେ

ଏହି ଯାନକୁ ଠାବ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏପରି କି ଖୁବ୍ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରେଡାର ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଠାବ କରି ପାରେନା । ଛଦ୍ମବେଶୀ ଗୁପ୍ତଚର ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ଜଣାଇଛନ୍ତି ଯେ, ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମିର ଯନ୍ତ୍ରକୁ ସେ ଦେଖି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଯାହା ଶୁଣିଛନ୍ତି ତାହା ବିରାଟ ଓ ଅତି ଭାରି ଚୁମ୍ବକ ଇସ୍ପାତରୁ ତିଆରି । ଏଥିରେ ଥିବା ଚୁମ୍ବକ ଏତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯେ, ଏହାଦ୍ୱାରା କିଛି ଦୂରରେ ଥିବା ଲୌହ ବା ଲୌହ-ଜାତୀୟ ପଦାର୍ଥ ଚୁମ୍ବକତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଯାଇ ପାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିସବୁ ଖବରରୁ ଯାହା ଜଣା ପଡ଼ୁଛି—କ୍ରେମ୍ଲିନ୍‌ର ନେତାମାନେ ଆମକୁ ଭୟଭୀତ କରିବା ପାଇଁ ଆମ ଦେଶକୁ ଆକ୍ରମଣ ନ କରି ଏହି କାଣ୍ଡଟି ଘଟାଇଛନ୍ତି ।"

ପରମାଣୁ ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡ଼ର ସଭାପତି ମେଜର ଜେନେରେଲ ଆଣ୍ଟୋନ ଉଠି କହିଲେ, "ସେକ୍ରେଟେରୀ ଜେନିଂସ ଯା କହିଲେ ସେଥିରେ ମୁଁ ପୁରାପୁରି ଏକମତ । ଏହି ସବୁ ଘଟଣା-ଗୁଡ଼ିକ ସୋଭିଏଟମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ରଶ୍ମିର ପ୍ରଭାବ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ହୋଇ ନ ପାରେ । ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଘେନି ସେମାନ-ଙ୍କର ଅଦୃଶ୍ୟ ଆକାଶଯାନ ଏହି ଗବେଷଣାଗାର ଉପରେ ଉଡ଼ି ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ବାଷ୍ଟେନ୍‌ର ଫିଲ୍ଡ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ବଦଳି ଯାଇଥିବା ସମ୍ଭାବନା । ପୁଣି କାରସନ୍ ସିଟିର ସେହି ମଟର କାରଖାନାର ବିଭିନ୍ନ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଓ ମଟରର ଅଂଶ ଚୁମ୍ବକ ପାଲଟି ଯିବାର କାରଣ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେମର ?"

ଆଲୋଚନାରେ ପଠିତ ଏହି ସବୁ ରିପୋର୍ଟ ଶୁଣି ରବର୍ଟ-ହେମର ଏକ ରକମ ଜଡ଼ ପାଲଟି ଗଲାଭଳି ବସିଥାନ୍ତି । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି କହିଲେ :—

"ଡାକ୍ତର ଜେନିଙ୍ଗ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଆମ ଗୁପ୍ତଚରମାନଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ଶୁଣିଲି । କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ କାହିଁକି ନିହାତି ଅସମ୍ଭବ ଓ ସନ୍ଦେହଜନକ ବୋଲି ଜଣା ପଡ଼ୁଛି । ସୋଭିଏଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଯେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ହୋଇ ପରୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ସାରିଛି, ଏହା ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ ।"

ହଠାତ୍ ବୈଠକରେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଶୁଭିଲା । ସେକ୍ରେଟେରୀ ଜେନିଙ୍ଗସ୍ ଉଠି କହିଲେ, "ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରିବେ ବୋଲି ଯେ ଏହା ସୋଭିଏଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ତିଆରି ହୋଇନି, ଏ ଧାରଣା ନିହାତି ଅମୂଳକ । ଆମ ଗୁପ୍ତଚରମାନଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ଆପଣଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯନ୍ତ୍ର ସମ୍ଭବ କି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ଆମର ବିଶ୍ୱରଶ୍ମି ବିଶେଷଜ୍ଞ ଡାକ୍ତର ଗିଲଡ଼୍‌ଙ୍କୁ ପଚରାଯାଉ ।"

"ଆପଣଙ୍କର ମତ କ'ଣ କୁହନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଗିଲ୍‌ଡ଼୍ ? ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ର କ'ଣ କେବେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ?" ଡାକ୍ତର ଗିଲଡ଼୍‌ଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଜେନିଙ୍ଗସ୍ ପଚାରିଲେ ।

ଜେନିଙ୍ଗସଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଡାକ୍ତର ଗିଲ୍‌ଡ଼୍ ଟିକିଏ ଥତମତ ହୋଇ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉପରେ ଚିନ୍ତାର ଏକ ଗମ୍ଭୀର ଛାୟା ଖେଳିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ବାକ୍‌ରୁଦ୍ଧ ହେଲା ଭଳି ଜଣାପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତାକରି ସେ କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେବେ ଠିକ୍ କରି ପାରିଲେନି । ହଁ, ନାଁ, ନାଁ, ହଁ, ହୋଇ ହୋଇ ସେ ପରିଶେଷରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ "ସୋଭିଏଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ହେବା ଖବର ଶୁଣିଲା ଦିନଠାରୁ ଏହି ଯନ୍ତ୍ର କିପରି ହୋଇ ପାରିବ, ମୁଁ ସର୍ବଦା ଭାବି ଆସୁଛି । ଏତେଦିନ ଧରି ଭାବି ମୁଁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଛି, ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି କରିବା କିଛି ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମୋ ମତରେ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରରେ ଖରି ବିଶ୍ୱରଶ୍ମି, ଗାମା

ଓ ଫେମଟେନଟୋ ଗାଇ ରଶ୍ମି ଓ ମୃତ୍ୟୁ ରଶ୍ମିର ଏକଦ୍ୱ ପ୍ରୟୋଗ ହେବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଥିବ । ଏହି ତରଙ୍ଗ ଏକଜ ମିଳିତ ହୋଇ ପ୍ରସିତ୍ତ ହେଲେ ଏହା ଯେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ପୋଡ଼ି ଜାଳି ପାଉଁଶ କରି ପକାଇବ । ତେବେ ଏହା ଉପରେ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା ଓ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପରୀକ୍ଷା ନ କଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଠିକ ଭାବରେ କିଛି କହି ହେବନି । ତେବେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଏହା ପୁରାପୁରି ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଓ ସୋଭିୟେଟ୍‌ମାନଙ୍କ ହାତରେ ଏ ଭଳି ଅସ୍ତ୍ର ଯେ ନାହିଁ; ଏହା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ ।"

"ଏଥର ଆପଣଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହେଲା ଡାକ୍ତର ? ମୁଁ ଭାବୁଛି ଆମର ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରେ ଏବେ ଏଣିକି ଡାକ୍ତର ଗିଲଡ଼୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଓ ଆପଣଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ଦିଗରେ ଗବେଷଣା କରାଯାଉ । ସୋଭିୟେଟ୍‌ମାନେ ଯଦି ଆମଠାରୁ ଅଧିକ ଆଗେଇ ଯାନ୍ତି, ତେବେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମ ପରିସ୍ଥିତି ଅତି ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବ, ଡାକ୍ତର ।"

ପରମାଣୁ ଶକ୍ତି କମିସନ୍‌ର ସହକାରୀ ସଭାପତି ଜେନେରେଲ୍ ନିକ୍ସ ଉଠି ଏତିକି କହିଲେ—

"ଆପଣମାନେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନା । ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ସୋଭିୟେଟ୍‌ମାନେ ଆମଭଳି ବିଜ୍ଞାନରେ ଏତେ ଆଗେଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯନ୍ତ୍ର ଯେ ସେମାନେ ତିଆରି କରି ପାରିନାହାନ୍ତି, ସେଥିରେ ମୋର ତିଳେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଦେଖନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ମାନବ ବିଧ୍ୱଂସୀ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରର ଉତ୍ପାଦନ କମ୍ ହେଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ଆମେ ଅଧିକ ମାରାତ୍ମକ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯନ୍ତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ ଦିଗରେ ଚେଷ୍ଟାକରି ପୃଥିବୀକୁ ଅଧିକ ଆତଙ୍କିତ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।"

"ଆପଣ କ'ଣ ଯେ କହୁଛନ୍ତି, ଆମେ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନୁ ।" ଜେନେରେଲ୍ ଅନ୍ଟୋନି ଉଠି କହିଲେ "ଆପଣ କ'ଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ସୋଭିଏଟ୍ ରୁଷିଆ ତେଣେ ନିଜର ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ବଢାଇ ଚାଲିଥିବ ସେତେବେଳେ ଆମେ ଏଠାରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି ରହିଥିବା ? ଆଉ କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଆମ ଦେଶ ରହିବଟି ? ଆପଣ କ'ଣ ଚାହାନ୍ତି ଆମ ଦେଶ ଶେଷରେ ସୋଭିଏଟ୍ ର ପଦାନତ ହେବ ?"

"ଆପଣ ଏତେ ଦୂର ଭାବି ଯାଆନ୍ତୁ ନି, ଜେନେରେଲ୍ । ମୁଁ ଆମ ଦେଶକୁ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ପଦାନତ ହେବାକୁ ସ୍ବପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ପାରେ ନା । ଆପଣ ଥରେ ଭାବି ଦେଖନ୍ତୁ, ସାମାନ୍ୟ ଏକ ରିପୋର୍ଟ ଉପରେ ଆମେ ତରବର ହୋଇ ଏକ ମାରାତ୍ମକ ଗବେଷଣା ଚଳାଇବା ଉଚିତ ହେବ କି ? ପୁଣି ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପୃଥିବୀ ଚାହୁଁଛି ପରମାଣୁ ବୋମା ଭଳି ମାରଣାସ୍ତ୍ରକୁ ବେଆଇନ୍ କରିବା ପାଇଁ ଓ ଆମର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଯେତେବେଳେ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘରେ ସେଭଳି ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେଲେଣି ?"

"ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କ'ଣ ଚାଲିଛି ବା କ'ଣ ନ ଚାଲିଛି, ପୃଥିବୀ କ'ଣ ଚାହୁଁଛି ବା କ'ଣ ନ ଚାହୁଁଛି, ସେସବୁ ଆପଣଙ୍କର ଭାବିବା ବିଷୟ ନୁହେଁ, ଡାକ୍ତର ! ପରମାଣୁ ଶକ୍ତି କମିସନ୍, ପରମାଣୁ ଶକ୍ତି ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡ଼ ଯାହା ଚାହୁଁଛି, ତାହା କରାଯିବା ଦରକାର ।"

କଡ଼ା କଡ଼ା ଭାବରେ ଏତକ କହିଗଲେ ଜେନେରେଲ୍ ଅନ୍ଟୋନି ।

ଜେନେରେଲ୍ ଅନ୍ଟୋନିଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମୋତେ ବଡ଼ ଲାଜ ଲାଗିଲା । ମନେ ମନେ ଭାବିଲି "ବାଃ, ବେଶ୍ ନ୍ୟାୟୁତ ? ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ

ପରମାଣୁବୋମା, ହାଇଡ୍ରୋଜେନ୍ ବୋମା ପ୍ରଭୃତି ମାରଣା[illegible] କରିବେ, ସେମାନେ ଏହାର ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର କରିବାକୁ [illegible] ନୁହଁନ୍ତି । ଏହା ଭଲ ଢଗରେ କି ମନ୍ଦ ଢଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ, ସେ ବିଷୟରେ ପାଟି ଫିଟାଇବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଅଥଚ ଯେଉଁମାନେ ପରମାଣୁ ଗବେଷଣାର ଧାର ଧାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଦିନ ରାତି କେବଳ ଯୁଦ୍ଧ, ଆକ୍ରମଣ, ଧ୍ୱଂସ ଆଦି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଭାବି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେହିମାନଙ୍କ ଆଦେଶରେ ସବୁ ଚାଲିବ ? ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗୁଡ଼ାକ କ'ଣ ମଣିଷ ନା ପଶୁ ? ମାଲିକ ଯାହା ଆଦେଶ ଦେବ, ଏମାନେ ଠିକ୍ ତା' କରିବେ ? ଟିକିଏ ଶ ଫିଟାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।" ପରମାଣୁ ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡ଼ ଓ ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜେନେରେଲ୍ ଆଣ୍ଟୋନିଙ୍କ ଉପରକୁ ମୋତେ ଏତେ ରାଗ ଲାଗିଲା ଯେ ମୁଁ ଯଦି ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେମରଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଥାନ୍ତି, ତେବେ ଜେନେରେଲ୍ ଆଣ୍ଟୋନିଙ୍କୁ ଖୁବ୍ କଡ଼ା କଡ଼ା ଦି'ପଦ ଶୁଣାଇଦେଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଦିଅନ୍ତି । ଓଃ, ଏ[illegible] କି ମାରାତ୍ମକ ? ଦେଶର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ତ ଦୂରର କଥା, ପଶୁଠାରୁ ବି କମ୍ ହୀନ ମଣନ୍ତି କି ! ମୁଁ ଖାଲି ଚାହିଁ ଥାଏ, ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେମର ସେମାନଙ୍କ କଥାର ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତି କି ।

"ଆପଣମାନେ ଯଦି ଏତେ ଜିଦ୍ ଧରନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ନାଚାର ।" ବଡ଼ ନମ୍ର ହୋଇ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେମର, "ମୋ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପଣମାନେ ଯଦି ଏ ଗବେଷଣାଗାରରେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯନ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗବେଷଣା ଚଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ତେବେ ଚଳାଇପାରନ୍ତି । ଏ ଗବେଷଣା ମୋ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ନ ହୋଇ ଡାକ୍ତର ଗିଲଡ଼ି ନିଜେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଚଳାନ୍ତୁ । ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଯାବତୀୟ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ଏହି ଗବେଷଣାଗାର

ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରେ । ତେବେ ଏତିକି ମନେ ରଖନ୍ତୁ, ନିଜ-ଦେଶର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆପଣମାନେ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି, ତାହା ଶେଷରେ ସାରା ମଣିଷ ସମାଜର ଏକ ପ୍ରଧାନ କଣ୍ଟକ ହେବ, ଠିକ୍ ପରମାଣୁ ଓ ହାଇଡ୍ରୋଜେନ୍ ବୋମା ଭଳି ।"

ଏତିକି କହିଲାବେଳେ ଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଯେପରି କାନ୍ଦି ଉଠୁଥାଏ ।

"ଦେଖନ୍ତୁ, ଡାକ୍ତର" ଅତ୍ୟନ୍ତ ନମ୍ରହୋଇ ଆରମ୍ଭକଲେ ଜେନେରେଲ୍ ବ୍ରୁକ୍ସ, "ଆପଣ ହେଉଛନ୍ତି ଆମଦେଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ଆପଣ ଗତ ମହାଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ପରମାଣୁବୋମା ତିଆରିରେ ସାହାଯ୍ୟକରି ଆମ ଦେଶକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଜୟୀ କଲେ, ତାହା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଇତିହାସରେ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ-ରହିଥିବ । ଆମ ପରେ ପରେ ସୋଭିୟେଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ର ପରମାଣୁବୋମା ତିଆରି କରି ପକାଇଲାରୁ ଆପଣଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ତିଆରି ହେଲା, ହାଇଡ୍ରୋଜେନ୍ ବୋମା; ଯାହା ଫଳରେ ଆମେ ଅନ୍ତ-ର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବଜାୟ ରଖି ପାରିଲୁଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୋଭିୟେଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ର ହାଇଡ୍ରୋଜେନ୍ ବୋମା ତିଆରିକରି ପାରିଥିବାରୁ ଓ ସେମାନେ ଆମ ଅପେକ୍ଷା ଅଗ୍ରଗୁରୁ ମନୁଷ୍ୟଚିହ୍ନ ଉଦ୍ଭାବନ କରି ପାରିଥିବାରୁ, ସେମାନେ ଆମକୁ ଢେର ପଛରେ ପକାଇ ଆଗକୁ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଭଳି ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ଆମେ ଏଦିଗରେ ଗବେଷଣାକରି ଆମ ଦେଶର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବଜାୟ ରଖିବା ଉଚିତ ନୁହେଁକି ଡାକ୍ତର ?"

"ଆପଣ ସେଇଠି ଭୁଲ କରୁଛନ୍ତି, ଜେନେରେଲ୍" ବ୍ରୁକ୍-ସଙ୍କ ଆଡକୁ ଅନାଇ ଆରମ୍ଭକଲେ ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେନେରି, "ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଓ ସୋଭିୟେଟ୍ ରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଏଭଳି ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲେ, ତେବେ ପୃଥିବୀର ଅବସ୍ଥା

କ'ଣହେବ, ଭାବୁଛନ୍ତି ତ ? ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୋଭିଏଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ର ଆମର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ଥିଲାବେଳେ ଆପଣମାନେ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଆମେ ସର୍ବଦା ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବଜାୟରଖି ଚାଲିଥିବା ? ସେମାନଙ୍କ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ତ ଆମ-ଠାରୁ କୌଣସି ଗୁଣରେ ହୀନ ନୁହଁନ୍ତି, ଯା' ଫଳରେ ଆମର ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ ଚିରଦିନ ବଜାୟ ରଖି ହେବ । ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସେମାନେ କେତେବେଳେ ଆମ ଆଗରେ ଅବା ଆମେ କେତେ-ବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ରହିବା କହି ହେବନି । ଅଯଥା ଆମ ଦୁଇ ଦେଶର ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସାରା ପୃଥିବୀ ବିପନ୍ନ ହେବ କାହିଁକି ? ମୋ ମତରେ ଆମେ ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଦିଗରେ ଗବେଷଣା ନ କରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଏହି ମାରଣାସ୍ତ୍ର ଗବେଷଣାରୁ ବିରତ ହେବା ଉଚିତ । ପୃଥିବୀର କୋଟି କୋଟି ଶାନ୍ତିକାମୀ ଲୋକେ ତ ଆଜି ସେଇଆ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ଜେନେରେଲ୍ ? ସୋଭିଏଟ୍‌ମାନେ ସନ୍ଦେହ ଭ୍ରମଧାରଣାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆମଭଳି ମାରଣାସ୍ତ୍ର ଦିଗରେ ଗବେଷଣା ଚଳାଉଥାନ୍ତି, ତେବେ ଆପଣମାନେ ଦେଖିବେ ଆମେ ବିରତ ହେଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟହୋଇ ସେ ଦିଗରେ ଗବେଷଣା କମାଇଦେବେ । ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶ୍ୱାସ, ସୋଭିଏଟ୍ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଶାନ୍ତିକାମୀ ଓ ପରମାଣୁ ଶକ୍ତିକୁ ଶାନ୍ତିକାଳୀନ କାମରେ ଲଗାଇବାକୁ ଅତ୍ୟଧିକ ବ୍ୟଗ୍ର । ତା'ନ ହୋଇଥିଲେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ପରମାଣୁଚାଳିତ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କାରଖାନା ଆଜି ସୋଭିଏଟ୍ ଭୂମିରେ ଗଢ଼ି ଉଠି ନ ଥାନ୍ତା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ବିଶ୍ୱାସ କରେଁ, ସେମାନେ ଆମରି ମାରଣାସ୍ତ୍ର ଭଅର ଗବେଷଣାରେ [illegible]ଭୀତ ହୋଇ ଏ ଦିଗରେ ଗବେଷଣା ଚଳାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ନୋହିଲେ ସେମାନେ କେଉଁ ଦିନରୁ ଏ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ଗବେଷଣା ବନ୍ଦକରି

ସାଉଣ୍ଡେନ୍ତି । ସୁଅଙ୍କାରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ଆମେରିକା ଅନ୍ୟ-ଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଯଦି ଏହି ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇ ପାରେ ... ମାରଣାସ୍ତ୍ର ଗବେଷଣାରୁ ବିରତ ହୁଏ, ତେବେ ପୃଥିବୀର କୋଟି କୋଟି ଜନତା ଆମେରିକାକୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କହନ୍ତେ ଜେନେରେଲ୍ ! ଯୁଦ୍ଧ ବିଭୀଷିକା ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ଲୋପ ପାଇଲେ କେତେ ଲୋକଙ୍କ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ସଞ୍ଚାର ହୁଅନ୍ତା କୁହନ୍ତୁ ତ ? ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ସୋଭିଯେଟ୍‌ମାନେ ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ମାରଣାସ୍ତ୍ର ଗବେଷଣା ନ କମାନ୍ତି, ତେବେ ପୃଥିବୀର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଆଖିରେ ସୋଭିଯେଟ୍ ହୁଅନ୍ତା ଯୁଦ୍ଧଖୋର । ପୃଥିବୀର ଶାନ୍ତିକାମୀ ଲୋକେ ଆମେରିକାକୁ ଆଜି ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧଖୋର ଆଖ୍ୟା ଦେଉଛନ୍ତି, ତାହା ପରିଶେଷରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ସୋଭିଯେଟ୍‌ମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।"

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରବର୍ଟହେମର ତାଙ୍କର ଏହି ବକ୍ତୃତା ଦେଉଥିଲେ ବେଳେ ପରାମର୍ଶଦାତା ବୋର୍ଡର ଦୁଇ ତିନି ଜଣ ସଦସ୍ୟ ରବର୍ଟ-ହେମରଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କ'ଣ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥାନ୍ତି, ଜଣା ପଡୁ ନ ଥାଏ । ସତେ ଯେପରି ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି ଗୋଟାଏ କପଟ ଗୁପ୍ତ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ।

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ତାଙ୍କ ବକ୍ତୃତା ଶେଷ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ଅଦୂରରେ ଥିବା ମେଗ୍‌ନେଟୋ କାଉଣ୍ଟର ଭିର୍ ଭିର୍ ହୋଇ ବାଜି ଉଠିଲା । ପରେ ପରେ ଗବେଷଣାଗାରର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ସବୁ କାଉଣ୍ଟର ଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ଏକସ୍ୱରରେ ବାଜି ଉଠିଲା, ଆଶୁ ପ୍ରଳୟର ଏକ ସୂଚନା ଦେଇ । ଏକ ବିରାଟ ଚୁମ୍ବକ-... ଆବିର୍ଭାବ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚୁମ୍ବକ ଫରଦାକୁ ଅ... ଦେଖାଇ ହଁଡର କେନ୍ଦ୍ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲାରୁ ଜଣା ପଡିଲା ... ଏହାର କେନ୍ଦ୍ର ହେଉଛି ଗବେଷଣାଗାରଠାରୁ ଦେଢ଼ଶହ ...

ଦୂର ଉତ୍ତରପୂର୍ବ କୋଣରେ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଟି ଗବେଷଣାଗାର ଅଡ଼କୁ ବେଗ୍ ଜୋର୍‌ରେ ଆଗେଇ ଆସୁଛି । ଆଉ ପ୍ରାୟ ୫୦ ସେକେଣ୍ଡ ପରେ ଏହା ଠିକ୍ ଗବେଷଣାଗାର ଉପରେ ପହଞ୍ଚିବ । ତେବେ ଏ କʼଣ ସେହି ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯାʼଉପରେ ଏତେ ସମସ୍ତ ଧରି ଆଲୋଚନା ହୋଇଗଲା ? ବେଳକୁବେଳ ଓମେଗାଟନଟୋ ଲାଉଡ୍‌ସ୍ପିକର ସ୍ୱୁଇଚ ଅହୁରି ଜୋରରେ ବାଜିବାକୁ ଲାଗିଲା ସତେ ଯେପରି ଆସନ୍ନ ପ୍ରଳୟର ଠିକ୍ ପୂର୍ବାଭାସ । ସୋଭିଏଟ୍‌ରୁଷର ମୃତ୍ୟୁରଶ୍ମି ଯନ୍ତ୍ର ଆସିଲା ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ସଭ୍ୟମାନେ ଏଣେ ତେଣେ ଦୌଡ଼ାଦୌଡ଼ି କଲେ । ଯନ୍ତ୍ରଶେଷରେ କିଛି ନ ପାଇ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭୂମିତଳ କକ୍ଷ ଭିତରକୁ ପଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତଳକୁ ପଶି ଯାଉଥିଲି । ମୋ ପଛେ ପଛେ ପଳାଇ ଆସୁଥିଲା ଆଇରନ୍ । ହଠାତ୍ ପାହାଚରେ ମୋ ଗୋଡ ଖସି ଗଲାରୁ ମୁଁ ତଳେ ଯାଇ ଗଡ଼ୁଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ମାର୍ବଲ୍ ଚଟାଣ ସହିତ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଏତେ ଜୋରରେ ବାଡ଼େଇ ହୋଇଗଲା ଯେ, ମୁଁ କଷ୍ଟରେ ଆଇରନ୍, ଆଇରନ୍, କହି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି ।

ମୋ ଚିତ୍କାରରେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀର ନିଦ ହଠାତ୍ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଉଠି ପଡ଼ି ମୋତେ ହଲାଇ ଦେଲା । ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲି, "ଓଃ ମୁଁ ପଡ଼ିଗଲି ଆଇରନ୍, ପଡ଼ିଗଲି । ମୋତେ ଟିକିଏ ଧରି ଦିଅ, ମୁଁ ଉଠେ ।"

ଏତିକି କହି ମୁଁ ମୋ ପ୍ରସାରିତ ହାତ ଦୁଇଟିକୁ ଆଇରନ୍ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ଆଉ ମୋ ହସ୍ତପ୍ରସାର ଓ ଆଇରନ୍ ଡାକ ଶୁଣି ହସିଯାଇ କହିଲା, "ହିଁ, ଆଇରନ୍ ? ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆଇରନ ? ଆଇରନ୍ କିଏ, ଯାହାକୁ ଡାକୁଛ ତମେ ?"

ଏତିକ କହି ସେ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହଲାଇଦେଲା ।

"ଅଁ—", ଅଭାର ହଲାରେ ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆଖି ମେଳି ଦେଖିଲି ମୁଁ ଶେଯ ଉପରେ ବେଶ୍ ଆରାମରେ ଶୋଇଛି । ଶେଯରୁ ଉଠି ମୋ ନିକଟରେ ଏକ ରଣଚଣ୍ଡୀ ମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କରି ଠିଆ ହୋଇଛି ଅଭା । ଝରକା ଦେଇ ସକାଳ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ସୁନେଲି କିରଣ ବେଶ୍ ଝଲି ପଡ଼ୁଥାଏ ମୋର ଦୁଗ୍ଧଫେନନିଭ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ, ଶ୍ରାବଣ ମାସର ଅବାରିତ ବାରିବର୍ଷା ପରେ । ଅମାନିଆ ପଶ୍ଚିମା ପବନ ଅଭାର ରାଗ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ ତାର ମୁଖ ଉପର ଚୂର୍ଣ୍ଣ କୁନ୍ତଳ ସହିତ ଖେଳୁଥାଏ ଅପୂର୍ବ ଲୁଚକାଳି ।

ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି, "ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ଅଛି ? ଆମ ଘରେତ ?

"ନା, ନା, ତୁମର ସ୍ୱପ୍ନର ନାୟିକା ଆଇଭନ୍ ଘରେ ।" ଏହି କଥା କେଇ ପଦରୁ ତା' ମନର ରାଗ ବେଶ୍ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଅଭାକୁ କୋଳକୁ ଟାଣି ଆଣି ସ୍ମିତ ସହିତ ଭଡ଼ିଧରି କହିଲି, "କ'ଣ ଗୁଡାଏ କହୁଛମ, ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି, ତୁମ କଥାରୁ ? ଓଃ ! କି ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି ଆଜି ? ବଡ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ, ଅଭା ।"

"ହଁ— ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ? କାହିଁକି କ'ଣ ହେଲାକି ? ସ୍ୱପ୍ନର ନାୟିକା ଆଇଭନ୍ କ'ଣ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲା ତୁମର ପ୍ରେମକୁ ? ତୁମେ କେତେ ଦିନ ହେଲା ଏ ଲୀଳା ଲଗାଇଲଣି ଶୁଣେ ?" ଏତିକି କହି ସେ ମୋ କୋଳରୁ ମୁକୁଳିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

ଅଭାକୁ ଅଧିକ ଟିକିଏ ଜୋରରେ ଭିଡିଧରି ତାର ସୁକୋମଳ ଗାଲକୁ ଟିପି ଦେଇ କହିଲି, "ବିଶ୍ୱାସ କର ମୋତେ ଅଭା, ମୁଁ ଲୀଳା ଲଗାଇନି କେଉଁଠି । ତୁମ ଭଳି ଷୋଡଶୀ ଘରେ ଥାଇ

ଆଉ କାହାର କଂଣ ଅଛି ଯେଉଁଠି ମନହେବ ସୁନ୍ଦରୀ ? ଅଭି ଆଜି ତୁମେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖୁଛ କହିଲ ?"

ଏତକ କହି ଅଭିର ସେହି ପ୍ରାତଃକାଳୀନ ସରସ ଓ [illegible] କପୋଳ ଉପରେ ଅଙ୍କିଦେଲି ଚୁମ୍ବନର ଏକ ସଜ, ଅମଉଳା ଫୁଲ ।"

ରାଗ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ କରି ମୋ ଛାତି ଉପରର ବୋତାମକୁ ଏପଟ ସେପଟ କରୁଁ କରୁଁ ଅଭି ପଚାରିଲା, "ତୁମକୁ ମୋର କାହିଁକି ଆଜିକାଲି ଭାରି ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି । ସତ କରି କହିଲ, ମୋ ରାଣ, ତୁମର ସେହି ସ୍ୱପ୍ନର ନାୟିକା ଅଛନ୍ତି କିଏ ? ତୁମେ ମୋତେ ପ୍ରତାରଣା କରୁନାହଁ ତ ?"

ଏତକ କହିଲାବେଳେ ଅଭି ମନ ଭିତରର ଅଭିମାନ ଓ ଉଦ୍‌ବେଗ ବାହାରକୁ ବେଶ୍ ଜଣା ପଡୁଥାଏ ।

ବାହାରେ କଲିଂ ବେଲ୍ ଶବ୍ଦରେ ଅଭିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲି । ସେ ଦୌଡ଼ି ଯାଇ କବାଟ ଫିଟାଇଲା ବେଳକୁ ଜଣେ ପତ୍ରବାହକ । ହାତରେ ଆଣିଥିଲା ଖଣ୍ଡିଏ ଜଉମୁଦ୍ର ଚିଠି, ପରମାଣୁ ଶକ୍ତି ପ[illegible] ଦାତା ବୋର୍ଡ଼୍ ଅଫିସରୁ । ଏ ଅସମୟରେ ପତ୍ରବାହକକୁ ଦେଖି ମନରେ ମୋର ଶତ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ଖେଳିଗଲା । ଅଭି ହାତରୁ ଚିଠିଟି ନେଇ ଖୋଲିଲି । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା—

........ଏତଦ୍ୱାରା ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯେ କେତେକ ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ କାରଣବଶତଃ ପରମାଣୁ ଗବେଷଣାଗାରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରବର୍ଟହେମରଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ [illegible] କରାଯାଇ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା ସହକାରୀ ଅଧ[illegible] ଡାକ୍ତର ମଣ୍ଟଗୋମେରୀଙ୍କୁ । ଆଜିଠାରୁ ଗବେଷଣାଗାରର କୌଣସି ବିଷୟ ରବର୍ଟହେମରଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ ଡାକ୍ତର ମଣ୍ଟଗୋମେରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯିବ ।......"

ଚିଟିଟି ପଢ଼ି କାଠ ହୋଇଗଲି । ଏ କ'ଣ ହେଲା ବୁଝି ପାରିଲିନି । ଦେଶର ଏତେ ବଡ଼ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ.........

ଅଜ ଭାବି ପାରୁନି ।

ଇତ୍ୟବସରରେ ଖବର କାଗଜ ବାଲା ଖବର କାଗଜ ଥୋଇ ଦେଇଗଲା ଟେବୁଲ ଉପରେ । ଦାନ୍ତ ଘଷୁଁ ଘଷୁଁ କାଗଜ ଖୋଲି ଦେଖିଲି, ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖାଥିଲା :—

"ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଗୁପ୍ତ ପରମାଣୁ ଗବେଷଣାଗାରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଡାକ୍ତର ଏଇଚ. କେ. ରବର୍ଟହେମରଙ୍କୁ କେତେକ ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଗୋଏନ୍ଦା ବିଭାଗ ଆଜକୁ ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆଖିରଖି ଆସୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅତୀତ ଜୀବନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ, ସେ ତାଙ୍କ ଯୁବା ସମୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରବିରୋଧୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଦଳ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ଥିଲେ ଓ ବେଳେ ବେଳେ ସେହି ଦଳକୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ପରେ ସେ ଜଣେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବାଳିକାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । କଲମ୍ବିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିବା ଦିନଠାରୁ ସେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳ ସହିତ ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ତୁଟାଇ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଦଳ ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା, ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଏତେ ବଡ଼ ଗୋପନୀୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କୁ ରଖିବା ପାଇଁ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ସରକାର ନିରାପଦ ମଣୁ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ସେହି ସ୍ଥାନରୁ କାଢି ନିଆଯାଇ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଅତି ବିଶ୍ୱସ୍ତ, ଗୁପ୍ତ ପରମାଣୁ ଗବେଷଣାଗାରର ସହକାରୀ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଡାକ୍ତର ମଣ୍ଟଗୋମେରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା । ଏବେଠାରୁ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଗୁପ୍ତ ପରମାଣୁ

ଗବେଷଣାର କୌଣସି ବିଷୟ ଡାକ୍ତର ରବର୍ଟହେମରଙ୍କୁ ଲୋଭ ଧଆପିବନି......।"

ଖବର ପଢ଼ି ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା ଗତ ରାତ୍ରର ସ୍ୱପ୍ନର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ । ମନକୁ ମନ ମୋ ପାଟିରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା, "ସ୍ୱପ୍ନ କ'ଣ ବେଳେ ବେଳେ ସତ ହୁଏ ଅଭି ?"

ଅଦୂରରେ ଡ୍ରେସିଂ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ବାଳକୁ ସଜାଡୁ ଥିଲା ଅଭି । ସେ ମୋ କଥାର ମର୍ମ ବୁଝିଲା କି କଅଣ ବାଳ ସଜାଡ଼ିବାଠୁ ଛାଡ଼ି ମୋ ମୁହଁକୁ ବଲବଲ କରି ଅନାଇ ରହିଲା ।

ଓ୍ୱାଲଟର ରିଡ୍ ସୋସାଇଟି

(Walter Reed Society)

—ଏକ—

୧୯୪୪ ମସିହା—

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଉଟାହା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଗୋଟିଏ ଡାକ୍ତର-ଖାନାରେ ଏକ ତୀବ୍ର ପରୀକ୍ଷା ଚାଲିଛି । ଡାକ୍ତରଖାନାର ଅପରେସନ୍ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଚିକିତ୍ସାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସୁବିଖ୍ୟାତ ଡାକ୍ତର ସ୍ମିଥ୍ ଶାୟିତ । ନିଜ ଆବିଷ୍କୃତ ଏକ ପ୍ରକାର ତୀବ୍ର ବିଷ ଦ୍ୱାରା ରୋଗ ଉପଶମ ହେବାର ଉପାୟ ପରୀକ୍ଷା ନିଜ ଦେହରେ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଦୃଢ଼ସଂକଳ୍ପ । ଓଃ, କି ଦୁଃସାହସ ! ଆବିଷ୍କାରର ଉତ୍ତେଜନା ମରଣର ବିଭୀଷିକାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲାଇ ଦେଇଛି !

ତାଙ୍କ ଦେହରେ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବାକୁ ଆଉ ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ବାକୀ । ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ଉଦ୍‌ବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମେରି । ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ମିଥ୍ ଶୁଭ

ଆନନ୍ଦର ସହିତ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକ, ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଓ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳାଇଥାନ୍ତି । ହଠାତ୍ ମେଷ୍ଟି ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ ।

"ମୋର ଶେଷ ଅନୁରୋଧ, ଆପଣ ଏ ଭଳି ପରୀକ୍ଷାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର ! ଏ ନିର୍ମମ ପରୀକ୍ଷା ମୁଁ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆପଣ ଏଭଳି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ଏ ପୃଥିବୀରୁ ବିଦାୟ କରି ଦିଅନ୍ତୁ !" ତାଙ୍କର ଗଣ୍ଡଦେଶ ଦେଇ ଲୋତକ ସ୍ରୋତ ବହି ଚାଲିଥାଏ ଅବିରାମ ଭାବରେ ।

"ହାଁ, ହାଁ ଏ କଣ କରୁଛ ମେଷ୍ଟି !" ଅଧ୍ୟାପକ ଅର୍ଦ୍ଧୋତ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକାଇଲେ, "ଏପରି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ କ'ଣ ଚଳିବ ? ବୈଜ୍ଞାନିକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସେ ତୁମେ ଭୁଲି ଯାଉଛ ? ଆମ ଆଗରେ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ଡେଭି, ସିମ୍ପସନ୍, ରସ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ! ମନେ ପକାଅ ମେଷ୍ଟି ! ମନୀଷୀ ସାର ହମ୍ଫ୍ରେ ଡେଭି ନିଜ ଜୀବନକୁ ସଙ୍କଟାପନ୍ନ କରି laughing gasକୁ କିପରି ଆନନ୍ଦରେ ଶୁଙ୍ଘିଥିଲେ ଅପରେସନ୍ ସମୟରେ ଏହା ଅଚେତକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରିବ କି ନାହିଁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ତମକୁ କହୁଛି, ସିମ୍ପ୍‌ସନ୍‌ଙ୍କ କଥା । କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜେ ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିନଥିଲେ ଆଜି ଦୁନିଆର ଏତେ ଦୁଃଖ ଦୂର ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତା । ସାର୍ ରୋନାଲ୍‌ଡ ରସ ତ ଦିନେ ମେଲେରିଆ ଜୀବାଣୁକୁ ହସି ହସି ଦେହ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇଥିଲେ ବୋଲି ଆଜି ମେଲେରିଆ ମଶା ମୁହଁରୁ ଆମେ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରି ପାରୁଛୁ ? ତୁମେ ସେହିସବୁ ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କର ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ କଥା କ'ଣ ଭୁଲି ଯାଉଛ ? ମୋତେ କଣ ବୈଜ୍ଞାନିକର ସେଇ ଗୌରବ ଟିକକ ପାଇବାର ସୁଯୋଗରୁ ତମେ ବଞ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଚାହଁ

ମେରି ? ମୋର ଏହି ପରୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଯଦି ଭବିଷ୍ୟତର ଶତ ଶତ ଲୋକ ଉପକାର ପାଇ ପାରନ୍ତି, ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ମୃତ୍ୟୁରେ କ୍ଷତି ବା କ'ଣ ?"

ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ ମେରି କହିଲେ, "ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା ନ କରି ମୋ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର ! ମୁଁ ହସି ହସି ମୃତ୍ୟୁକୁ ବରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଏହି ବିଷର ପରୀକ୍ଷା ମୁଁ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।"

"ପୁଣି ସେହି ପୁରୁଣା କଥା ମେରି ! ତୁମକୁ ମୁଁ କେତେଥର ବୁଝାଇଛି ତୁମ ଉପରେ ଏହି ବିଷର ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିବନି । ଏହି ବିଷର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ରୋଗ ଉପଶମର ଶକ୍ତି ମୋ ନିଜ ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୋ ଗବେଷଣା ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିବ । ମୋତେ ଅନୁମତି ଦିଅ ! ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତିରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୁଅ ନାହିଁ ମେରି ! ଏତିକି ମୋର ତୁମକୁ ଶେଷ ଅନୁରୋଧ ।"

ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ କ୍ରନ୍ଦନରତା ମେରିଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀକୁ ନିଆଗଲା । ତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ପରୀକ୍ଷାରେ ବିଶେଷ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ପ୍ରାଣର ପ୍ରିୟତମାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କୁ ଏପରି କଠୋର କରିଦେଲା ।

ବିଷପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂଚି ଯେତେବେଳେ ଡାକ୍ତର ସ୍ମିଥଙ୍କ ବାହୁରେ ପ୍ରବେଶ କରାଗଲା, ଓଃ ! କି କରୁଣ ସେ ଦୃଶ୍ୟ, ପ୍ରବେଶ କରାଉଥିବା ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଆସିଲା ।

ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ ଫଳରେ ସ୍ମିଥଙ୍କର ଦେହ କ୍ରମଶଃ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ବିଷର ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ସେ ସଂଜ୍ଞାହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ହାତ ଗୋଡ଼ ଅଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଧୀରେ

ଧୀରେ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସିଲା । ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ଆଉ ଚ୍ଳିଲାନି । ନାଡ଼ି ମନକୁ ମନ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ସେ ମୃତପ୍ରାୟ ପଡ଼ି ରହିଲେ । ଅକ୍ସିଜେନ ହେତୁ ଗରଳରେ ତାଙ୍କ ଶେଷ ବୁଡ଼ିଗଲା । କୃତ୍ରିମ ଅମ୍ଳଜାନ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ରର କ୍ରିୟାକୁ ଅବିରତ ଗ୍ଲୁକୁ ରଖିବା ସମ୍ଭବପର ହୋଇଥାଏ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ଆଶଙ୍କାର ଏକ ଗାଢ଼ ଛାୟା । ଅଦ୍ଭୁତ ଏ ପରୀକ୍ଷା ! ଅଦ୍ଭୁତ ଏ ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ !

—ଦୁଇ—

ମେରୀ ହଠାତ୍ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ । ଜଗି ବସିଥିବା ନର୍ସ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ପଚାରିଲେ— "କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ?"

"ଅଧ୍ୟାପକ କିପରି ଅଛନ୍ତି ? ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇପାରେ କି ?" ମେରୀଙ୍କର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନରେ ନର୍ସଙ୍କ ଆଖି ଛଳଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା ।

"ଡାକ୍ତର ତ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁମତି ଦେଇ ନାହାଁନ୍ତି ।" ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

"ଓଃ, କି ନିର୍ମମ ଏମାନେ ? ଏଠାକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ କ'ଣ ପାଷାଣ ହୃଦୟ ନେଇ ଗଢ଼ା ? ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ମୋ ଭଳି ନାରୀମାନଙ୍କର ସୁଖର ସଂସାରକୁ ଅକ୍ଳେଶରେ ଭାଙ୍ଗିଦିଆ ଯାଇପାରେ, ସେ ନିର୍ମମ ବିଜ୍ଞାନଠାରୁ ଅଜ୍ଞାନହିଁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।"

× × × ×

ମେରୀ ଅଧୀର ଓ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଡାକ୍ତର ରସ୍, ମିସ୍ ମାର୍ଗାରେଟ୍ ଆଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସହକାରୀ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଦ ଧରି ସେ

ଅଳ କଲେ—ଥରେ ମାତ୍ର, କେବଳ ଥରୁଟିଏ ସେ ଦେଖି ଆସିବେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟତମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ । ଡାକ୍ତର ମାନ୍‌ଲେଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ସ୍ୱରରେ ପାଦଧରି କହିଲେ "ଡାକ୍ତର ମାନ୍‌ଲେ, ମୋତେ ଥରକ ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଅ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୁଅ ନାହିଁ । ତୁମ ପାଦତଳେ ମୋର ଏତିକି ମିନତି ।"

କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ମାନ୍‌ଲେ ଯେ ନିରୁପାୟ । ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କର ଆଦେଶ ଯେ ଆରୋଗ୍ୟ କିମ୍ବା ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ମେରିଙ୍କୁ ଯେପରି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଅଣା ନଯାଏ ! ତଥାପି ନିଜ ଦାୟିତ୍ୱରେ ସେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କର ଏପରି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ ମେରି କ'ଣ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ରହିପାରିବେ ? ଭୁଲ୍‌ଇଣ୍ଡି ତା, ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ୍‌ଙ୍କୁ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶେଯରେ ବସାଇ ଦେଇ କହିଲେ "ଆପଣ ଏତେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁନି ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ୍ । ଆଉ ଦୁଇ ଚାରଦିନ ଭିତରେ ଆପଣ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିବେ । ଆପଣଙ୍କୁ ଯେ ସେଠାକୁ ନେବାକୁ ପୂରାପୂରି ମନା । ମୁଁ କିପରି ତାଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବି ?"

"କିନ୍ତୁ ମୋ ଅନୁରୋଧକୁ ଉପେକ୍ଷା କରନା ଡାକ୍ତର ମାନଲେ ! ମୁଁ ତୁମଠାରେ ଚିରଦିନ ଋଣୀ ହୋଇ ରହିଥିବି । ମୋ ପ୍ରିୟତମଙ୍କୁ ଥରକ ପାଇଁ ଦେଖିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଅ ଡାକ୍ତର ।"

"ମୁଁ ନାଚାର, ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ୍, କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ମୋତେ । ମୁଁ ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରି ପାରିବିନି । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବଡ଼ କଠୋର ।"

ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ମାନ୍‌ଲେ ମଧ୍ୟ ଘରୁ ବାହାରି ଗଲେ । ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ୍ ପାଗଳିନୀଙ୍କ ପରି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅଚେତ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

—ତିନି—

ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ ଚିକିତ୍ସାଳୟର ଏକ ନିର୍ଜନ କୋଠରୀରେ ଶାୟିତା । ରକ୍ତଚାପର ପ୍ରବଳ ବୃଦ୍ଧିଯୋଗୁ ସେ ସଂଜ୍ଞାହୀନା ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ତେଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ମଧ୍ୟ ସଂଜ୍ଞା ଫେରି ପାଇନାହାନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ମନରେ ବେଳେ ବେଳେ ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜୁଛି । ଏ ଦୁହେଁ କ'ଣ ଫେରିବେନି ସତେ ? ଜୀବନର ଯବନିକା କ'ଣ ଉଭୟଙ୍କର ଏକ ସଂଗରେ ପଡ଼ିବ ? ଜଣେ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରେମ, ସ୍ନେହ, ସଂସାର ପାଇଁ ଯେତେ ପାଗଳ ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ ଜଣକ ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା, ଆବିଷ୍କାର ପାଇଁ ଯେ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପାଗଳ ! ଏଇତ ବିଜ୍ଞାନୀର ଦୁନିଆ, ତ୍ୟାଗର କି ଅଦ୍ଭୁତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ !

ଆଜି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସଜ୍ଞା ଫେରି ଆସିବାର ଦିନ । ଡାକ୍ତରମାନେ ଯନ୍ତ୍ର ଲଗାଇ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଶଯ୍ୟାପାଖରେ ଘେରି ବସିଛନ୍ତି । ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମୁଖରେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆଶାର କି ଅପୂର୍ବ ଚିହ୍ନ ! ଡାକ୍ତରମାନେ ଆହୁରି ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଲେ ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଖି ମେଲିଲେ । ଡାକ୍ତରମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ସତୃଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଦୁର୍ବଳ ଚକ୍ଷୁ ବୁଲାଇ ଅଧ୍ୟାପକ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲେ—"ମେରୀ ?"

ଡାକ୍ତରମାନେ କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେବେ ? କ'ଣ ବା ତାଙ୍କୁ କହିବେ ! ମେରୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କଥା କହିଲେ ଅଧ୍ୟାପକ କାଳେ ପୁଣି ସଂଜ୍ଞାହୀନ ହୋଇ ଯିବେ ! ମିଥ୍ୟାର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ଆଉ ନାହିଁ । ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ସେ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

"ସେ ତ ଏଇଠାରେ ଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସି ଯିବେ ।" ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଡାକ୍ତର ରସ୍ ।

"ଏବେ ମୁଁ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲି ଡାକ୍ତର ମାନ୍ଲେ ! ଆମ ପରୀକ୍ଷା ଖୁବ୍ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଛି ନିଶ୍ଚୟ । ଏଥର ଆଉ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ଆମ ଔଷଧ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଔଷଧ ଭାବରେ ପୃଥିବୀରେ ପରିଚିତ ହେବ । ଏହାର ବିଷ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବିଶେଷ କିଛି ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତ ରୋଗୀ ଦେହରେ ପରୀକ୍ଷା କଲେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ସୁନିଶ୍ଚିତ ।

"ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନକୁ ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଦାନ ଅମୂଲ୍ୟ ।" ଡାକ୍ତର ମାନ୍ଲେ କହିଲେ ।

"କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବାର କଥା ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ୍ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବହୁ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି । ସେ ନୀରବରେ ସବୁ ସହିଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ! ତାହାନ୍ତି ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ—ଟିକିଏ ଖବର ନିଅନ୍ତୁ ।"

"ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଫୋନ କରୁଛି" କହି ଡାକ୍ତର ମାନ୍ଲେ ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥ୍ ସେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଜ୍ଞାହୀନ । ଡାକ୍ତର ସ୍ମିଥଙ୍କର ସହକର୍ମୀଦଳ ତାଙ୍କ ଶେଯ ଚାରିପାଖରେ ଘେରି ବସିଛନ୍ତି । ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନର ସମସ୍ତ ଔଷଧକୁ ସେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ବିଫଳ ହେଲେଣି । ରକ୍ତଚାପର ପ୍ରବଳତା ବେଳକୁ ବେଳ ବଢ଼ୁଛି । ମେରୀଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ସେ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି । ଏ ଅବସ୍ଥା ଡାକ୍ତର ସ୍ମିଥଙ୍କୁ କେତେବେଳ ଯାଏ ବା ଲୁଚାଇ ହୁଅନ୍ତା ?

ସ୍ମିଥ ସବୁକଥା ଜାଣିଲେ । ନୀରବ ନିସ୍ପନ୍ଦ ଏବଂ ବଳିଷ୍ଠ ବିଶ୍ୱାସ ସହ ସେ ନବ ଆବିଷ୍କୃତ ଔଷଧ ଧରି ଚାଲିଲେ ମିସେସ୍ ସ୍ମିଥଙ୍କ ଶଯ୍ୟା ନିକଟକୁ ।

"ଏକଣ କରୁଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ସ୍ମିଥ ?" ରସ୍ ପଚାରିଲେ ।

"ଏ ଔଷଧ ଯେ ଅର୍ଦ୍ଧପରୀକ୍ଷିତ ?

ଉପାୟ ନାହିଁ ଡାକ୍ତର ରସ୍, ମେରୀଙ୍କ ଉପରେ ସବୁ ଔଷଧ ପରୀକ୍ଷା ସରିଛି । ଏଇ ଶେଷ ଚେଷ୍ଟା ଆଉ ଆମ ଔଷଧର ମଧ୍ୟ ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା ।"

"କିନ୍ତୁ ଏହି ଔଷଧ ପରୀକ୍ଷା ସପକ୍ଷରେ ମୁଁ ନୁହେଁ ଡାକ୍ତର ସ୍ମିଥ ! ଆମେ ଆଉ କିଛି ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଦରକାର । ମେରୀ ହୁଏତ ସଙ୍ଗୀ ଫେରି ପାଇ ପାରନ୍ତି ।" ଡାକ୍ତର ମାନ୍‌ଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ।

"ସୁସ୍ଥ ଲୋକର ଦେହରେ ସିନା ଏହି ଔଷଧର ବିଷ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ରୋଗୀ ଉପରେ ତ ଏହି ଔଷଧର ରୋଗ ଉପଶମ କ୍ଷମତା ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇନି ଏ ଯାଏଁ ?" ମେରୀ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରୋଗୀ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ଏହି ଔଷଧର ପରୀକ୍ଷା କରି ନେବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଔଷଧର ଦ୍ୱିତୀୟବାର ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ହୋଇଯିବ । ଏଥିରେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଆପତ୍ତି କାହିଁକି ? ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ମେରୀ ଏଥିରେ ଆରୋଗ୍ୟଲାଭ କରିବେ ।"

ସ୍ମିଥଙ୍କୁ କେହି ନିବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ମେରୀଙ୍କ ଦେହରେ ସୁଚି ବିନ୍ଧିଲେ ।

କିନ୍ତୁ—କିନ୍ତୁ—କିନ୍ତୁ...

ମେରୀଙ୍କ ବିଛଣା ପାଖରୁ ଅନ୍ୟ ଡାକ୍ତରମାନେ ଉଠି ବାହାରି ଗଲେଣି । ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ମିଥ ଏକା ଝରକା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କ'ଣ ଭାବୁଥାନ୍ତି, ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ି ମେରୀଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଗୁଦଡ଼ିକୁ ମୁହଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟାଣି ଆଣି କହିଲେ,—ଅତି ଧୀର କଣ୍ଠରେ "ଯାଅ ମେରୀ, ଏଥର ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଯାଅ, ତୁମର ଅନୁରୋଧ ମୁଁ ରକ୍ଷା କରିଛି । ଔଷଧର ପରୀକ୍ଷା ଶେଷ ହୋଇଛି, ତୁମ ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି

ମେସ୍ତ୍ରୀ ! ତମେ ଆଜ ବିଜ୍ଞାନ ରାଜ୍ୟର ଶହୀଦ୍ । ହେ ଶହୀଦ୍ ! ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତ ଗୌରବ ଆଜ ତମର ।”

କଣ୍ଠରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଦୁଇ ବୁନ୍ଦା ଉଷ୍ଣ ଅଶ୍ରୁ ମେସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଶୀତଳ ବକ୍ଷ ଉପରେ ଠପ ଠପ୍ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

—ଚାରି—

ଦୀର୍ଘ ସାତବର୍ଷ ପରେ—

ଚିକାଗୋ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଗବେଷଣାଗାରରେ ଅଧ୍ୟାପକ ରେଠ୍‌କ୍ଲିଫ୍ ଡାକ୍ତର ସ୍ମିଥଙ୍କ ପରି ଆଜି ଏକ ତୀବ୍ର ପରୀକ୍ଷାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ପାଖରେ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନେ ନିର୍ବାକ, ନିସ୍ପନ୍ଦ ଭାବରେ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର କ୍ଷିପ୍ର ଅଙ୍ଗୁଳି ଚାଳନା ଓ ଅଲୌକିକ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରର କୌଶଳକୁ । ଆମେରିକାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସର୍ଜନ ଭାବରେ ସେ ବେଶ୍ ସୁଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଏକ ଯୁବକର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଭିତରକୁ ଗୋଟିଏ ନଳୀ ପ୍ରବେଶ କରାଇ କଣ ଏକ ଔଷଧର ପରୀକ୍ଷା କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଚାରିଆଡ଼ ନୀରବ, ନିସ୍ତବ୍ଧ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ସନ୍ଦେହ ଓ ଚଞ୍ଚଳତାର ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବ । ଜୀବନ ମରଣର କି ଏକ ଅଗ୍ନି ପରୀକ୍ଷା ଏ !

ହଠାତ୍ ଅପରେସନ ଥିଏଟର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ—ଇଲିନୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଭାଇସ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସୁବିଖ୍ୟାତ ମାର୍କିନ ସର୍ଜନ ଏ. ସି. ଇଭି !

ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଭଙ୍ଗ କରି ଇଭି ଆରମ୍ଭ କଲେ, “ଆପଣଙ୍କ ଏହି ପରୀକ୍ଷା, ଇତିହାସରେ କ’ଣ ନୂତନ ପୃଷ୍ଠା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ନାହିଁ, ଡାକ୍ତର ରେଠ୍‌କ୍ଲିଫ୍ ?”

"ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ମୋଟେ ଶଙ୍କିତ ନୁହେଁ ଡାକ୍ତର । ତେବେ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ କଥା ଆଘାତ କରୁଛି, ଏହି ଯେଉଁ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆମେ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାଇ ଆମ ଗବେଷଣାର ବିଜୟବାନା ଉଡ଼ାଉଛୁ, ସେହିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆମେ କିଛି କରିପାରୁନୁ । ସେହିମାନଙ୍କ ଜୀବନ ନେଇ ଖାଲି ଖେଳିବାହିଁ ଆମର ସାର ହେଉଛି । ଆମର ହାରଜିତ୍ ଉନ୍ମାଦନା ଭିତରେ ଶତ ଜୀବନ-ମୟୁଖ ଯେ ନିର୍ବାଣ ଲଭୁଛି, ତାର ତ ହିସାବ କେହି ରଖୁନି ଡାକ୍ତର ? ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବକ୍ଷ ଉପରେ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନର ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାଯାଇ ବିଜ୍ଞାନର ବିଜୟ ସ୍ତମ୍ଭ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଉଛି, ସେମାନଙ୍କୁ କେହି କେବେ ଦେଖୁନାହିଁ, କି ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କେହି କିଛି ଜାଣୁନି । ଇତିହାସର ରୁପେଲି ପୃଷ୍ଠା ଉପରେ ତାର ଯେପରି ସ୍ଥାନ ପାଇବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ଲଜ୍ଜାର ବିଷୟ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ଡାକ୍ତର ? ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତିରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଦାନ ବିଜ୍ଞାନୀର ଦାନ ଅପେକ୍ଷା ଶତଗୁଣ ଅଧିକ, ବିଜ୍ଞାନକୁ ଆଗେଇ ନେବା ନାଁରେ ଯେଉଁମାନେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ହସି ହସି ବରଣ କରିନିଅନ୍ତି, ସେହି ଦେବତୁଲ୍ୟ ମହାମାନବଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମମାନଙ୍କର ଯେ କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି ତାହା ଆମମାନଙ୍କର ଭାବିବା ଉଚିତ । ଏହିଭଳି ବୀରମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତତଃ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁକି ଡାକ୍ତର ?

ଏହି ଘଟଣାର ତିନିମାସ ପରେ—

ଡାକ୍ତର ରିଡ୍ ତାଙ୍କ ବୈଠକଖାନାରେ ବସି ଖବରକାଗଜ ଓଲଟାଉଥାନ୍ତି, ହଠାତ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଗଲା ଦକ୍ଷିଣ ଡାକୋଟା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଏକ ବୁଲେଟିନ୍‌ର ଖବର ଉପରେ । ସେ ଟିକିଏ ଉଠିବସି ଖବରକୁ ଭଲ ଭାବରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ

ଜେକ୍ କ୍ଲଫୋର୍ଡ଼ ଓ ମିସେସ୍ ଅର୍ଡ଼ି ପିଅରସନ୍ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଅତି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ମରଣକୁ ଆଦର ନେଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏକ ନୂତନ ଔଷଧର ପରୀକ୍ଷା ହେଉଥିଲା ବେଳେ ଏହି ଖବରଟି ଡାକ୍ତର ଇଭିଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଥିତ କରି ପକାଇଲା ।

ତାଙ୍କ କାନ ପାଖରେ ଧ୍ୱନିତ ହେଲା ଚିକାଗୋ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଡାକ୍ତର ରେଟକ୍ଲିଫଙ୍କର ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକ—"ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବକ୍ଷ ଉପରେ ଚିକିତ୍ସା-ବିଜ୍ଞାନର ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉଛି, ସେହିମାନଙ୍କୁ କେହି କେବେ—"

ତା'ପରେ ।

ମାର୍କିନ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ପ୍ରଗାଢ ଉଦ୍ୟମରେ ଆମେରିକାର ବକ୍ଷ ଉପରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା ଏକ ସମିତି । ଏହି ସମିତିର ଶହ ଶହ ସଭ୍ୟ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନିଜ ଜୀବନକୁ ସଙ୍କଟାପନ୍ନ କରି, କେତେକ ବସି ବସି ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରି ବିଜ୍ଞାନର ବିଭିନ୍ନ ପରୀକ୍ଷାରେ ସହାୟତା କରନ୍ତି । ଜୀବନର ମମତା, ସଂସାରର ଦୁର୍ବଳତା ସେମାନଙ୍କୁ ଯେପରି କେବେ ଛୁଏଁ ନି । ଯେଉଁ ଜୀବନର ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନର ସୃଷ୍ଟି, ସେହି ଜୀବନକୁ ସେମାନେ ବିଜ୍ଞାନ ଆଗରେ ତିଳେ ତିଳେ ବଳି ଦେବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରନ୍ତିନି । ଏହି ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗୀ ଦଳର ବନ୍ଦନାଗୀତି ଆଜି ଆମେରିକାରେ ଶତମୁଖରେ ମୁଖରିତ । ଆମେରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଳି କନ୍ଦରେ ଲୋକେ ଏହି ଦଳର ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଦେଉଛନ୍ତି । ଅଫ୍ରିକାର ଜ୍ୟାନକ ପୀତଜ୍ୱର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ାଇ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଦଳ ମେଜର ବଡ଼ଙ୍କ ସହିତ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରିଥିଲେ, ସେହି ଦଳକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଲୋକପୂଜ୍ୟ ଦେଶ-ହିତୈଷୀ ସମିତିର ନାମ ରଖାଯାଇଛି "ଓ୍ୱାଲ୍ଟର ରିଡ଼ ସୋସାଇଟି ।"

ବିଜ୍ଞାନ କା ସଚ୍ଚା ପ୍ରୟୋଗ

ଲକ୍ଷ୍ନୌର ଏଇ ଯେଉଁ ବିରାଟ ହର୍ମ୍ୟ ଆକାଶରେ ଅ...
ଷୁଣ୍ଡକରି ଠିଆ ହୋଇଛି—ସେ ହେଉଛି ଭାରତବିଖ୍ୟାତ 'ମୂଲ୍...
ଗବେଷଣାଗାର । ଭାରତ କାହିଁକି—ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ବଡ଼
ଗବେଷଣାମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ । ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍
ଉତ୍ସବରେ ଦେଶର ଉନ୍ନୟନମନ୍ତ୍ରୀ ନିଜେ କହିଥିଲେ—"ଆ
ସାରା ପୃଥିବୀ ବିଜ୍ଞାନର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ ବଳରେ ଅଗ୍ରସର
ହେଉଥିବା ବେଳେ, ଭାରତ ଯେ ପଛକୁ ପଡ଼ି ଯାଉଛି, ସେ କଥ
ଭାବିବା କାହାରି ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଦେଶରେ ହୀରାଚାନ୍ଦ ରାମଲାଲଙ୍କ
ଭଳି ବଦାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନୋତ୍ସାହୀ କୋଟିପତିମାନେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ, ଏମାନଙ୍କ
ନୈରାଶ୍ୟ ବାଣୀ ଶୁଣିବାର ଅବକାଶ ଆଉ ନାହିଁ ।"

ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ସ୍ମୃତି ରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏ
ଗବେଷଣାମନ୍ଦିରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । କୋଠାରେ ସିଲ୍କ ଓ ମର୍‌ସ-
ରାଇଜଡ଼ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରଟି ତାଙ୍କ ମୃତ ପ୍ରଥମା ପତ୍ନୀଙ୍କ ନାମରେ

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ବମ୍ବେର ଉପକଣ୍ଠରେ ଯେଉଁ ଫାର୍ମାସ୍ୟୁଟିକେଲ କାରଖାନା ଓ ତତ୍ସହ ଗବେଷଣାଗାର ରହିଛି, ସେଉଟି ତାଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ମାଣିକଲାଲଙ୍କ ନାମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ସେଠ୍‌ଜୀ ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ବ୍ୟକ୍ତି । ନିଜ ନାମରେ କେଉଁଠି ହେଲେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଧର୍ମଶାଳାଟିଏ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରି ନାହାନ୍ତି । ଦେଶର ଶ୍ରୀ-ବୃଦ୍ଧି ସ୍ୱାର୍ଥବୃଦ୍ଧିର କଳ୍ପନା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠ୍‌ଜୀ ସାହିତ୍ୟିକ, କଳାକାର ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭୂତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ବୋମ୍ବେରେ ନିଯୁକ୍ତ ଡାକ୍ତର, ଗବେଷକ; ଲକ୍ଷ୍ନୌରେ ନିଯୁକ୍ତ ରସାୟନବିତ୍ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ; କୋଚିନରେ ନିଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ରକର, ଡିଜାଇନର ଓ ତାଙ୍କର ନିଜ୍‌ବାସ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାପନ ନିଳୟ ଅଛି ସେଠାରେ ନିଯୁକ୍ତ ଲେଖକ ଓ କଳାବିତ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସେ ଯେଉଁ ହାରରେ ଦରମା ଦିଅନ୍ତି ଉରକାରୀ ବ୍ଯକସ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ମିଳେ ନାହିଁ । ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଲାମ ପାଉଥାନ୍ତି ମାତ୍ର ।

ଯେତେବେଳେ ଦେଶରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗବେଷକ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଲେଖକ, ଚିତ୍ରକର ପ୍ରଭୃତି ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦ୍‌ଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତି, ସେଠ୍‌ଜୀଙ୍କର ଅଧର କୋଣରେ ସାମାନ୍ୟ ସ୍ମିତହାସ୍ୟ ଆପ୍ୟାୟନର ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ ଓ ହାତଟି ନାକପାଖକୁ ଉଠି ପୁଣି ତଳକୁ ଖସି ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମସ୍ତକଟି ଟିକିଏ ଉଦ୍ଧତ ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ ମନେହୁଏ ସତେ ଯେପରି ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କ ନିକଟରେ ଏପରି ଏକ ସ୍ପର୍ଶମଣି ଅଛି, ଯାହା ତାଙ୍କ ମୂର୍ଖତାକୁ ଦୂରକରି କ୍ଷଣମାତ୍ରକେ ଗୁଣୀ, ମାନୀ ଓ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନଙ୍କ ଗଣନାରେ ତାଙ୍କୁ ଅଗ୍ରଣୀ କରି ଦେଇପାରୁଛି ।

ଏଇ ଲକ୍ଷ୍ମୌ ଗବେଷଣାଗାରର ନବ ନିଯୁକ୍ତ ଗବେଷକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ କେ. ଏନ୍. ବଟେଲ୍‌ଓ୍ବାଲ୍ଲ ଦିନ ରାତ ଗବେଷଣାରେ ବ୍ୟାପ୍ତ । ରସାୟନ ତତ୍ତ୍ୱରେ ସେ ନିକଟରେ ଏକ ତଥ୍ୟ ଦେଇ ଅାର୍ଟ୍ସ ଉପାଧି ପାଇଛନ୍ତି କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ । ସେ ନିଜର ନାମ ସଂଗେ ସଂଗେ ଭାରତ ନାମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିଛନ୍ତି । ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କ ମୁହଁରେ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା । ସେ କହନ୍ତି—"ଏମାନେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନୁହନ୍ତି— ଯୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ— ଏମାନେ ଅବତାର । ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ମାଟିକୁ ସୁନା କରିଦେଇ ପାରୁଥିଲେ –ବଟେଲିବାଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତାହା କରି ପାରିବେ ।"

ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କ ମୁଣିର ମୁହଁ ଖୋଲିଯାଏ—ଯେତେବେଳେ ବଟେଲିବାଲ୍ଲ କହନ୍ତି, ସେ ବିଦେଶରେ ବୁଲି ତାଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା ବୃଦ୍ଧି କରିବେ । ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କର ସିଂହଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇ ଶୟନ କକ୍ଷର ଦୁଗ୍ଧଫେନନିଭ ଶଯ୍ୟା ମଧ୍ୟ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠେ ସ୍ୱାଗତ କରିବାପାଇଁ ବଟେଲିବାଲ୍ଲଙ୍କର କୁକ୍‌କୁର ଯଦି ଭୁଲି ଉଠକରେ ବୁଲିଆସେ ତାଙ୍କ କୋଠିରୁ ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କ ମୁକାନ ଆଡ଼େ ।

ଅଥଚ ବଟେଲିବାଲ୍ଲଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଇଟା ଉଠାଇ ଏଇ ଅନୁଷ୍ଠାନର ମୂଳ ପୀଢ଼ ପକାଇ ଥିଲେ—ତାଙ୍କ ନାମରେ ରଖା ଯାଇଛି ଗୋଟିଏ ବଙ୍ଗାଳି ବେଆରର - "ସେନ" । ହୀରାଚାନ୍ଦ ତାଙ୍କ ଘରର ବଙ୍ଗାଳି ବେଆରରକୁ ଡାକନ୍ତି – 'ଡକ୍‌ଟର ସେନ୍' ! ଏଖାନେ ଏସୋ –'

କହିଲା ମାତ୍ରେ ହୀରାଚାନ୍ଦ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଯାନ୍ତି । କହନ୍ତି— "ଭାରତରେ ଏଇ ବଙ୍ଗାଳି ଜାତିଟା ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ । ଡକ୍‌ଟର ସେନ ଥିଲା ହାମର ଡାଇରେକ୍‌ଟର । ଉସ୍‌କା ଲଡ଼କା ବଖତ—"ହ୍ୱାଟ୍

ତାଓ୍ବକ ଗୋବେଷଣା କୋର୍‌ରହେ— ମାନେ Theoretical research—ମତଲବ୍ କାୟୁହ ଜାତ ହୀ—ବରାବର Theoretical ଲେକିନ ଇସ୍—ପ୍ରୟୋଗ ଭୀ ହୋବାର ଅଛୁ ତୋ—ମତଲବ କୁଛ କୁଛ applied science ତୋ ହୋନା ଚାହିୟେ । ବଙ୍ଗାଲି ଖାଲି ବାତ୍‌କା ଅଉର କାମ କା ନହୀଁ । ଅଉର ଇଏ ବଙ୍ଗାଲି ନଉକର ଭୀ । ହରଦମ୍ "ହାମି ହାମି" କୋରୁଛି । ଲେକିନ କାମ୍‌କା ବଖତ୍—ହଗନେ ଭାଗତା । ଇସ୍‌ବାସ୍ତେ ହମ୍ ଯୁହ ନଉକର୍‌କା ନାମ ରଖିଛି—ଡକ୍‌ଟର ସେନ୍ ।"

ଡକ୍‌ଟର ବଟେଲିବାଲା କାନ୍ନୁ ବଡ଼ ପର୍‌କଟିକେଲ— ମତଲବ୍ "କାମକା ଆଦମି" ବୋଲି ହୀରାଚାନ୍ଦ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ କହନ୍ତି ।

ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କ ବୈଠକ ଖାନାର ଚାରିଆଡେ ମଟୋ ମରାଯାଇଛି— "ବିଜ୍ଞାନକା ସଚ୍ଚା ପ୍ରୟୋଗ କରେ !"

ଦିନେ ହଠାତ୍ ଫୋନ ବାଜି ଉଠିଲା ଟଂ ଟଂ ଟଂ ।

"ହାଁ ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦ କହତୋହେ—କୌନ୍ ? ଡକଟର ସାହେବ ? ହାଁ ହାଁ—ହୋଗୟା ? ସାବାସ୍ !"

"ଅରେ ମେରେ ଭୟା—ବାହାବା ଡକ୍‌ଟର ସାହେବ, ବୋଲି ହୀରାଚାନ୍ଦ ଫୋନ୍‌ଟାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ଦୌଡ଼ିଗଲେ— ପ୍ରୟୋଗଶାଳାକୁ । ଯାଇ ଆଗ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ ଡକ୍‌ଟର, ବଟେଲିବାଲାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସ୍ପ୍ରିଂଙ୍ଗ୍‌ଦିଆ ଗଦି ସମ ବିପୁଳିତ ଉଦର ଉପରେ ଥୋଇ ।

"ଏକ ଲାଖ ରୁପୟା ଇନାମ୍ ମିଲେଗା ତୁମ୍‌କୋ ଡାକ୍ତର— ଏକ ଲାଖ ରୁପୟା !"

ଆଜି ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦ ବଟେଲିବାଲାଙ୍କୁ 'ତୁମ୍' ସମ୍ବୋଧନ କଲେ । ଏହା ପ୍ରେମର ସମ୍ବୋଧନ କଣ

ଗୋଲ୍‌ଡମିର ସମ୍ବୋଧନ—ବୁଝିବାକୁ ବଟଲିବାଲାଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ବଟଲିବାଲା ଜଣେ ଏଭଳି ଦୁନିଆଁ ବାହାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ନୁହନ୍ତି, ଯେ କି ହ୍ୱାରସ୍ଥନ୍ଦ ଭଳି ପୁଞ୍ଜିପତିଙ୍କର ଗୁନ୍ଦୀର ଯୋଡାକୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ମନେ ନ କରନ୍ତେ ।

"ହମ୍ କହେଙ୍ଗେ ଡକ୍‌ଟର ସେନ୍ ଏକ ବୁଦ୍ଧୁ ଥା ! ଜାଣନ୍ତି ଡାକ୍ତର ସାହେବ ? ଦଶଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖରଚ କଲାପରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କହିଲି—ଡକ୍‌ଟର—ହମାରା ବ୍ୟାପାର ମେ କିଏ କୁଛ୍ କରେ ? ହାମ୍‌କୁ କୋଣ ବତାଇଲା ଔ ମେଦା—ଜାଣନ୍ତି ?—କହିଲା—'ହାମେ ମନୁଷ୍ୟକା ଭଲାଇ କରେଁଗେ—ବୁରାଇ ନହୀ ।' ଅରେ, ହାମେ କୋଣ୍ ମନୁଷ୍ୟକା ଭଲାଇ କରୁନାହିଁ । ନା କ୍ୟା ଡକ୍‌ଟର ସାହେବ ?"

"ଜରୁର୍, ଜରୁର ।" ବଟଲିବାଲା ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ହ୍ୱାରସ୍ଥନ୍ଦ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭଙ୍କ ଭଳି କହି ଚାଲିଥାନ୍ତି—

"ହାମେ କହିଲା—ଦେଖୋ ଡକ୍‌ଟର୍—ଓଳିଶ' ଓନସ୍କୁଶମେ ସେଠ୍ ମନୋହର ଲାଲ୍ ସୋରଷ ତେଲ୍‌ରେ ଅଗରାକା ବୀଜୁ ମିଶାଇ ଦେ କେ, ସାତ୍ ଲାଖ ରୁପୟା ନଫା ଉଠାଇଲା । ଓଳିଶ ପଚ୍ଚାଶରେ ଉସ୍‌କା ସୂର୍ଯ୍ୟମାର୍କା ତେଲ ବେଆଇନ ହେଲା ତୋ ଫିର ସୋର୍‌ଷା ତେଲ୍ ମେ ପୋଲଙ୍ଗକା ତେଲ୍ ମିଶାଇ ଦେଲା । ଓଡେଶା ଆଉର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶସେ ସାବୁନ ତୟାର କରନେକା ବାହାନାରେ ପୋଲଙ୍ଗ ବୀହ୍ନସେ ତେଲ୍ ତୟାର କରି ସୋର୍‌ଷାରେ ମିଶାଇ ଦେଲା । ନଫା ହୋଲା—୪୮ ଲାଖ ରୁପୟା । ଉସ୍‌କୋ ଫିର୍ ଏଇ ତୁମରେ ମାଫିକ୍ ସାଇଣ୍ଟିଷ୍ଟ ତୋ ମଦଦ୍ ଦେଲା । ଉବାଲା—କାମ୍ ହୋଲା । ହାମ୍ ଯେତନା କହିଲା—ତୁମ୍ ଭି କରେ ସେନ୍ । ପର୍ ହମରେ ମୁହିଁକେ ଉପର କହା—'ନହିଁ

କରେଙ୍ଗେ ।' ଲେକିନ୍ ସାବାସ ବଢ଼ଲ୍ଲବାଲ୍ଲ—ବୋମ୍ବଇକା ଘୋଡ଼ା
ତୁମ ବିଲକୁଲ୍ ଆଦମୀକା ମାଫିକ ଅଚ୍ଛି ହୋ ।"

"କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କଥା ସେଠ୍ ଜୀ ।"

"କଅ କଥା--ବୋଲେ-- । ତୁମ୍ ଯୋବୋଲେଗେ ହମ୍ ସୋ
କରେଙ୍ଗେ ।"

"ମୁଁ ଯେଉଁ ରସାୟନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛି--ଏହା ଏକ ଅଦ୍ଭିତୀୟ
ବସ୍ତୁ । ଏ ଜିନିଷଟିର ନାମ ହେଉଛି—"ଆଇସୋନିକୋଟିନିକ୍
—ଆଇସୋଥାୟୋସିଅନେଟ୍ ।" ଏହାକୁ ଯେଉଁ ତେଲରେ
ମିଶାଇବେ—ଏହା ସେଇ ତେଲର ଗନ୍ଧକୁ ବୁଡ଼ାଇ ଖାଣ୍ଟି ସୋରିଷ
ତେଲର ଗନ୍ଧ ଆଣି ଦେଇ ପାରିବ ।"

"ତୋ ବିଲ୍କୁଲ୍ ଠିକ୍ ରହା । ଫିର କ୍ୟା ?"

"ପୋଲଙ୍ଗ କଥା ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ହ୍ୱାଇଟ୍ ଅଏଲ ବା ନିର୍ମଳ ଧଳା
ତେଲରେ ଏହାକୁ ବୁନ୍ଦାଏ ପକାଇଦେଲେ ତାହା ସୋରିଷତେଲ
ଭଳି ହୋଇଯିବ ।"

"ସାବାସ୍ ଡକ୍‌ଟର ସାହେବ—ଅଉର କ୍ୟା ମାଙ୍ଗ୍ ତା ?"

"କିନ୍ତୁ ଏ ମିଶ୍ରଣ ଖାଦ୍ୟ ସହିତରେ ପେଟକୁ ଗଲେ ଗୋଟିଏ
ପ୍ରକାର ରୋଗ ହେଉଥିବାର ଦେଖା ଯାଉଛି ।"

ସେଠ୍‌ଙ୍କ ମୁହଁ ଟିକିଏ ଶୁଖିଗଲା । ପଚାରିଲେ – "କୈସା ବିମାର ?"

'ଏହା ଖାଇଲେ ତଣ୍ଟି ମୁହଁ ଆଦି ଫୁଲିଯାଏ । ଖାଦ୍ୟନଳୀରେ
ଘା ହୋଇଯାଏ । ବେଶି ଦିନ ଖାଇଲେ ମଣିଷ ମରି ବି ଯାଇପାରେ ।'

"ଲେକିନ୍ ଏଇ ତେଲରୁ ଐସା ହେଉଛି ବୋଲି କ୍ୟା
ପକଡ଼ା ଯିବ ?"

"ନିଶ୍ଚୟ—ପ୍ରୟୋଗଶାଳାରେ ସରକାର ଯଦି ବିଶ୍ଳେଷଣ କରନ୍ତି
ତେବେ ଧରା ପଡ଼ିବ ।"

"ଲେକିନ୍ ଉସ୍‌ସେ କ୍ୟା ? ଲେବୋରେଟେରୀ ବାଲେଙ୍କୋ ହାତ୍ କର ଲେଙ୍ଗେ । ଓ ମେନେଜର, ମେନେଜର ! ସୁନୋ—ହାମାରୀ ନୟା ତେଲ୍‌କା ମାର୍କା ହୋଗା ବୋତଲ ମାର୍କା—ଇସ୍ ବୋତଲ୍‌ବାଲା ତେଲ—ଡକ୍‌ଟର ବଟଲିବାଲା କୀ ୟାଦଗାରୀ ମେ ହୋଗା—ନା—କ୍ୟା ଡକ୍‌ଟର ସାହେବ ?"

"ମୁଁ ତ ମରିନାହିଁ ।"

"ଅରେ ଜିନ୍ଦା ଥାଉଁ ଥାଉଁ କେତେ ଅଦ୍‌ମିର ୟାଦ୍‌ଗାର୍ ହେଉଛି ? ହାଁ ସୁନୋ କଲ୍‌କତା—ଇଲାହାବାଦ—ବମ୍ବେଇ—ଦହେଲୀ—କଟକ—ମାନ୍ଦ୍ରାଜ—ନାଗପୁର—ସବ୍ ଜାଗାକୁ ଲୋକ ପଠାଇ ବଡ଼ା ବଡ଼ା ଡାକ୍ତରଙ୍କର ସାର୍ଟିଫିକେଟ ହାସିଲ୍‌କରୋ—କି—ୟହ ତେଲ୍ ଅଚ୍ଛା ହେ ।"

ମେନେଜର କହିଲେ—"ତେଲ ଯେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନାହିଁ ।"

"ଅରେ ସେଥିରେ କ୍ୟା ହୋଲା । ରୁପୟା ଦେନେସେ ସବ୍ ଠିକ୍ ଅଛି । ରୁପୟାକା ଜୁତା ଦେକର ସାର୍ଟିଫିକେଟ ହାସିଲ କରୋ । ନା—କ୍ୟା ଡକ୍‌ଟର ବଟଲିବାଲା, ଲେକିନ୍ ବେଶି ନହିଁ ।

"ହଁ—ହଁ—ଯତ୍ନ କଲେ ରତ୍ନ ମିଳେ ।"

"ଲେକିନ୍—ଘରମେ ଶୁଣିଲେ ଆପତ୍ତି କରିବେ—କହିବେ ପାପ ହବ—ବାଲ୍‌ବଚ୍ଚା ନେଇ ଘର କରିଛୁ ।" ରୁକର କହିଲେ ।

ଅରେ ତୁମ୍‌ଭି ଡକ୍‌ଟର ସେନ୍ ବନ୍‌ଯାଓ ! ଅରେ ପାପ୍ ହୋବେ ତୋ—ଦୋ ଠୋ ଧରମ୍‌ଶାଳା କରକେ ଧର୍ମ କରେଗା । ପାପ୍ ପୁଣ୍ୟ ବରାବର ହୋଇଯିବେ ।—ଉସ୍‌ମେ କ୍ୟା ।" ସେଠ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

ଡକ୍‌ଟର ବଟଲିବାଲା କହିଲେ—'ନାଇଁ ଅଜ୍ଞା, ସେଥିପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏ ରୋଗର ଔଷଧ

ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହା ଖାଇ ଲୋକଙ୍କର ରୋଗ ହେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଅଦ୍ଧ ପାପ ହୁଏ, ଏଥିପାଇଁ ଔଷଧ ତିଆରି କରି ଶସ୍ତାରେ ବକି କଲେ ସେ ପାପ କ୍ଷୟ ହୋଇଯିବ । ଆଉ ସେ ଔଷଧ ମଧ ଆପଣଙ୍କର ବମ୍ବେ ଲେବରେଟରୀରେ ତିଆରି ହେଉଥିବାରୁ ଟେ ଆଉ ବହୁତ ଲାଭ ବି ହେବ ।

"କ୍ୟା କହତା ହୈ ରେ—ମେରା ବେଟା—ବଟେଲବାଲ ହା—ହା—ହା—ତୁମ୍ ବୁଢ଼େ ହୋ ବାବା ବଟେଲୱାଲା ! ଟେ କି ଦବା ଅଛି ? ଉସ୍‌କା ନାମ୍ କ୍ୟା ?"

"ସେ ଔଷଧ ହେଉଛି—କେରା ମାଇସିନ୍ । ଆପଣଙ୍କ ଟେରାମାଇସିନ୍ ଶ୍ରେଣୀର ଔଷଧ ।"

"କିନ୍ତୁ ସେଠଜୀ, ସେ ଔଷଧ ବାହାରରେ କାଟତି ହେଉ ନାହିଁ ।" ମେନେଜର କହିଲା ।

"ତୁମ୍ ବୁଦ୍ଧୁ ହୋ—କାଟତି ହୋଉନାହିଁ ହୋଉନାହିଁ କ୍ୟା ?"

"ଅଜି ବଜାରରେ ବିଦେଶୀ ଔଷଧ ଟେରାମାଇସିନ ଅରି ମାଇସିନ୍ ଅଦ୍ଧ ଶସ୍ତାରେ ମିଳୁଅଛି ।"

"ଆଃ—ତୁମେତ ବଜାରକୁ ଅଜଯାଏ ଚିହ୍ନିଲ ନାହିଁ ମେନେଜର । ବଜାର ଖାଣ୍ଟି ଚାହେଁ ନାହିଁ—ଶସ୍ତା ଚାହେଁ ନାହିଁ— ଚାହେଁ ଖାଲି ପ୍ରଚାର—ସୁନ୍ଦର—ଚକ୍‌ଚକ୍ । ଜାଣିଛ—୧୯୫୧ ସାଲ ବରୋଦାର ଗାଇକୋବାଡ଼୍ କେମିକାଲ୍ ୱାର୍କସ ତାର କେଣ୍ଟି ରେଜନ୍ ଔଷଧଟି ବିକି ୧୨ଲକ୍ଷ ଲାଭ କରିଛି । ସେ ଔଷ କାର୍ବୋଗ୍ଲାନସିଲ, ଥେଲଜଲ, ସଲ୍‌ଫା ଗୁଅନିଡ଼ନ୍ ଅପେକ୍ଷା ବେସିଲେର ଡିସେଣ୍ଟ୍ରି ପାଇଁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ? ଲେକିନ୍ ଅସଲ ପ୍ରଚାର । ଉସ୍‌କା ମାଲିକ୍ ସୁନାରାମକା ସାଥ୍ ବାତ୍‌ଚିତ୍ ହୋ

ସେ ଭି ସେଇକଥା କହୁଥିଲା । ଯାଓ ଜଲ୍‌ଦି ଯାଓ—ରୋପୟା ଦେଇକରି ବଡ଼ ବଡ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସାଟିଫିକେଟ୍ ହାସଲ କର । ଅଖବର ଅଚ୍ଛା ଅଚ୍ଛା ବିଜ୍ଞାପନ ନିକାଲୋ । ଦିଲ୍ଲୀ ଅଫିସକୁ ଲେଖୋ—ଅଚ୍ଛା ଅଚ୍ଛା ଲେଖକ, ଶାଇରକର ଅଛନ୍ତି । ଯେ ସବସେ ବଢିଆ ଛବି ଅଖବର ଲେଖୀ ଦେବ ସେ ଇନାମ ପାଇବ ।"

"କିନ୍ତୁ ଲୋକଙ୍କର ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ବିଦେଶୀ ଔଷଧ ଭଲ ।" ମେନେଜର କହିଲେ ।

"ଶନ୍ତାନାହିଁ । ଜର୍ମାନୀମେ ଏକ ଅଫିସ ଖୋଲେଙ୍ଗେ । ହେଡ୍‌ଅଫିସ ବର୍ଲିନ୍ ଲେଖାଯିବ । ବାସ୍ ।"

ଚାଲିଲା ବୋତଲବାଲା ସୋରିଷ ତେଲର ପ୍ରଚାର—କହି-ଚାଲିଲା ଦେଶ ଦେଶରେ ଅଦ୍ଭୁତ ରୋଗ । ବିକି ଚାଲିଲା କେଉ-ମାଇସିନ୍ ଔଷଧ ସହର ବଜାର ଗାଁ ଗହଳରେ ।

ଲକ୍ଷ୍ନୌ ଗବେଷଣାଗାରର ଆୟୃତନ ବଢ଼ିଚାଲିଲା । ସେଠ୍ ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କ ପେଟର ଆୟୃତନ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ନୌ ସହରରେ—ଟିପାର୍ଟି ବଢିଲା । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ମାସରେ ଦଶଥର ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କ ପାର୍ଟି ଖାଇଲେ ।

ଦିନେ ହଠାତ୍ ଖବରକାଗଜରେ ଦେଖାଗଲା —ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗରେ-ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ରୋଗ ଗୋଟିଏ ସହରରେ ବ୍ୟାପି ଯାଇଛି । ଅନୁସଂଧାନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ବୋତଲ୍‌ୱାଲା ତେଲ ଖାଇଲେ ଏଭଳି ରୋଗ ହେଉଛି । ଏ ତେଲ ଜବଦ କରିବାପାଇଁ ବଙ୍ଗ ସରକାର ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତେଲର ମାଲିକ ହୀରାଚାନ୍ଦ ଓ ତାଙ୍କ ମୂଲ୍‌ରଞ୍ଜନ ଲେବରେଟୋରିର ଡାଇରେକ୍‌ଟରଙ୍କ ବାଟେଲିବାଲାଙ୍କୁ ଏ ସଂପର୍କରେ ଗିରଫ୍ କରାଯାଇଛି ।

\+ \+ \+

ମକଦ୍ଦମା ବିଚାର ହୋଇ ଉଭୟ ବଟଲିବାଲା ଓ ହୀରାଚାନ୍ଦ

ଫାଶି ହୁକୁମ୍ ହେଲା । ଫାଶି ପୂର୍ବରୁ ହୀରାଚାନ୍ଦଙ୍କୁ ପଚରା ଯାଇଥି

"ତୁମର ଶେଷ ଇଚ୍ଛା କଣ ଅଛି ?"

ହୀରାଚାନ୍ଦ କହିଥିଲା—"ହମ ବେକସୁର ହେଁ—ଐସା ହେ

ସବ୍ ବ୍ୟପାରୀ କରତେ ହେଁ । ୟିହ ପାପ୍ କଭି ନହୀ ହୋ ସକ୍ତା

ହମ୍ ସିର୍ଫ ବିଜ୍ଞାନ କା ସହୀ ପ୍ରୟୋଗ କର୍ ରହେ ହେଁ । ଲେକିନ

ରୁପୟା କା ସହୀ ପ୍ରୟୋଗ କର୍ନେ ମେ ଜରା ଦେର ହୋ ଗୟୀ

ରୁପୟା କମାନା ଭୀ ଏକ ବିଜ୍ଞାନ ହେ—ଦେନା ଲେନା ଦୋନୋ

ଜାରୀ ରହନା ଚାହିୟେ । ହମ୍ ଲୟା ଠିକ୍, ପର୍ ଦେନେ ମେ କୁଛ

ଦେର ହୋ ଗୟୀ—ଇସ୍ ଲିୟେ ମର୍ ରହା ହୁଁ ।"

ଗବେଷଣାର ମୂଲ

"ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ତୁମେ ବି ସେଇ ପଥର ଯାତ୍ରୀ ?" ମର୍ମଫଟା ହସରେ ପାଗଳଟି ତୁମ୍‌କୁ କମ୍ପାଇ ଦେଲା । ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ଉପରର ଆର୍. ସି. ଛାତ ଏହି ହସର ପ୍ରତିଧ୍ୱନିରେ ଖସି ପଡ଼ିବ ।

"ତୁଚ୍ଛା ମୋତେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ଖୋଜୁଛ ? କାହିଁକି ? ତୁମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ? ଶୋଷଣ ନୁହେଁ ତ ବାବୁ ?" ପୁଣି ଘଡ଼ଘଡ଼ିଆ ହସ ।

"ତୁମେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ନା ? ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବିଜ୍ଞାନରେ ଗବେଷଣା କରିବ ବୋଧହୁଏ ? ସେଇ ଗବେଷଣା ପାଇଁ କ'ଣ ଛୁଟି ଆସିଛ ଏଇ କାଙ୍କେ ହାସପାତାଲ୍‌କୁ ?" ପୁଣି ସେହି ବୁକୁଫଟା ହସ । ତେବେ ଏ ହସରେ ନଥିଲା ପୂର୍ବର ସେହି ତୀବ୍ର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ।

ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଶାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କରି ପାଗଳ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା

[redacted] ନାଁ ବାବୁ ?"

ଅବିଚଳିତ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲି, "ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ, କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗବେଷଣା କରେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବିଜ୍ଞାନରେ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଏଠାକୁ ଆସିଛି ।"

"କହି ପାରିବ ବାବୁ, ଏ ଦୁନିଆରେ ଏତେ ଲୋକ କାହିଁକି ଗବେଷଣା କରନ୍ତି ? ଏସବୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ?" ପାଗଳ ପଚାରିଲା ।

ବଡ଼ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେବି ଠିକ୍ କରିପାରିଲିନି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ଭାବି କହିଲି, "ବିଜ୍ଞାନର ଉନ୍ନତି । ମାନବ ସମାଜକୁ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ନତି ଦିଗରେ ନେଇଯିବା ହେଉଛି ଗବେଷଣା ତଥା ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ମଣିଷ ସମାଜରୁ ରୋଗ, ମହାମାରୀ, ଅଭାବ, ଅନାଟନ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଆଦିକୁ ଦୂର କରି ନିତ୍ୟ ଆନନ୍ଦମୟ, ଚିର ହାସ୍ୟମୟୀ, ସୁଖଶାନ୍ତିଭରା ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣାର ବହୁମୁଖୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ।"

"କିନ୍ତୁ କାହିଁ ବାବୁ, ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ଶହ ଶହ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଗବେଷଣା କରି ଆସୁଛନ୍ତି, ତଥାପି ତ ମଣିଷ ସମାଜରୁ ଅନାହାର, ଦୁଃଖ କ୍ଲେଶ ଆଦି ଦୂର ହୋଇପାରିନି । ଆଜି ବି ତ କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ଅନାହାର ଓ ଭୋକ ଉପାସକୁ ନିଜର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନ ସହିତ ସାମିଲ୍ କରି ନେଇଛନ୍ତି ବାବୁ ! ରୋଗ, ମହାମାରୀର ଅତ୍ୟାଚାର କଥା କହୁଛ ? ପୂର୍ବଭଳି ପୃଥିବୀର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ତ ଆଜି ରୋଗ, ମହାମାରୀରେ ମଶା ମାଛି ଭଳି ଜୀବନ ବିସର୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି । କାହିଁ ବାବୁ, ବିଜ୍ଞାନ ? ମଣିଷ ସମାଜର ହିତ କରୁଛି ଇଏ କେଉଁଠି

ବଦଳରେ ପୃଥିବୀରେ ଆଜି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ଭେରୀର ଡାକ ଉଠୁଛି, ସେହି ଡାକ ମୂଳରେ ତ ଅଛି ବାବୁ ତୁମର ଏହି ବିଜ୍ଞାନ ?"

"କାହିଁକି, ଆପଣ ଅନାଉ ନାହାନ୍ତି, ଆମେରିକା ଆଡ଼େ । ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଭାବରୁ ସେ ଦେଶ ପରା ସ୍ୱର୍ଗର ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସେଠି ଆଜି ନାହିଁ ରୋଗ, କି ଅଭାବ, କି ଦୁଃଖ କି ଅନାଟନ । ଆମେରିକାର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ଆଗରେ ପରା କଳ୍ପନାର ଅମରାବତୀ ହାର ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି ? ଏସବୁ କିପରି ସମ୍ଭବପର ହେଲା ସେଠାରେ ? ଏହି ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ତ ? ଏଇ ବିଜ୍ଞାନ ବଳରୁ ତ ଆଜି ତା' ସମକକ୍ଷ ହେବାକୁ କୌଣସି ଦେଶ ପୃଥିବୀରେ ନାହିଁ ?"

"ଠିକ କହୁଛ ବାବୁ, କିନ୍ତୁ ଭାବିଛ କି ଦିନେ ଆମେରିକାର ସେହି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ୱର୍ଗ-ସୁଖ ପଛରେ ପୃଥିବୀର ଅଗଣିତ ନରନାରୀଙ୍କଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଥିବା ଅସୁମାରି ଧନ ରତ୍ନ ରହିଛି ? କୋଟି କୋଟି ଦୁଃଖୀମାନର ଲୋତକାଶ୍ରୁ ବହି ଯାଇ ନାହିଁକି ଏହି ଡ଼ଲାର୍‌ର ବିଲ୍ ଉପରେ ? ପୃଥିବୀର ଦେଢ଼ଶହ କୋଟି ଲୋକଙ୍କୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଅବାଧରେ ଶୋଷଣ କରି ଆମେରିକା ଯେଉଁ ଧନସମ୍ଭାର ସୃଷ୍ଟି କରିଛି, ତାହା ମୂଳରେ ତ ଅଛି, ବାବୁ ତୁମର ସେହି ଜନବାଞ୍ଛିତ, ସର୍ବଜନକଲ୍ୟାଣ ବିଜ୍ଞାନ, ଯାହାକୁ ନେଇ ତୁମେ ଆଜି ଗର୍ବ କର ।"

କିଛି ସମୟ ରହିଯାଇ "ବାବୁ, ଏ ଯୁଗର ବିଜ୍ଞାନ ବଡ଼ ପ୍ରତାରଣାପୂର୍ଣ୍ଣ । ସହଜରେ ତା' ଭିତରକୁ ପଶି ତା'ର ଠିକ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଧରି ହୁଏନା । ଏହା କେତେବେଳେ ଯେ ଜନସମାଜର ହିତ କରୁଛି ଓ ପୁଣି କେତେବେଳେ ଯେ ନିଃସ୍ୱ ଜନତାକୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ମାଧ୍ୟମ ହେଉଛି ଜାଣିବା ଅତୀବ କଷ୍ଟକର ।"

ପାଗଳର ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ ଯୁକ୍ତି ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । ଯେ ଏଭଳି ଯୁକ୍ତି କରିପାରେ, ସେ ତ କେବେ ପାଗଳ ହୋଇ ପାରେନା ।

"କହି ପାରିବ ବାବୁ", ପାଗଳ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା, "ତୁମ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବିଜ୍ଞାନର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଆବିଷ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଜନ ସାଧାରଣ କେବେ ଉପକୃତ ହୋଇଛନ୍ତି କି ?"

"ହଁ, ହୋଇଛନ୍ତି କଅଣ ।" ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ କହିଲି, "ଆମେ କେତେ ପାଗଳଙ୍କୁ ଭଲ କରିଛୁଁ, କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ଚୋର, ଡକାୟତ ଓ ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କୁ ଅବାଟରୁ ଆଣି ଭଲ ବାଟରେ ଚଳାଇଛୁଁ ।"

"ତା' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ କେତେ ପୁଞ୍ଜିପତିଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି କାରଖାନାରେ କିପରି ଉତ୍ପାଦନ ବେଶୀ ହୋଇ ପାରିବ, ତାହାଁର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଖୋଜିଛୁଁ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋଟା ମୋଟା ଦରମା ନେଇ ନିରୀହ କୁଲିର ଅଜାଣତରେ ତା'ଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବାଟମାନ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କୁ ବତାଇ ଦେଇଛୁ । ହିଁ ହିଁ, କହିସାଅ ବାବୁ, ଦେହର କହି ପାରିବ ।" ଏତକ କହି ପାଗଳ ହସିଲା ।

ପାଗଳର ଏ ଭଳି ଯୁକ୍ତିରେ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ପାଗଳ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ଆଉ ସାହସ ହେଲାନି ମୋର ।

"ବୁଝିଲ ବାବୁ ! ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗବେଷଣାର ସୁନେଲି ସ୍ୱପ୍ନରେ ବିଭୋର । ସେହି ସୁନେଲି ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଭାଙ୍ଗି ଗବେଷଣାର ପ୍ରକୃତ ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ତୁମେ ଅକ୍ଷମ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଗବେଷଣାର ପ୍ରକୃତ ରୂପ ଦେଖିଲେ ତୁମେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ପାରିବନି ବାବୁ, ତୁମ୍ଭର ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଗବେଷଣାର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ପୁଞ୍ଜିପତି

ଫାଇଦା ଉଠାଏ ଜାଣିଲେ, ହୁଏତ ଗବେଷଣା ପ୍ରତି ତୁମର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଉତ୍ସାହ କମି ଆସିବ । ତେଣୁ ତୁମ ପକ୍ଷରେ ସେ ସବୁ ନ ଜାଣିବା ହିଁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ବାବୁ ।" ହଠାତ୍ ପାଗଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

"କେବେ ନିଜକୁ ପଚାରିଛ ବାବୁ, ତୁମେ ଗବେଷଣା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ସୁବିଧା ଦେଉ ନାହିଁତ ?"

ପାଗଳର ଏଭଳି ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରଶ୍ନରେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ବାସ୍ତବିକ୍ ଏ ପ୍ରଶ୍ନତ ମୁଁ କେବେ ନିଜକୁ ପଚାରି ନାହିଁ !

"ତୁମ ପୂର୍ବରୁ ଶହ ଶହ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଜ୍ଞାନର ବିଭିନ୍ନ ଶାଖାରେ ବହୁ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ କରି ଏ ପୃଥିବୀରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ବାବୁ । ସେମାନେ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଲବ୍‌ଧ ଫଳକୁ କା' ହାତରେ ଟେକି ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଜାଣ ? ଦୁନିଆର ରକ୍ତଶୋଷକ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ହାତରେ ତ ? ତୁମ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଇଲେ ଆଜି କା'. ହାତରେ ବାବୁ ? ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ନୁହେଁ କି ? ଉପରେ ଉପରେ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ବିଜ୍ଞାନର ସୁବିଧା ଦେଇ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସେମାନେ ବେଶ୍ ଶୋଷଣ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ତା ନ ହୋଇଥିଲେ ବାବୁ, ଯେଉଁ ଔଷଧ ବଟିକାରେ ଗୁଳ ପଇସାର ଶ୍ରମ ଓ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନି, ତା'ର ଦାମ ହୁଅନ୍ତାକି ଏକଟଙ୍କା ?"

ପାଗଳର ଏସବୁ ଅକାଟ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ମୋତେ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗିଲା । ମନେ ମନେ ଭାବିଲି "ବାଃ, ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତ ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଣା । ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ତ କେବେ ଏ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଆସିନି । ତାହେଲେ— ?"

"ତୁମେ କ'ଣ ମୋତେ ପାଗଳ ବୋଲି ବୁଝୁଛ ବାବୁ ? ତୁମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପାଗଳର ଯେଉଁ ସଜ୍ଞା ଅଛି, ତା' ଭିତରେ ମୁଁ କ'ଣ ଆସିବି ?" ଏତକ ପଚାରି ପାଗଳ ମୋଠାରୁ ଉତ୍ତର ଆଶାରେ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ପାଗଳର ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେବି, ଭାବି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲିନା । ଅତ ମତ ହୋଇ କହିଲି "ଆପଣତ ବେଶ୍ ପୂର୍ବାପର-ସଂପର୍କ ଲଗାଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଗଳ ନୁହନ୍ତି !"

"ବେଳେ ବେଳେ ପାଗଳ ହୁଏ—ତା' ହେଲେ ?"

କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଚୁପ୍ ରହିଲି ।

ସେ ଚାହିଁଲା, ମୋ ଆଡ଼କୁ ଏକ ସ୍ଥିର ଓ ଶୂନ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରେ ।

"ମୁଁ ପାଗଳ ବାବୁ, କାହିଁକି ଜାଣନ୍ତି ? ମୁଁ ପାଗଳ ହେବାକୁ ଯେ ଭଲପାଏ, ତା ନୁହେଁ । ପାଗଳ ହେବାଛଡ଼ା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନଥିଲା । ତେଣୁ ପରିଶେଷରେ ପାଗଳ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି ।"

ଦେଖିଲି ପାଗଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଶ୍ ବାଟକୁ ଆସିଛି । ଏଥର ପଚାରିଲେ, ସେ ତାର ଇତିହାସ ବୋଧହୁଏ କହି ପାରିବ । ପଚାରିଲି—"ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଦାରୁଣ ଦୈବୀ ଆଘାତ ଲାଗିଥିଲା ବୋଧହୁଏ ?"

ପାଗଳ ହସିଲା ଏକ ଶୁଷ୍କ ହସ ।

"ମୁଁ ତାକୁ ଦୈବୀ ଆଘାତ କହିବିନି ବାବୁ । ତା' ମୋର ସ୍ୱଅର୍ଜିତ କର୍ମଫଳ ।"

ପାଗଳ ଆଡ଼କୁ ମୁଁ ଅଧିକ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଅନାଇଲି ।

"ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ତାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲି ବାବୁ; ସେଇ ଥିଲା ମୋ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର କାମ୍ୟ । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଏମ୍. ଏସ୍.ସି. ପାସ୍ କଲି, ତା'କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଜୀବନଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିବି ବୋଲି ଠିକ୍ କରି ସାରିଥିଲି ।"

"ଆପଣ ସେତେବେଳକୁ ବୋଧହୁଏ କୌଣସି ଝିଅକୁ ଭଲ ପାଇ ସାରିଥିଲେ ?"

ମୋର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନରେ ପାଗଳ ଏକ ବିକଟ ହାସ୍ୟରେ ରୁମ୍‌କୁ କମ୍ପାଇଦେଲା । "ଆପଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧରି ପାରିଲେନି ବାବୁ—ମୁଁ କାହାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲି ?"

ହଁ, କରି ପାଗଳଟାକୁ ଅନାଇ ରହିଲି । ଏଥର ତା'ର ମଥା ପୁଣି ଖରାପ ହୋଇଗଲା ନା କଅଣ ?

"ଭୁଲ ବୁଝିଲି ବାବୁ, ମୁଁ କାହାକୁ ପ୍ରେମ କରୁ ନଥିଲି । ଖାଲି ଭଲ ପାଉଥିଲି ମାତ୍ର ।"

"ହଁ, ହଁ, ସେ ଏକା କଥା ନୁହେଁ କି ? ଅବସ୍ଥା ବିଶେଷରେ ଭଲ ପାଇବା ଓ ପ୍ରେମ କରିବା ଏକ୍ ଜିନିଷ ହୋଇଥାଏ" କହିଲି ।

ହଠାତ୍ ପାଗଳ ପୁଣି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା, "ମୁଁ କାହାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲି ଜାଣି ବାବୁ ?"

ପାଗଳ ଆଡ଼କୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ନୟନରେ ଅନାଇ ରହିଲି ।

"ରକ୍ତ ମାଂସର ଗଢ଼ା କୌଣସି ରୂପସୀ ଷୋଡ଼ଶୀକୁ ନୁହେଁ ବାବୁ । ନିର୍ମ୍ମମ, ଶୁଷ୍କ, ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷଣାକୁ ।"

ପାଗଳ ପୁଣି ନୀରବ ହୋଇଗଲା । "ଅଡୁଆ ଲାଗୁଛି ବାବୁ ? ଏଭଳି ଭଲ ପାଇବା କେବେ ଶୁଣି ନାହଁ ବୋଧହୁଏ ।"

କଥା କହୁଁ କହୁଁ ପାଗଳ ଏଥର ଅଣ୍ଟା ନ ବସି ରୁମ୍ ଭିତରେ ପଦଚାରଣା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

"ସୁଶୀଲ ବାବୁ, ସେଇ ଗବେଷଣାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ମୁଁ ମୋର ଜୀବନଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିବି ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଥିଲି । ଏମ୍. ଏସ୍‌ସି. ପାସ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଏକଶତ ମୁଦ୍ରା ବୃତ୍ତି ନେଇ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନରେ ଗବେଷଣା ଆରମ୍ଭ କଲି । ଏହି ସମୟରେ ବୋଉର ଅନୁରୋଧରେ ମୋତେ ବିବାହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋ ମନ ମୁତାବକ ଏକ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସରଳା ବାଳିକାକୁ ବିବାହ କଲି ବାବୁ । କାରଣ ସେତେବେଳକୁ ସ୍କୁଲ୍ କଲେଜର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତା ରମଣୀମାନଙ୍କ ଉପରୁ ମୋର ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟି ଯାଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ କେହି କେବେ ନେଇ ସୁଖର ସଂସାର ଗଢି ପାରିବ, ସେଥିରେ ଥିଲା ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ସନ୍ଦେହ । ଯେଉଁ-ଦିନ ସେଇ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସରଳା ବାଳିକା ଲତା, ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଲହରୀ ଖେଳାଇ ଅସିଥିଲା ଆମ ଘରକୁ, ମୁଁ ତା'ର ସେହି ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦ-ର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ମଧୁଶଯ୍ୟାର ନିର୍ଜ୍ଜନ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ମୁଁ ଲତାର ଓଠକୁ ଉଠାଇ ଧରି କହିଥିଲି, "ଲତା, ବାସ୍ତବରେ ତୁମେ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କହିଲ ?" ଲଜ୍ଜାରେ ଲତା ତଳକୁ ମୁହଁ କରିଥିଲା । ଲତାର ସେହି ଲଜ୍ଜାରୁଣ ସୁନ୍ଦର କପୋଳ ଉପରେ ମୁଁ ଅଙ୍କି ଦେଇଥିଲି ପ୍ରଥମ ଚୁମ୍ବନର ସୁନେଲି ଗାର । ସେ ସେତେ-ବେଳକୁ ମୋ କୋଳ ଭିତରେ ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଥିଲା । ଲତାକୁ ମୁଁ କୋଳରେ ଧରି କେତେ କ'ଣ ଭାବି ଯାଉଥିଲି, ହଠାତ୍ କା'ର ଏକ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦରେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଦେଖିଲି, ଲତା ମୋ କୋଳ ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ କାନ୍ଦୁଛି । ଛାତି ଭିତରୁ ତା'ର ସେହି କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ମୁହଁକୁ ଉଠାଇ ପଚାରିଲି, "ଲତା ତୁମେ ଯେ କାନ୍ଦୁଛ ?

ମୋ ଛାତି ଭିତରେ ମୁହଁକୁ ଲୁଚାଇ ଧକେଇ ଧକେଇ କହିଲା, "ମୁଁ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ଟିକିଏ ମାତ୍ର ରହି ପାରିବିନି । ତୁମେ ଯେତେ-

ଯେବେଳେ କଲିକତା ଫେରିଯିବ, ମୋତେ ସଙ୍ଗରେ ନ ନେଇ ଯିବନି, କୁହ ?"

ଗ୍ରାମ୍ୟ ସରଳା ବାଳିକାର ଏଭଳି ଅନୁରୋଧ ମୋତେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା ବାବୁ ।

ଉତ୍ତର ଦେଲି, "ତୁମୋର ସ୍ୱଳ୍ପ ଉପାର୍ଜନରେ ଆମେ ସେଠାରେ ଚଳି ପାରିବାନି । ଆମର ଏଭଳି ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଜୀବନ ଏ ଯୁଗରେ ଯେ ଦେବାଶୀର୍ବାଦ ଲତା ?"

"ତା ହେଲେ ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଆଣିଲେ ନି ?' ପଚାରିଲି ।

"କେମିତି ଆଣନ୍ତି ବାବୁ ? ରିସର୍ଚ୍ଚ ସ୍କଲାରର ଏକଶତ ମୁଦ୍ରା ଉପାର୍ଜନରେ କଲିକତାରେ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଜୀବନ କ'ଣ ସମ୍ଭବପର ? କିନ୍ତୁ ବେଶୀ ଦିନ ମୋର ସେକଥା ମତ ରଖି ପାରିଲିନି । କଲିକତାରେ ବାରମ୍ବାର ଜ୍ୱର ଓ ଆମାଶୟରେ ପଡ଼ିବାରୁ ବାପା ଦିନେ ଲତାକୁ ଆଣି ମୋ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲେ ।"

"ଲତାର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ପାଇ ମୁଁ ଗବେଷଣାରେ ଦୁଇଗୁଣ ଉତ୍ସାହରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲି । ଦୁଇ ବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଡ. ଫିଲ୍ ଉପାଧି ପାଇ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗବେଷକ ଭାବରେ ନାଗାର୍ଜୁନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ପାଇଲି, ସେ ଦିନ ଲତା ମୋତେ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇ କହିଥିଲା, "ଏଥର ଆମ ଦୁଃଖ ଯିବ ନିଶ୍ଚୟ । ତୁମେ ଭ କିଛି ଗୋଟାଏ ବଡ ଚାକିରି ପାଇପାରିବ ଏଥର !"

"ସରଳା ବାଳିକାର ଆଶାରେ ମୁଁ କୁଠାରାଘାତ କରନ୍ତି ବା କେମିତି ବାବୁ ? ମୁଣ୍ଡଟି ଟେକିଁଆରି ତା'କୁ ସମର୍ଥନ କଲି । ବାବୁ, ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଓ ଦୈନ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଚଳାଇ ନେଇଥିଲା ମୋର ଲତା ଦୁଇବେଳା ପେଟପୁରି ନଖାଇ, ଚିରା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ସେ ଯେପରି

ସଦାବେଳେ କାମରେ ଲାଗିଥାଏ, ନ ଦେଖିଲେ ବିଶ୍ୱାସ ଆସିବନି ବାବୁ ! ଏତେ ଅଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଦିନେ କେବେହେଲେ ମୋଠାରେ କିଛି ଅଭିଯୋଗ କରିନି । ସବୁ ମୁଣ୍ଡପାତି ସହି ନେଇଛି. କେବଳ ଏକ ବଡ଼ ଆଶାରେ ଯେ, ଦିନେ ଆମ ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ହୋଇ ପାରିବ ।"

"ଆପଣ ତା ହେଲେ କିଛି ବଡ଼ ଚାକିରି ପାଇଲେ ?"

"ଗବେଷଣା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଚାକିରି କରିବା ମୋର ଆଦର୍ଶ ନଥିଲା ବାବୁ ! ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ ଓ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ଗବେଷକର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ୍ ବୋଲି ଯେଉଁ ଦୁହା ଦେଶର ରକ୍ତଶୋଷକ ତଥାକଥିତ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ଶାସକମାନେ ଉଠାଉଥିଲେ, ସେଥିରେ ଥିଲା ମୋର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ । ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ କରି ମଣିଷ ସମାଜର ଉପକାରରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିବି ବୋଲି ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ କରିଥିଲି । ଲତାକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲି ।"

"ଲତା କ'ଣ ସେଥିରେ କିଛି ପ୍ରତିବାଦ କରି ନ ଥିଲା ?" ପଚାରିଲି ।

"ସରଳା ବାଳିକା ସେ ! ପ୍ରତିବାଦ କ'ଣ ଜାଣି ନ ଥିଲା ! ତେବେ ମୋତେ ଏତିକି ପଚାରିଥିଲା, ତୁମେ ଗବେଷଣା କଲ ବୋଲି ଦୁନିଆରେ ମଣିଷ ହୋଇ ମଣିଷ ଭଳି ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଅଧିକାର କ'ଣ ଆମର ନାହିଁ ?"

"ମୁଁ କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି ଜାଣ ବାବୁ ?"

"ନା, ଲତା, ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥାରେ ଆମର ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବା ଲାଭ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶଠାରୁ ଆମ ଦେଶ ବିଜ୍ଞାନରେ ବହୁତ ପଛରେ ପଡ଼ିଥିଲା ବେଳେ, ସେ ସବୁ କଥା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରକୁ ନେଲେ ଆମ ଦେଶ ମୋଟେ ଆଗେଇ ପାରିବ ନି ।"

"ଆପଣ ଅଦ୍ଭୁତ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ତା ହେଲେ ?" କହିଲି ।

ପାଗଳ ହସିଲା "ତାହାକୁ ମୋର ଆଦର୍ଶ କୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ ବାବୁ, ତା' ହେଉଛି ମୋର ପାଗଳାମିର ଆରମ୍ଭ ।"

"ଆପଣଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍କାର ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ପାଇଁ ଲତା ଆପଣଙ୍କୁ କେବେ ଅନୁରୋଧ କରିନ ବୋଧହୁଏ ?" ପଚାରିଲି ।

"ନା, ବାବୁ, ସେ ଆଉ କେବେ କରିନ । ମୋର ଆଦର୍ଶକୁ ସେ ମୁଣ୍ଡପାତି ସହି ନେଇଥିଲା । ଅଭାବ, ଅନାଟନ ବିଷୟରେ ଭାବିଲେ ବୈଜ୍ଞାନୀ କାଳେ ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବ, ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋତେ ସେ ସବୁ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ଦେଉ ନଥିଲା । ଘରେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଇବାକୁ ନଥିଲେ, ସେ ନିଜେ ନଖାଇ ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଛି । ପଚାରିଲେ କେଉଁଦିନ କହେ ଆଗରୁ ଖାଇଛି, କେଉଁଦିନ କହେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉପାସ କରିଛି ବୋଲି । ଏଇ ସମୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଁ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଗବେଷଣାରେ ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲି । ମଣିଷ ସମାଜର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁ, ଶିଶୁ ପକ୍ଷାଘାତ, ଯେଉଁ ରୋଗର ନାଁ ଶୁଣିଲେ ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କର ଭୟରେ ହୃତକମ୍ପ ଜାତହୁଏ, ସେହି ରୋଗର ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଔଷଧ ବାହାର କରିବା ଥାଏ ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଦିନେ ମୁଁ ଅତି ତରତରରେ ଖାଇଦେଇ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ବାହାରି ପଡୁଥିଲି, ହଠାତ ଲତା ମୋତେ ପଛରୁ ଡାକିଦେଲା । ଲତା କ'ଣ କହିବ ଶୁଣିବାପାଇଁ ଅଟକିଗଲି । ସେ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଛୁଚି ଅନ୍ୟ ହାତରେ ସୂତା ବିଣ୍ଡିଲଟିଏ ଧରି ମୋ ପାଖେ ଛିଡ଼ାହୋଇ "ତୁମେ ନିଜ ପୋଷାକ ପ୍ରତି ଏତେ ଅସାବଧାନ ହେଲେ ଚଳିବ କେମିତି କହିଲ ? ତୁମ ବେକ ପାଖରେ ସାର୍ଟର ସେ ଚିରାଟା ପଡ଼ିଛି, ମୋତେ କହିଥିଲେ ତ ମୁଁ ଏକାଳେ ତା'କୁ ରିପୁକରି ଦେଇଥାନ୍ତି । କି ଅସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି

କହିଲ ।" ଏତକ କହି ମୋ ହାତରେ ପଡ଼ିଥିବା ସାର୍ଟର ଚିରାକୁ ସିଲେଇ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।"

"ଗବେଷଣା ଭିତରେ ମୁଁ କେବେ ମୋ ଅବସ୍ଥା ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନ ଥିଲି କିମ୍ବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ନ ଥିଲି ବାବୁ । ଗବେଷଣାର ଆଦର୍ଶରେ ସେ ସବୁକୁ ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଥିଲି । ଲତାର ମନକୁ ଟିକିଏ ସରସ କରିବା ପାଇଁ ତା'ର ଓଠ ଟିକିଏ ଚିପି ଦେଇ କହିଲି, "ଏତେ ଟିକିଏ ସୂଚି ମୁନରେ ଆମର ଏତେ ବଡ଼ ଦାରିଦ୍ର୍ୟତା କ'ଣ ଲୁଚି ପାରିବ ଲତା ? ତୁମର ବୃଥା ପ୍ରୟାସ ସିନା । ତୁମ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଆଖି ବୁଲାଇଚ ଲତା ? ଦାରିଦ୍ର୍ୟତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ତୁମର କପରେ ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠୁଛି ।" ଏତକ କହି ଲତାକୁ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ତା'ର ସେହି ଶୁଷ୍କ କପୋଳ ଉପରେ ଆଙ୍କି ଦେଇ-ଥିଲି ଚୁମ୍ବନର ଏକ ରକ୍ତିମ ଗାର । ଠିକ୍ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଲତାର ଆଖି ସଜଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ବାବୁ ।" ଏତକ କହିଲା-ବେଳେ ପାଗଳ ମନ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ବେଦନା ଅନୁଭବ କଲା ଭଳି ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ।

"ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଲତା ହେଲା ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା । ଯେଉଁଦିନ ସେ ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ହସ ହସ ମୁଖରେ ମୋତେ ତା'ର ସେହି ଶୁଭ ଖବର ଟିକକ ଦେଲା, ମୁଁ ତା'କୁ କ'ଣ କହିଥିଲି ଜାଣ ବାବୁ ?"

ମୁଁ ପାଗଳ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲି ।

"ଲତାକୁ ପରିହାସ ଛଳରେ କହିଲି "ଏ ଦୁନିଆରେ ଆ- ସ୍ଥାର ଲୋକର ବାପ ମା ହେବାର କ'ଣ ସତେ ଅଧିକାର ଅଛି ଲତା ? ଯେଉଁ ସଂସାରରେ ବାପ, ମା, ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଦୁଇ ଓଳି ପେଟପୂରି ଖାଇବାକୁ ମିଳେ ନି, ସେ ଦୁନିଆରେ ପିଲା ଜନ୍ମ କରିବା ମହାପାପ

ନୁହେଁ କି ? ଏଇ ଦୁନିଆରେ ଯେଉଁମାନେ ଧନୀ, ସୁଖୀ, ସେଇମାନଙ୍କ କେବଳ ପିତାମାତା ଗୌରବରେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହେବାର ଅଧିକାର ଅଛି, ଆମର ନାହିଁ ।" ଏତକ କହି ପାଗଳ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲି "ଆପଣାଙ୍କର ଏହିଭଳି ଉକ୍ତିରେ ଲତା ଭାଙ୍ଗି ପଡିଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ?"

"ସେ ମୋ ପାଦ ଧରି କହିଥିଲା, ମୋ ରାଣ, ସେପରି କଥା ମନରେ ଆଣନା ତୁମେ । ଭାରି ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ ଆମର ।"

ଏତକ କହି ପାଗଳ ଆହୁରି ଜୋରରେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା । କି ବେଦମ ସେ ହସ । ଯେତେ ଅନୁରୋଧ କଲି, ସେ ହସ ସମ୍ବରଣ କଲା ନାହିଁ । ଆହୁରି ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ହସି ହସି କହିଲା, "ଦେଖୁଛ ବାବୁ, ଲତା କେଡ଼େ ନିର୍ବୋଧ, କେଡ଼େ ସରଳା । ମୋ ପରିହାସରେ ଏତେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ସେ ।"

ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ପାଗଳକୁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ କରି ନପାରି ରୁମ୍‌ରୁ ବାହାରି ଆସିଲି ।

"ଭାରି ଅମଙ୍ଗଳ ହେଲା ବାବୁ । ଲତା ମାତୃତ୍ୱରେ ସେହି ସୁଖ ଟିକକ ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପେଟ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁକୁ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ, ଯାହା ଖାଦ୍ୟ ଦରକାର ସେତକ ମୁଁ ତାକୁ ଯୋଗାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଫଳରେ ଛଅ ମାସ ବେଳକୁ ଲତାର ହେଲା ଆକସ୍ମିକ ଗର୍ଭପାତ । ତା'ର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିହାତି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା । ଏଇ ସମୟରେ ମୁଁ ମଜ୍ଜି ଯାଇ ଥାଏଁ, ଗବେଷଣାଗାରର ଛୋଟ କୋଠରୀ ଭିତରେ । ଲତାର ସେହି ଭଗ୍ନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବାକୁ ଡର ଥାଏ ମୋତେ । ଯେଉଁ ଦିନ ମୋ ଆବିଷ୍କୃତ ଔଷଧ ପଲିଓଜେରିନ୍‌ର ପେଟେଣ୍ଟ୍ ରାଇଟ୍‌କୁ ଭାରତ ସରକାର ତଥା ବିଜ୍ଞାନ ଜଗତ ସମର୍ଥନ କଲା, ମୋ ନବାବିଷ୍କୃତ ଔଷଧ ଶିଶୁ ପକ୍ଷାଘାତର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଔଷଧ

ଭବ-- --। ବିଦେଶରୁ ସମ୍ମାନ ଓ ପ୍ରଶଂସା ବୋହି ଆଣିଲି, ସେ ଦିନ ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଦୌଡ଼ି ଆସିଥିଲି ଲତା ପାଖକୁ ସେହି ସୁସମ୍ବାଦ ଦେବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଆସି—, କ'ଣ ଦେଖିଲି ଜାଣିବାକୁ ? ଦେଖିଲି, ଲତା ଜ୍ୱରରେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ । ମୁଁ ତାକୁ ଏତେ ଦିନ କାଳ ଅବହେଳା କରି ଯେଉଁ ଗବେଷଣା ପଛରେ ଲାଗିଥିଲି, ତା'ର ଫଳରେ—ଲତା—ହୋଇଛି—ଯକ୍ଷ୍ମା—ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତା ।"

ପାଗଳ କିଛି ସମୟ ପାଇ ନୀରବ ରହିଗଲା । ଆଖିରେ ତା'ର ଭରିଗଲା ଟଳ ଟଳ ଲୁହ ।

"ଲତାକୁ ରୋଗମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଦୌଡ଼ା ଦୌଡ଼ି କଲି ବାବୁ । ଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗୀକୁ ରୋଗମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବିରାଟ ଅର୍ଥର ପ୍ରୟୋଜନ ସେତିକି ମୁଁ ଯୋଗାଇ ପାରିଲିନି । ଅର୍ଥର ଅଭାବରେ ବଡ଼ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ଲତାକୁ ଏତେଦିନ ଧରି ଯେଉଁ ଅବହେଳା କରି ଆସିଥିଲି, ତା'ର ପରିଣାମ ଏତେ ଭୟାବହ ହେବ ବୋଲି କେବେ ଧାରଣା କରି ନଥିଲି । ସେହି ଦୁଃଖାବହ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ମୋ ମନ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠିଲା, ଏଇ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଗବେଷଣା ବିରୁଦ୍ଧରେ । ମୁଁ ଉପଲବ୍ଧି କଲି, ବାସ୍ତବିକ ଗବେଷଣା ନୁହେଁ ଦୁଃସ୍ଥ ସଂସାରର ଆଶ୍ରୟ, ଏହା ହେଉଛି ସୁଖୀ, ଅଭାବହୀନ ଦୁନିଆର ଗୋଟାଏ ହବି । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସତ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଯିବାକୁ ଜିଦ୍ ଧରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଶେଷ ପରିଣତି ଏହା ଛଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ?" ପାଗଳ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଚୁପ୍ ରହିଗଲା ।

ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା—

"ଲତାକୁ କିପରି ବଞ୍ଚାଇବି, ସେଥିପାଇଁ ବହୁ ଦୌଡ଼ା ଦୌଡ଼ି କଲି, କିନ୍ତୁ ସବୁଆଡ଼େ ନିରାଶ ହେବାଛଡ଼ା ଆଶାର ଟିକିଏ ମାତ୍ର ଆଲୋକ ପାଇଲିନି ବାବୁ । ଯେଉଁଦିନ ମୁଁ ମୋର ଚିରବାଞ୍ଛିତ ଅତି ପ୍ରିୟ ନାଗାର୍ଜୁନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକକୁ ବିକି ଲତାର ଔଷଧ ଆଣିବାକୁ ଯାଉଥିଲି, ସେହିଦିନ ମୋତେ ବାଧା ଦେଇଥିଲା ଲତା । ମୋ ହାତରୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକଟିକୁ ନେଇ ତକିଆ ତଳେ ଥୋଇ ହାତରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ତା'ର ଶେଷ ସନ୍ତକ ସୁନା ଚୁଡ଼ୀ ଦୁଇପଟ କାଢ଼ି ମୋ ହାତରେ ଧରାଇ ଦେଇ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ଆଖିରେ କହିଥିଲା, 'ତୁମର ଏତେ ପରିଶ୍ରମର ଫଳ ଏହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକକୁ ନିଅନି ମୋ ରାଣ, ତା' ବଦଳରେ ଏ ଦୁଇ ପଟକୁ ନେଇ ଔଷଧ ଆଣ ।' ଲତାର ସେହି ଅନୁରୋଧକୁ ରକ୍ଷା କରି ପାରିଲିନି ବାବୁ । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମୁହଁରେ ଆର ଘରକୁ ପଳାଇ ଗଲି ।"

ଏତିକି କହି ପାଗଳ ଚୁପ୍ ହୋଇ କିଛି ସମୟ ରହିଗଲା । ତା' ପାଟିରୁ ଆଉ ଭାଷା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ ବୁଡ଼ ହେଲାଣି । ଦୂର ଦିଗ୍-ବଳୟର ରାଙ୍ଗ ପାହାଡ଼ ପଛରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ି ଯିବାକୁ ବସିଲେଣି । ପାଗଳ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ହୋଇ କହିଲା "ସମସ୍ତ ବିଫଳ କରି ଲତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିଲିନି ବାବୁ । ଅର୍ଥର କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଶେଷରେ ମୋର ଚିର ଈପ୍ସିତ ପେଟେଣ୍ଟ ରାଇଟିକୁ ବିକିଦେଲି କଲିକତାର ସେହି ବିଖ୍ୟାତ ସେଠ୍ ଚମନ୍‌ଲାଲ୍ ଅଗ୍ରୱାଲଙ୍କୁ ମାତ୍ର ଏକ ସହସ୍ର ମୁଦ୍ରା ବିନିମୟରେ । ଯେଉଁ ଦିନ ମୁଁ ଟଙ୍କା ତକ ହାତରେ ଧରି ଫେରିଆସି ଲତାକୁ ଦେଖେଁ, ଲତା ସେତେବେଳକୁ ଏ ଦୁଃଖୀର ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲାଣି ବାବୁ ।" ପାଗଳର ଆଖି

ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ବାକ୍‌ରୁଦ୍ଧ ହେତୁ ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲାନି ସେ ।

ସେଇଦିନ ରାତିରେ ମୁଁ ରାଞ୍ଚି ଛାଡ଼ି କଲିକତା ଫେରି ଆସିଲି । ଦିନେ ମୁଁ ବିବେକାନନ୍ଦ ରୋଡ଼ରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଭାବି ଚାଲିଛି, ହଠାତ୍ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ିଗଲା, ନବନିର୍ମିତ ଏକ ବିରାଟ ସପ୍ତତଳ ପ୍ରାସାଦ । ଗେଟ୍ ପାଖରେ ଲେଖାଥିଲା,—ସେଠ୍ ଚିମନ୍‌ଲାଲ୍ ଅଗ୍ରୱାଲ୍, ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର, ଦି ନେସନ୍ୟାଲ୍ କେମିକ୍ୟାଲ୍ ଆଣ୍ଡ୍ ଫାର୍ମାସିଉଟିକ୍ୟାଲ୍ ୱାର୍କ୍‌ସ, କଲିକତା । ନାଁଟା ଦେଖି ହଠାତ୍ ମୋର ପାଗଳ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ହଁ ସତେ ତ ! ସେ ଏହି ନାଁ ମୋତେ କହିଥିଲା । କୌତୁହଳୀ ହୋଇ ଦଣ୍ଡେ ଠିଆ ହୋଇ ପ୍ରାସାଦକୁ ଭଲ ଭାବରେ ନିରୀକ୍ଷଣ କଲି । ଅଦୂରରେ ଦୁଇଜଣ ଭଦ୍ରଲୋକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ, "ଯା କୁହନ୍ତୁ ଆପଣ, ସେଠ୍ ଚିମନ୍‌ଲାଲ୍ ସେହି ଶିଶୁ ପକ୍ଷାଘାତର ଔଷଧ ପଲିଜେରିନ୍‌କୁ ବିକି ବହୁତ ଟଙ୍କା କମେଇ ନେଲା । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଔଷଧ କେବଳ ଆମେରିକା କିଣିଛି । ଏହି ବିରାଟ ପ୍ରାସାଦଟି ପରା ସେହି ଲାଭରୁ ।"

"ସେ କଥା କହି ଲାଭ କଅଣ; ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟ । ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ଯେଉଁ ଲୋକ ସେହି ଔଷଧକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲା, ସେ ପରା ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଗଳ ହୋଇ ରାଞ୍ଚି ପାଗଳାଖାନାରେ । ସେଠ୍ ତା'ରି ଉପରେ ଫାଇଦା ଉଠାଇ ଆଜି ଏତେ ବଡ଼ ହୋଇଛି ସିନା ।

ମୁଁ ବାଟୋଇ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଫେରାଇଲି । ସେମାନେ କେତେବେଳୁଁ କଲିକତାର ବିପୁଳ ଜନସ୍ରୋତ ଭିତରେ ମିଶି ଗଲେଣି । ମୋ କାନ ପାଖରେ କେବଳ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଉ

ସେମାନଙ୍କ କଥା କେଇ ପଦ—"ସେଠ୍ ଜୀ'ର ଉପରେ ଫାଇଦା ଉଠାଇ—"

ମୋ ଅଜାଣତରେ ଦୁଇଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା, ସେହି ରୁକ୍ଷ ଫୁଟ୍‌ପାଥ୍ ଉପରେ ବିଜ୍ଞାନର ସେହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୂଜକ ପାଗଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ। ମନ ମୋର ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠିଲା ଏ ଯୁଗର ଧନିକ-ବିଜ୍ଞାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ।

ମନେ ମନେ ଭାବିଲି, "ବାସ୍ତବିକ୍ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ବିଜ୍ଞାନର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଗବେଷକମାନେ ଦୁଃଖ, କ୍ଳେଶ ଓ ଅର୍ଥାଭାବରୁ ଏହିଭଳି ଶତ ହୀନସ୍ତା ହୁଅନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କର ପରିଶ୍ରମ, ବୁଦ୍ଧି ଓ ମସ୍ତିଷ୍କ ଚାଳନା ଉପରେ ଫାଇଦା ଉଠାଇ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ଲାଭବାନ ହୁଅନ୍ତି, ସେ ଦେଶରେ ଏହିଭଳି ବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରସାର ଚିରଦିନ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ। ସେ ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଅତୀତର ପ୍ରସ୍ତର ଯୁଗକୁ ଫେରି ଯିବା ଶହେ ଗୁଣରେ ଶ୍ରେୟସ୍କର।

ପେଟେଣ୍ଟ୍ କୋନସ୍

ସେଠ୍ ହୀରାଲାଲ୍ ସୋନାଚାନ୍ଦ୍ ଖାଲି ବୋମ୍ବେର ଜଣେ ବଡ଼ ଶିଳ୍ପପତି ନୁହଁନ୍ତି, ସାରା ଭାରତର ବଡ଼ ବଡ଼ ଶିଳ୍ପପତି ଓ ଧନ-କୁବେରମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ । ବୋମ୍ବେର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାଲବାର୍-ହିଲ୍‌ସ ଉପରେ ତାଙ୍କର ନୂତନ ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ପ୍ରାସାଦ । ପର୍ବତ ଉପରୁ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଆରବସାଗର କୂଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବି ଅସିଛି ତାଙ୍କର ପ୍ରାସାଦ ସମ୍ମୁଖ ଉଦ୍ୟାନ । ଆରବ ସାଗରର ବେଳା ଭୂମିରେ ଠିଆ ହୋଇ ସୋନାଚାନ୍ଦ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରାସାଦ ତଥା ପ୍ରାସାଦ ସମ୍ମୁଖ ଉଦ୍ୟାନ ଆଡ଼େ ଅନାଇଲେ ଆଖି ଆଗରେ ଏକ ଅପ୍‌ସରା-ପୁରୀ ରହିଥିଲା ଭଳି ଜଣା-ପଡ଼େ । ଉଦ୍ୟାନଟି କେତେ ରଙ୍ଗର ଫୁଲଫଳରେ ଭରି ଉଠିଛି । ଠାଏ ଠାଏ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ହାତୀ, ଓଟ, କୁକୁର, ବିରାଡ଼ି ଆକାରରେ କଟା ଯାଇ ଉଦ୍ୟାନଟିର ଶୋଭା ଏତେ ବର୍ଦ୍ଧନ କରାଯାଇଛି ଯେ ସୋନାଚାନ୍ଦଙ୍କର ଏହି ଉଦ୍ୟାନ ଆଗରେ ମାଲବାର ହିଲ୍‌ସର ଭାରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦୋଦୁଲ୍ୟମାନ ଉଦ୍ୟାନ (Hanging garden) କିମ୍ବା ଦିଲ୍ଲୀର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ମୋଗଲ ଉଦ୍ୟାନ ହାର ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ ।

ଏହି ନନ୍ଦନକାନନନିନ୍ଦୀ ଉପବନ ମଧ୍ୟରେ ସୋନାଗ୍ରୁନ୍ଦଙ୍କର ସପ୍ତତଳ ପ୍ରାସାଦ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷକୁ ଭେଦକରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଆଧୁନିକତା, ଗଠନଚାତୁରୀ, ଚାକଚକ୍ୟ ଓ ଚାରୁକଳାରେ ପ୍ରାସାଦଟି ଖାଲି ବୋମ୍ବେର କାହିଁକି ଭାରତର ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ପ୍ରାସାଦକୁ ପରାସ୍ତ କରି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସ୍ୱର୍ଗୋପମ ନଅର ଭିତରେ ସେଠ୍ ସୋନାଗ୍ରୁନ୍ଦ ଏକ ନିସଙ୍ଗ ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତି ।

ସେଠ୍ ସୋନାଗ୍ରୁନ୍ଦ ଆଜନ୍ମ କୁମାର । ଜୀବନରେ ବିବାହର ନାମ କେବେ ଧରି ନାହାନ୍ତି ବା ବିବାହର ଅବଶ୍ୟକତା ନେଇ ମନକୁ କେବେ ବିବ୍ରତ କରି ନାହାନ୍ତି । ଦେଶ ପାଇଁ, ଜାତି ପାଇଁ ସେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ, ଧନ, ଯୌବନକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଭାରତକୁ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ଆଗେଇ ନେବା ତାଙ୍କର ବ୍ରତ । ତେଣୁ ଏଭଳି ଏକ ସୁକଠୋର ବ୍ରତ ଆଗରେ ରହି ଗତି କରିବାକୁ ହେଲେ ବୈବାହିକ ଜୀବନ କାଟିଲେ ଏହାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେବ, ଏହା ଭାବି ସେ ବିବାହ ହେବାରୁ ପୁରାପୁରି ବିରତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ସେଠ୍ ସୋନାଗ୍ରୁନ୍ଦଙ୍କ ଖ୍ୟାତି ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଶିଳ୍ପ କାରଖାନା ପାଇଁ ଯେତେ ନୁହେଁ, ତା' ଠାରୁ ବେଶୀ ଖ୍ୟାତି ତାଙ୍କର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା ପ୍ରତି ଆଦର ଓ ଦେଶର ଗବେଷଣା ପ୍ରସାର ଦିଗରେ ଅଦମ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା ନିମିତ୍ତ । ଭାରତରେ ଏପରି କୌଣସି ବିଜ୍ଞାନାଗାର ନାହିଁ, ଯାହାକି ସେଠ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ବାର୍ଷିକ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ନ ପାଏ । ମୃତ ପିତା ଓ ଭ୍ରାତାଙ୍କ ନାମରେ ସେଠ୍ ନାନା ଦାତବ୍ୟ ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍ ଖୋଲି ଦେଇଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ବହୁ ଗବେଷକ ଛାତ୍ର ସେଠାରୁ ନାନା ବୃତ୍ତି ପାଇ ଦେଶର ଗବେଷଣାକୁ ଆଗେଇ ନିଅନ୍ତି । ଏ ସବୁକୁ ଛାଡ଼ି ବୋମ୍ବେଠାରୁ ପଚାଶ ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ସେଠ୍‌ଙ୍କ ଶିଳ୍ପନଗରୀ ହୀରାନଗରରେ ସେ

ଯେଉଁ ଏକ ଅତି ଆଧୁନିକ ଧରଣର ଗବେଷଣାଗାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି ତାର ପ୍ରସିଦ୍ଧି କହିଲେ ନ ସରେ । କେତେ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ମତରେ ଏହାକୁ ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଗବେଷଣାଗାର କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନି । ଗବେଷଣାଗାରର ବିରାଟତା, ଗଠନ କୌଶଳ ଓ ଆଧୁନିକତା ଆଗରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ଗବେଷଣାଗାର ଗୁଡ଼ାକ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଗବେଷଣା ଚାଲିବା ପାଇଁ ସେଠ୍ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟବାନ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଆଣି ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ, ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନ, ପ୍ରୟୋଗିକ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନ, ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନ ଆଦିରେ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଗବେଷଣା ହୁଏ ଓ ବହୁ ନୂତନ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଓ ବସ୍ତୁ ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଆବିଷ୍କୃତ ହୁଏ । ସେଠ୍ କହନ୍ତି ଆମେରିକାର ଡୁପଣ୍ଟ, ପାର୍କ ଡେଭିସ୍, ରକ୍‌ଫେଲର ପ୍ରଭୃତି କମ୍ପାନୀ ମାନଙ୍କର ଗବେଷଣାଗାରର ଅନୁକରଣରେ ସେ ଏହାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି ଓ ସେହିଭଳି ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଖଞ୍ଜିଛନ୍ତି । ହୀରାନଗରରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ସିମେଣ୍ଟ, ବନସ୍ପତି, କୃତ୍ରିମ ଘିଅ, ରେଶମ ପଶମ, ଅଦର କାରଖାନା ମରସେରାଇଜଡ୍ ଲୁଗାକଲ, ସାବୁନ, ରାସାୟନିକ ଓ ଔଷଧ ତିଆରିର କାରଖାନା ଅଛି ସେ ସବୁର ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ଏହି ଗବେଷଣାଗାର । ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଜିନିଷପତ୍ର ତିଆରି ପାଇଁ ଓ ବିଦେଶୀ ମାଲ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରି ସ୍ୱଦେଶୀ ମାଲର ଠିକ ବଜାୟ ରଖିବାପାଇଁ ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରେ ଦିନରାତି ଗବେଷଣା ଚାଲିଥାଏ । ଥରେ ସୋନାଗୁନ୍ଦଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ସେଠ୍ ଠାକୁର ଦାସ ପଚାରିଲେ "ହଇହେ, ତୁମେ ଗବେଷଣାଗାରରେ ଯେ ଏତେ ଟଙ୍କା ଖରଚ କରୁଛ କ'ଣ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଲାଭ ପାଉଛ ?'

ସେଠ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ସୋନାରଚନ୍ଦ ହସି ଦେଇଥିଲେ ।

"ଠାକୁରଦାସଜୀ, ଗବେଷଣାଗାରକୁ କ'ଣ ଆପଣ ଗୋଦାମ ଘର ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଗବେଷଣାଗାରର ଫାଇଦା ଉପରେ ଆପଣ ଲାଭ କରି ବସିବେ ? ଗବେଷଣାଗାର ପରା ହେଉଛି ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ର । ଗବେଷଣାଗାର ନଥିଲେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଶିଳ୍ପ ଉତ୍ପାଦନ ହେବ କେମିତି ? ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଜିନିଷପତ୍ର ତିଆରି ପାଇଁ ବୁଦ୍ଧି ବାଟ ବତାଇବ କିଏ ? ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପଜାତ ପଦାର୍ଥରେ ଆଜିକାଲି ଯେଉଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ସେଥିରେ ନିଜ ଜିନିଷ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନ ହେଲେ କିଣିବ କିଏ ? ଇଏତ ଆପଣଙ୍କ ଗୁଡ଼, ତମାଖୁ, ମସଲାରେ ଏକଚାଟିଆ କାରବାର ହୋଇନି ଯେ, ଆପଣ ଏହି ମାଲ୍‌ବାର ହିଲ୍‌ସ ଉପରେ ବସି ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଣରେ ଏହାକୁ ମନଖୁସି ବିକି କରିପାରିବେ ?"

ଗବେଷଣାଗାର ସମ୍ପର୍କରେ ସେଠ୍ ନିଜେ ସବୁ ବୁଝା ସୁଝା କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ସବୁ କାମ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇ ନିଅନ୍ତି । ସେଠ୍‌ଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏତେ ବଡ଼ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ସେଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନା ଏତେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଯେ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପରି ସବୁକାମ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ; ସେଠ୍‌ଙ୍କର ବିଶେଷ ତଦାରଖ କରିବା ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ । କେଉଁଠି କେମିତି ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସେଠ୍ ନିଜେ ସବୁ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଓ ବ୍ୟବସାୟର ମୋଟା ମୋଟି ଖବର ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ଏ ଦିଗରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ପ୍ରାସାଦରେ ଏକ ବିରାଟ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍ । ନିଜର ପୁଣି ଚାରିପାଞ୍ଚ ଜଣ ମହିଳା ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ । ସେଠ୍ କହନ୍ତି ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ ପଦପାଇଁ ମହିଳାମାନେ

ଯେତେ ଉପଯୁକ୍ତ, ପୁରୁଷମାନେ ତାର କାଣିଚୁଏ ବି ହେବେନି ବ୍ୟବସାୟଗତ ଗୋପନୀୟତା ମହିଳା ସେକ୍ରେଟେରୀମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ରଖିପାରନ୍ତି ବୋଲି ଅଜନ୍ତ କୁମାର ସେଠ ସୋନାଚାନ୍ଦ ମହିଳା ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପ୍ରସନ୍ନ ।

* * *

ସେଦିନ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ତା ୭ ରିଖ । କ'ଣ ଏକ ଜରୁରି କାମରେ ସେଠ୍ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ କୋଠିକୁ ସକାଳ ସକାଳ ଯିବାପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର । ଶୀଘ୍ର କିପରି ସ୍ନାନାଦି କାମ ଶେଷ କରିବେ ସେଇ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା । ସେଠ୍ଙ୍କ ଗାଧୁଆ ସାଧାରଣତଃ ଟିକିଏ ସମୟ ନିଏ । ଗାଧୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇତିନି ଜଣ ଚାକର ଅନ୍ତତଃ ତିନି ଚାରି ଘଣ୍ଟା ସୋରିଷ ତେଲ ଲଗାଇ ତାଙ୍କ ଦେହକୁ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମର୍ଦ୍ଦନ କରନ୍ତି । ସେଦିନ ଗାଧୁଆ ଘରର ମାର୍ବଲ ବେଦୀ ଉପରେ ସେଠ୍ ସୋନାଚାନ୍ଦ ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଦୂରରୁ ସତେ ଯେପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ମର୍ମ୍ମର ବେଦୀ ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ଉଇଁଚ ପଥର ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ିଛି । ଦୁଇଜଣ ଚାକର ଦୁଇଟି ଟିନାରେ ସୋରିଷ ତେଲ ନେଇ ସେଠ୍ଙ୍କର ବିରାଟ ବପୁରେ ମର୍ଦ୍ଦନ କରିବାରେ ଲାଗି ଯାଇଥାନ୍ତି । ଦେଖିଲା ଲୋକେ କହନ୍ତି, ସେଠ୍ଙ୍କୁ ଘଷିବା ପାଇଁ ଯେତିକି ବଳ ଦରକାର ସେତିକି ବଳ ଖରଚ କଲେ ପାଏ ଜମି ହାଣିଗୁଣ୍ଡ କରି ହେବ । ମାର୍ବଲ୍ ବେଦୀ ତଳକୁ ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ବିରାଟ କୁଣ୍ଡ । ଘଷାଘଷି ପରେ ସେଠ୍ ସେହି କୁଣ୍ଡରେ ପଶି ସ୍ନାନ କରନ୍ତି । ସେଦିନ ସେଠ୍ଙ୍କ ଘଷାଘଷି ପ୍ରାୟ ଅଧାଅଧି ହୋଇଥିବାବେଳକୁ ସେଠ୍ଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ ମିସ୍ ଦେଶାଇ ତାଙ୍କର ଢଳ ଢଳ ଯୌବନକୁ ଦୋହଲାଇ ଗାଧୁଆ ଘରଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ ।

"ବାରଷ୍ଟାର ସାହେବ ଆପଣଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି ।"

"କୋନ୍ ବେଟୀ ? ବାରଷ୍ଟର ସାହେବ ? କୋନ୍ ପଟେଲ୍ ସାହେବ ?"

ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀମାନଙ୍କୁ ସେଠ୍ ଅତି ସ୍ନେହରେ ବେଟୀ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି ।

"ହଁ, ହଁ ବାରଷ୍ଟର ପଟେଲ ସାହେବ ।" ମିସ୍ ଦେଶାଇ ଅଧର କୋଣର ବର ବିକଶିତ ହାସ୍ୟରେଖାକୁ ଫୁଟାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲେ "କଣ ଏଠାକୁ ଡାକି ଆଣିବି ?"

"ହାଁ, ହାଁ, ବେଟୀ ଲଇଏ । ଉସମେ କାୟା ହାଏ ?"

କିଛି ସମୟ ପରେ ମିସ୍ ଦେଶାଇ ବାରଷ୍ଟର ସାହେବଙ୍କୁ ଆଣି ଗାଧୁଆ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବାହାରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ବାରଣ୍ଡାର ଟେଲିଫୋନ ବାଜି ଉଠିଲା । ମିସ୍ ଦେଶାଇ ଧାଇଁ ଯାଇ ଫୋନ ଧରିଲେ ।

"ହଁ, ହଁ, ସେଠ୍ ସାହେବ ଗାଧୋଉଛନ୍ତି, ମୁଁ ମିସ୍ ଦେଶାଇ । ଆପଣ କେଉଁଠାରୁ କହୁଛନ୍ତି ?"

ଏତିକି କହୁଁ କହୁଁ କ'ଣ ହେଲା କେଜାଣି—ମିସ ଦେଶାଇଙ୍କ ମୁହଁ ଟିକିଏ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲା ଭଳି ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ସେ ଫୋନ୍‌ଟାକୁ ଉଠାଇଆଣି ସେଠଙ୍କ ପାଖରେ ଥୋଇଦେଇ କହିଲେ, "ହୀରାନଗର ଗବେଷଣାଗାରର ଡିରେକ୍‌ଟର ଆପଣଙ୍କୁ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ମୋତେ କିଛି କହିବାକୁ ନାସ୍ତି କଲେ ।"

ଏତିକି କହି ମିସ୍ ଦେଶାଇ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଇ ଘରୁ ବାହାରି ଗଲେ ସତେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ବିରାଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ପ୍ରତି ବିରାଟ ଅବମାନନା ।

ସେଠ୍ ଫୋନ୍ ଧରିଲେ "ହାଁ—ହାଁ। ମୈଁ ସୋନାଗ୍ଚନ୍ଦ, ହୁଁ। କ୍ୟା, ଡିରେକ୍‌ଟର ସାହେବ ?"

ଟେଲିଫୋନ୍‌ରେ ସେଠ୍ କ'ଣ ଶୁଣିଲେ—ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ। ମୁଖ ତାଙ୍କର ବିକୃତ ହୋଇ ଉଠିଲା। ବଡ଼ ପାଟିରେ କହି ଉଠିଲେ "ଆଁ—କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ? ଗବେଷଣାଗାରର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଧର୍ମଘଟ କରିଛନ୍ତି ? କେତେ ଜଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟମାନେ ଗବେଷଣାଗାର ଭିତରକୁ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି ? କାହିଁ—ଧର୍ମଘଟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମକୁ ତ ଶେଷ ନୋଟିସ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ? ନୋଟିସ ନ ଦେଇ ଏପରି ଧର୍ମଘଟ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲା କିଏ ?"

"ସେମାନେ ତ କାରଖାନାର ଶ୍ରମିକ ନୁହନ୍ତି ଯେ, ଶ୍ରମିକ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଧର୍ମଘଟ ଆଗରୁ ଶେଷ ନୋଟିସ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ ?" ଡିରେକ୍‌ଟର୍ ଫୋନ୍‌ରେ କହିଲେ।

"ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମଘଟର କାରଣ ?"

"ସେମାନଙ୍କର ସେଇ ଦାବୀ, ପେଟେଣ୍ଟ ବୋନସ୍।"

"ଆଁ, ବୋନସ୍ ? ବୋନସ୍ ତ ଗବେଷଣାକାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ। ଯେଉଁମାନେ ଉତ୍ପାଦନ ସହିତ ସିଧାସଳଖ ସଂପୃକ୍ତ, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ବୋନସ୍ ମିଳେ। ଗବେଷଣାକାରୀମାନେ ଉତ୍ପାଦନ ସହିତ ସିଧାସଳଖ ସଂପୃକ୍ତ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ବୋନସ୍ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ନୁହନ୍ତି।"

"ସେମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଭଳି ସାଧାରଣ ଶ୍ରମିକ ବୋନସ୍ ଚାହୁଁ ନାହାନ୍ତି, ସେଠ୍‌ଜୀ। ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରୁ ଯେତେ ପେଟେଣ୍ଟ ବାହାରିଛି, ତା' ଉପରୁ ଆପଣ ଯେତେ ଲାଭ ଉଠାଉଛନ୍ତି, ସେହି ଲାଭ ଉପରେ ସେମାନେ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି ବୋନସ୍।"

"ଆଁ ଲଭ ଉପରେ ବୋନସ୍ ?" ସେଠ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ।" "ସେମାନେ ତ ମୋତେ ନୂଆ କଥା ଶୁଣାଉଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର କେଉଁ ଦେଶରେ ଏଭଳି ବୋନସ୍‌ର କଣ ପ୍ରଚଳନ ଅଛି ଡିରେକ୍ଟର ସାହେବ ?"

କିଛି ସମୟ ରହି "ସେମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦିଅ ଡିରେକ୍ଟର ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ଦାବୀ ନିହାତି ଅମୂଳକ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି କହି ଦିଅ ସେମାନେ ଅତିଶୀଘ୍ର କାମରେ ଯୋଗ ନଦେଲେ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଡ଼ା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।"

ଏତିକି କହି ସେଠ୍ ଫୋନ୍ ଥୋଇଦେଲେ । ରାଗରେ ସେଠ୍ ବିଚଳିତ ହେଲାଭଳି ଜଣା ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ବ୍ୟାରିଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଅନାଇ କହିଲେ—

"ଶୁଣିଲେ ତ ବାରିଷ୍ଟର ସାହେବ, ଗବେଷଣାଗାରରେ ଧର୍ମଘଟ ! ଅଜବ୍ ଏ ଦୁନିଆ ! କାରଖାନାର ଶ୍ରମିକମାନେ ସିନା ମୂର୍ଖ—ଯିଏ ଯାହା ମତାଇ ଦେଲା, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ମାତି ଧର୍ମଘଟ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଗବେଷକଗୁଡ଼ାକ ଅତି ପାଠୁଆ, ଏମ୍. ଏସ୍.ସି ତଳକୁ କାହାରି ପାସ୍ ନାହିଁ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯାହା ତାହା କଥାରେ ପଡ଼ି ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଭଳି ଧର୍ମଘଟ କରୁଛନ୍ତି । ଓଃ, କି ଯୁଗ ଏ ହେଲା ? ଆଜି ତ ଗବେଷଣାଗାରର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଧର୍ମଘଟ କଲେ, କାଲି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଧର୍ମଘଟ କରିବେ, ପହରଦିନ ସରକାରୀ ଅଫିସର୍‌ମାନେ ଧର୍ମଘଟ କରିବେ । ତା' ହେଲେ ଦୁନିଆ ଚାଲିବ କେମିତି ? ଖାଲି ଧର୍ମଘଟ ହିଁ ଚାଲିଥିବ ! ରାମ୍, ରାମ୍, ଏ ଦୁନିଆଟା ଆଉ ବଞ୍ଚିବନି !"

ଏତକ କହିଲାବେଳେ ସେଠ୍ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହେଲାଭଳି ଜଣା ପଡୁଥାନ୍ତି ।

ବାରିଷ୍ଟର ସାହେବ, ସେଠ୍ଙ୍କ କଥାରେ କ'ଣ ଉତ୍ତରଦେବେ ଭାବି ଠିକ କରି ପାରିଲେନି । ଏଭଳି ଧର୍ମଘଟ ଯେ ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଗତିର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଏକଥା ସେଠ୍ଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟରୁ ବୁଝିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଡେରି ଲାଗିଲା ନି ।

କିଛି ସମୟପରେ ସେଠ୍ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆରମ୍ଭ କଲେ,

"ଏସବୁ କାହିଁକି ହେଉଛି ଜାଣନ୍ତି ବାରିଷ୍ଟର ସାହେବ ? କଡ଼ା ଶାସନର ଅଭାବ । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯଦି କଡ଼ା ନିୟମକାନୁନ କରାଯାଇ ଏମାନଙ୍କୁ ଉଚିତମତ ଶାସନ କରାଯାନ୍ତା, ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଏସବୁ ଧର୍ମଘଟ ଆଦି କିଛି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଡିରେକ୍ଟର ପଦରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗୁଡାଙ୍କୁ ନରଖି ଶାସନ କଳର ଶାସକମାନଙ୍କୁ ରଖା- ଗଲେ, ଗବେଷଣାଗାର ଗୁଡ଼ିକର ଶାସନ ବେଶ ଭଲଭାବରେ ଚାଲନ୍ତା । ସେଭଳି ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ରଖି ମଣିଷ ଯେ କେତେ ଭୁଲ୍ କରିପାରେ, ତା'ର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭିଜ୍ଞତା ମୋର ହୋଇଗଲାଣି ବାରିଷ୍ଟର ସାହେବ । ଏ ଡିରେକ୍ଟରଙ୍କ ଆଗରୁ ଆମ ଗବେଷଣାଗାରରେ ଯେଉଁ ଡିରେକ୍ଟ ଥିଲେ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ବଡ଼ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ବିଲାତରୁ ଡ଼. ଏସ ପାଇ ଜର୍ମାନୀର ଗୋଟିଏ ଔଷଧ କାରଖାନାର ଗବେଷଣାଗାରରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ସହକାରୀ ପରିଚାଳକ ଭାବରେ କାମ କରିଥିଲେ । ତା ସମୟରେ ଆମ ଗବେଷଣାଗାର ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଚାଲୁଥିଲ ବହୁ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ଭିତରଦେଇ ଆମର ଏହି ଗବେଷଣ ଗାର ସାରାଦେଶରେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଉଠିଥିଲା । ଅଜାକୁ ସାତ ଆଠ ବ ତଳେ ଦରମା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଗବେଷଣାଗାର

ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଧର୍ମଘଟ କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେଇ ଡିରେକ୍ଟର ଧର୍ମଘଟ ଦବାଇବା ତ ଦୂରର କଥା, ଦରମାବୃଦ୍ଧିର ସପକ୍ଷନେଇ ମୋ ସହିତ ବହୁ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ । ଦରମାବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ରାଜି ନ ହେଲି, ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ-ହାତରେ ଇସ୍ତଫାପତ୍ର ଦେଇ ବିଦା ହୋଇଗଲେ । ବଡ ଅବୁଝା ଲୋକ ସେ । ପରେ ଯେତେ ବୁଝାଇଲି ଶୁଣିଲେ ନି । ପୁଣି ଗଲା-ବେଳକୁ କ'ଣ କହି ଗଲେ ଜାଣନ୍ତି ବାରଷ୍ଟର ସାହେବ ? ଯେଉଁ ଗବେଷଣାଗାରରେ ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ଏକ ହୀନ ଉପାୟରେ ଶୋଷଣ କରାଯାଇ ସେହି ଶୋଷଣ ଲବ୍ଧ ଧନ ଉପରେ ଦେଶରେ ବିଜ୍ଞାନର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ଛିଡା କରାଯାଏ—ସେଭଳି ଗବେଷଣାଗାର ପୃଥିବୀରେ ନ ରହିବା ବରଂ ଶତଗୁଣେ ଶ୍ରେୟସ୍କର । ସେ ବରଂ ମୂଲ ଲାଗି ପେଟ ପୋଷିବେ, ଏଭଳି ଏକ ଗବେଷଣାଗାରର ଡିରେକ୍ଟର ଭାବରେ ଏପରି ଏକ ହୀନ ଶୋଷଣ କାର୍ଯ୍ୟର ସହାୟକ ହେବେ ନି । ସେ କହନ୍ତି, ଯେଉଁ ଗବେଷକମାନଙ୍କର ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରି-ଶ୍ରମର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଶତ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ହୁଏ, ସେହି ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପାରିଶ୍ରମିକ ନ ଦେବା ଶୋଷଣ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଓଃ, କି କଡ଼ା କଡ଼ା କଥାଗୁଡାକ ତାଙ୍କର ? ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର କଥା ଗୁଡିକୁ ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିନି ବାରିଷ୍ଟର ସାହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଯେଉଁ ଡିରେକ୍ଟର ଅଛନ୍ତି ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବଡ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ସେ ଜର୍ମାନୀରୁ ଡ. ଏସସି ପାଇ ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆର ଏକ ଶିଳ୍ପ ଗବେଷଣାଗାରରେ କାମ କରୁ-ଥିଲେ । ବାପା ମରିଗଲାରୁ ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଲେ ଆମ ଦେଶକୁ । ପ୍ରଥମେ ସେ ଆମ ପୁନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତପ୍ରକାର ସିମେଣ୍ଟ ତିଆରି କରି ତାହାଁର

ତିଆରି କୌଶଳ ଓ ପେଟେଣ୍ଟ ରାଇଟ୍‌କୁ ମୋ'ଠାରୁ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେଇ ଅଦ୍ଭୁତ ଆବିଷ୍କାର ଦେଖି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସିହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଗବେଷଣାଗାରର ଡିରେକ୍ଟର ହିସାବରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ରାଜି ହେଉ ନ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ପରେ ବହୁତ ବୁଝାସୁଝା କଲାରୁ ଅତି କଷ୍ଟରେ ରାଜିହେଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ମାତ୍ର ତିନି ହଜାର ଟଙ୍କାରେ ସେହି ପେଟେଣ୍ଟକୁ କିଣି ସାରିବାପରେ ଆମ କାରଖାନାରେ ସେହି ସିମେଣ୍ଟ ତିଆରି ହେଲା । ଏହି ସିମେଣ୍ଟର ଦର ସାଧାରଣ ସିମେଣ୍ଟର ଦରଠାରୁ ଅଧିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶରେ ଏହାର ଆଦର ଏତେ ବେଶୀ ଯେ ସେକଥା କହି ହେବ ନି । ଏହି ସିମେଣ୍ଟରୁ ଘର ତିଆରି କଲେ, ଘର ଅବିକଳ ମାର୍ବଲ୍ ତିଆରି ଘର ଭଳି ଦିଶେ । ଗତ ବର୍ଷ କେବଳ ଆମେରିକା ଆମଠାରୁ ଏହି ଧଳା ସିମେଣ୍ଟ କିଣିଛି ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼କୋଟି ଟଙ୍କାର । ସେଥିରୁ ସମସ୍ତ ଖରଚ ବାଦ୍‌ଯାଇ ଆମର ନିଟ୍‌ଲାଭ ହୋଇଛି ପ୍ରାୟ ଛତିଶ୍ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ନିଉୟର୍କର କଲମ୍ବିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସମ୍ମୁଖରେ ଯେଉଁ ବିରାଟ ନୂଆ ପୁସ୍ତକାଗାର ତିଆରି ହୋଇଛି ଓ ଯା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଶଂସା ଆଜି ସାରା ପୃଥିବୀରେ ମୁଖରିତ, ସେଇ ପୁସ୍ତକାଗାରଟି ପୁରାପୁରି ତିଆରି ହୋଇଛି ଆମର ଏହି ସିମେଣ୍ଟରୁ । କି ମାହେନ୍ଦ୍ରଯୋଗରେ ସେଇ ସିମେଣ୍ଟଟି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା କେଜାଣି, ବହୁଦେଶର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଶତ ଚେଷ୍ଟା କଲା ମଧ୍ୟ ଏହାର ସମକକ୍ଷ ସିମେଣ୍ଟ ତିଆରି କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ ଇତିମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ପରିଚାଳନାରେ ଆମର ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶବାର ଗୋଟି ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଆବିଷ୍କାର ହେଲାଣି ଯା' ଫଳରେ ଆମର ବର୍ଷକୁ ଲାଭହେଉଛି ପ୍ରାୟ ତିନି

କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା । ବିଜ୍ଞାନକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ସିନା ଏତେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏ ଯେ କପରି ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇବେ, ସେଇ ମୋର ଚିନ୍ତା ।”

"ଓଃ, ମୁଁ ଏତେ ସମୟ୍ଧରି ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ପଚାରି ପାରିଲି ନି, ଡାଇରେକ୍ଟର ସାହେବ । କ୍ଷମା କରିବେ ଭଦ୍ରତା ବି ମୁଁ ପାଶୋରି ଗଲିଣି । ଏସବୁ ଗୋଳମାଳରୁ କ'ଣ କରିବି ଆଜ୍ଞା, ଏଇ ଦେଖୁଛନ୍ତି ତ ମୋର ଅବସ୍ଥା । ଦେଶରେ କ'ଣ ଠିକ୍‌ଏ ଶାନ୍ତି ଅଛି ? ସବୁବେଳେ ଏଠି ଧର୍ମଘଟ ତ ସେଠି କାରଖାନା ବନ୍ଦ, ପୁଣି ଆଉ କେଉଁଠି ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ । ଏଥିରେ ପୁଣି ଲୋକଙ୍କର କହିବା ବନ୍ଦ ନାହିଁ ଯେ ସେଠ୍ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଲାଭ ଉଠାଇ ନେଲେ, କିଏ କହୁଛି ଶୋଷଣ କରିନେଲେ, କିଏ ଆହୁରି କେତେ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ କେହି ପ୍ରକୃତରେ ବୁଝୁଛି, ସେଠ୍‌ଙ୍କର ଅଶାନ୍ତି କେତେ, ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ସେଠ୍‌ଙ୍କର ଚିନ୍ତା କେତେ ? ଲୋକେ ସେତିକି ବୁଝୁଥିଲେ, କ'ଣ ଏସବୁ ଧର୍ମଘଟ ହୁଅନ୍ତା ? ଛାଡ଼ନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କଥା ଡାଇରେକ୍ଟର ସାହେବ ! ମୋ ଦୁଃଖ ବଖାଣି ବସିଲେ ଦିନରାତି ବି ଅଣ୍ଟିବ ନି । ହଁ, ଆପଣ କୁଆଡ଼େ ଆଜି ବାଉ ପଡ଼ିଲେ ଶୁଣୁଛି ତ ? ଆପଣଙ୍କ ମେରାଇନ୍ ଡ୍ରାଇଭ୍ ଘର ତିଆରି ସରିଲାଣି ନା ?

ସେଠ୍ ଆଉ କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ପୁଣି ଫୋନ୍ ବାଜି-ଲାରୁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ । ସେଠ୍ ଫୋନ୍ ଉଠାଇ "ହଁ, ହଁ, ମୁଁ । କ'ଣ ଡିରେକ୍ଟର ସାହେବ, ଧର୍ମଘଟ ବନ୍ଦହେଲା ?”

"ନାଇଁ ଆଜ୍ଞା । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଯେତେ ବୁଝାଇଲି ସେମାନେ ଧର୍ମଘଟ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ନାରାଜ । ସେମାନେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ।”

"କ'ଣ ମୋଠାରୁ ? ପେଟେଣ୍ଟ ବୋନସ୍ ଦେବାପାଇଁ ?" ସେଠ୍ ଫୋନ୍ ଉପରେ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ—"ଅସମ୍ଭବ ସେମାନଙ୍କର ଦାବୀ । ଏହା କେବେହେଁ ହୋଇପାରେନା । ଏଭଳି ପେଟେଣ୍ଟ ବୋନସ୍ କ'ଣ କେଉଁ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ? କାହିଁ ଆମେରିକା, ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଜର୍ମାନୀ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏଭଳି ବୋନସ୍ ନୀତି କେହି କେବେ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି ? ଏଭଳି ଏକ ସୃଷ୍ଟିଛଡ଼ା ଦାବୀ ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଭୁକାଇଲା କିଏ ? ମୋର ଶେଷ ଜବାବ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଦିଅ ଡିରେକ୍ଟର ସାହେବ, ମୁଁ ଏଭଳି ବୋନସ୍ ଦେବାକୁ ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ମୋତେ କହି ପାରିବେ ଯେ ଆମ ଦେଶରେ ଏପରି କେଉଁଠି ଦାବୀ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବୋନସ୍ ଦେବାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି କି ନାହିଁ ।'

"ନାହିଁ, ଆଜ୍ଞା, ଆମଦେଶରେ କେଉଁଠି ନାହିଁ ।" "ତେବେ ସେମାନେ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି କେମିତି ?" ସେଠ୍ ପଚାରିଲେ !

"ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପୂର୍ବ ଇଉରୋପ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ସୋଭିୟେଟ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ହୀନ ପେଟେଣ୍ଟ ପ୍ରଥା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହିଭଳି ଏକ ବୋନସ୍ ଦେବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅଛି । ଯେଉଁ ଗବେଷଣାଗାର ଯେତେ ଗୋଟି ନୂତନ ଶିଳ୍ପୋପଯୋଗୀ ଆବିଷ୍କାର-କରେ, ସେହି ଗବେଷଣାଗାରର ଗବେଷଣାକାରୀମାନେ ବୋନସ୍ ଭଳି ଏକ ପ୍ରକାର ଭତ୍ତା ପାନ୍ତି; ଯା' ଫଳରେ ଅଧିକ ନୂତନ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଉତ୍ସାହ ଆସେ । ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ପେଟେଣ୍ଟ ରାଇଟ୍‌ଭଳି ହୀନ ପ୍ରଥା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି-ଭଳି ନିୟମ ଥିବାରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଗବେଷଣା ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଢେର ବେଶୀ ।"

"ଥାଉ, ଥାଉ ଡିରେକ୍‌ଟର ସାହେବ, ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ । ତା' ହେଲେ ସେମାନେ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ଯେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୁଡ଼ାକରେ ଯା' ସବୁ ହେଉଛି, ଆମର ଏଠି ସେ ସବୁ କରାଯିବା ଦରକାର । ତେବେ ଏଥର ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ ଏହି ଧର୍ମଘଟ ପଛରେ ସେଇ ନିଜକୁଣା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଗୁଡ଼ାକ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ତ ଆଉ କିଛି କାମ ନାହିଁ, ଖାଲି ଗୁରଅଡ଼େ ଧର୍ମଘଟ ଲଗାଇ ଦେଶର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ବାଧାଦେବା । ଭଙ୍ଗାରୁଜା କାମ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବ୍ରତ, ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କଣ ଦେଶରେ କିଛି ଭଲ କାମ ହୋଇ ପାରିବ ? ଦେଖ ଡିରେକ୍‌ଟର, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୋଲିସକୁ ଖବର-ଦିଅ, ସେମାନେ ଆସି ଏହି ଧର୍ମଘଟକୁ ଦବାନ୍ତୁ ।"

"ପୋଲିସକୁ ଡାକିବ କେମିତି ଆଜ୍ଞା ? ସେମାନେ ପରା ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଅହିଂସା ନୀତିରେ ଧର୍ମଘଟ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତ କୌଣସି ହିଂସାତ୍ମକ କାମରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।"

"ତୁମେ ତ ଅଚ୍ଛା ଲୋକ ଡିରେକ୍‌ଟର ? ତୁମେ କ'ଣ ଜାଣି-ନାହଁ ଯେ ଧର୍ମଘଟ କରିବା ଅର୍ଥ ହିଂସା କରିବା । ମନରେ ହିଂସାଭାବ ନ ଆସିଲେ କେହି କେବେ କ'ଣ ଧର୍ମଘଟ କରେ ? ପୁଣି ଧର୍ମଘଟ ସହିତ ହିଂସାକାମ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ବିଚକ୍ଷଣ ଦେଶଶାସକମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଅନୁନ୍ନତ ଦେଶମାନ-ଙ୍କରେ ଧର୍ମଘଟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହିଂସାକାଣ୍ଡଠାରୁ ଅଧିକ ମାରାତ୍ମକ । ଧର୍ମଘଟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁନ୍ନତ ଦେଶର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରାଯାଏ, ତାହା ଶତ ଶତ ଲୋକଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ଠାରୁ ଢେର ମାରାତ୍ମକ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହିଂସାକାଣ୍ଡରେ ସିନା କେତେ ଲୋକ ମରିଯାନ୍ତି, ବା କେତେକ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବରା ହୋଇ ଯାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଧର୍ମଘଟ ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ଟଙ୍ଗୁ ହୋଇଯାଏ, ଅନ୍ୟଦେଶ ଠାରୁ

ଡେଇର ପଡ଼ିଛଇ ସାଏ । ତେଣୁ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ କେହି କହିବ ଯେ ଧର୍ମଘଟ କରିବା ଅର୍ଥ ହିଂସା ନ କରିବା ନୁହେଁ ? ଆଉ ଅହିଂସା ଧର୍ମଘଟ ଯେଉଁମାନେ କହନ୍ତି, ସେମାନେ କୌଣସିଠିର ମର୍ମ ବୁଝି ନଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେପରି କହନ୍ତି । ପୁଣି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କ କଥା କହୁଛ, ସେ ଅତି ମହାନ୍, ଦେବତୁଲ୍ୟ, ତାଙ୍କ ନୀତି ଅନୁନ୍ନତ ଦେଶରେ ଅନୁସରଣ କରିବା ସେତେ ସହଜ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କ ନୀତି ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ଉନ୍ନତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ତ ଅନୁସରଣ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅନୁସରଣ କଲେ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହ, ଅଶାନ୍ତି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଲୋପ ପାଇଯାନ୍ତା, ଆଉ ଆମ ଦେଶ କଥା କ'ଣ କହୁଛ ? ଯେଉଁମାନେ ସେଭଳି ନାଁ ଧରି ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି, ସେମାନେ ମହାତ୍ମାଙ୍କର ବିରାଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରତି ଅବମାନନା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋଟାମୋଟି କହିବାକୁ ଗଲେ ଧର୍ମଘଟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଲୋକଙ୍କ କାମ, ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଲୋକଙ୍କ କାମ ନୁହେଁ; ତେଣୁ ମୁଁ କହୁଛି ଡିରେକ୍ଟର, ତୁମେ ଡେରି ନ କରି ଅତିଶୀଘ୍ର ପୋଲିସକୁ ଖବର ଦିଅ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ।"

"ନାଇଁ ସେଠ୍‌ଜୀ । ପୋଲିସକୁ ଡାକିଲେ ପୋଲିସ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ନାନା ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଲାଇବ । ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଓ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ସେମାନେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଭଳି ପୋଲିସ ଦ୍ୱାରା ଲାଠି ମାଡ଼ ମରାଇଲେ ଦେଶର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରହିବଟି ? ଦେଶର ଏହି ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗୀ ଓ ଉନ୍ନତକାମୀ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆପଣ ସେପରି ଅତ୍ୟାଚାର କଲେ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କ'ଣ ହେବ ଭାବୁଛନ୍ତି ତ ? ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ

ପୂଜା କରୁଥିଲା ବେଳେ ଓ ସମାଜରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ଆସନ ଦେଉଥିଲା ବେଳେ ଆପଣ କ'ଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଶ୍ରମିକ ଭଳି ମାଡ଼ ଦେଇ ଏହି ଧର୍ମଘଟ ବନ୍ଦ କରିବେ ? ଆପଣ ଯଦି ସେପରି କରନ୍ତି, ତେବେ ତା' ଠାରୁ ବଡ଼ ପାପ କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ପାରିବନି ସେଠଜୀ । ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଭାରତର ସମ୍ମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ହାନି ହେବ ବୋଲି ମୋର ଆଶଙ୍କା ।"

"ଥାଉ, ଥାଉ, ତୁମର ଚେତାବନୀ ଡିରେକ୍ଟର । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବାକୁ ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ। ଯେଉଁ ଦେଶରେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଭଳି ଧର୍ମଘଟ କରୁଛନ୍ତି, ଏହା ଦ୍ୱାରା ସେ ଦେଶ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ କ'ଣ ହାନି ଘଟୁନି ?"

"କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ତ ବୁଝିବା ଦରକାର ସେଠଜୀ, ସେମାନେ କାହିଁକି ଧର୍ମଘଟ କରୁଛନ୍ତି ? ଅଭାବ ଓ ଅନାଟନ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଜି ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଭଳି ଏପରି ଏକ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି । ଆପଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେଉଛନ୍ତି, ତାହା ଆଜିକାଲି ଦୁନିଆରେ ମଣିଷ ଭଳି ଚଳିବାପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ସୁଖ, ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟକୁ ବଳିଦେଇ ଦିନ ରାତି ମସ୍ତିଷ୍କ ଚାଳନା କରି ମଣିଷ ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ନିମିତ୍ତ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଆଗେଇ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି ଓ ଶହ ଶହ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ କରି ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଶ ତଥା ଜାତିର ସମ୍ମାନର ଟେକ୍ ରଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଅଭାବଶୂନ୍ୟ, ଭାବରେ ରହିବାକୁ କ'ଣ ଆପଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହଁନ୍ତି ? ଯେଉଁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣ ଏତେ ଗାଳି ଦେଉଛନ୍ତି, ସେ ସବୁ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଆପଣ ଯାଆନ୍ତୁ, ଦେଖିବେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କି ସୁଖ ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଧାରଣମାନ ଓ ପ୍ରଣାଳୀ ଦେଖିଲେ ଆପଣଙ୍କୁ

ସେ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଭଳି ବୋଧ ହେବ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ମିନତି କରି କହୁଛି ସେଠ୍‌ଜୀ, ଆପଣ ସେମାନଙ୍କ ଦାବୀ ମାନି ଯାଆନ୍ତୁ । କୌଣସି ପୁଞ୍ଜିପତି ରାଷ୍ଟ୍ର ଯାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳ୍ପନା କରିନାହିଁ, ତାହା ଆପଣ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ କରି ସେହି ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକର ଆଖି ଫିଟାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ହୀନ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଲୋପ ପାଉ !"

"ଥାଉ, ଥାଉ, ଡିରେକ୍‌ଟର ତୁମ ଯୁକ୍ତି । ମୁଁ ତୁମ ଯୁକ୍ତି ଶୁଣିବାକୁ ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କୁ କହିଦିଅ, ମୁଁ ଏଇ ଯାଉଛି ।"

ଏତିକି କହି ସେଠ୍ ଚଟ୍‌କରି ଫୋନ ଥୋଇ ଦେଲେ ।

"ଦେଖୁଛନ୍ତି, ବ୍ୟାରିଷ୍ଟର ସାହେବ, ଏ ଦୁନିଆଟା କେତେ ବେଇମାନ ହୋଇଗଲାଣି ? ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ରଖି ମଣିଷ ପ୍ରାଣାନ୍ତକ ହୋଇଗଲାଣି । ଦୁନିଆରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାରିହେବ, କିନ୍ତୁ ଏ ବୈଜ୍ଞାନିକଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର କାଳ, ପାତ୍ର, ମୁହଁ ମୁଲାଜା କିଛି ନାହିଁ, ଯାହା ବୁଝିଥିବେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଦେବେ । ଶୁଣିଲେତ ଏ ଡିରେକ୍‌ଟର କଥା । ସେ ଧର୍ମଘଟ ଦମନ କରିବ କ'ଣ ଓଲଟି ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ ନେଇ ମୋ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରୁଛି । ଓଃ, ମଣିଷ କି ହଇରାଣରେ ପଡ଼ିଲା । ମୋତେ କିଏ ଏ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଦେଲା, ଏଭଳି ଗୋଟେ ଲୋକକୁ ଆଣି ଏତେ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନରେ ରଖିଲି । ଜଣେ ଶାସନ ବିଭାଗର ଅଫିସର ରଖିଥିଲେ ମୋତେ ଆଜି ଏତେ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା । ଆରେ, ଗବେଷକଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଅଧିକ ପାଇଲେ କେତେ, ନ ପାଇଲେ କେତେ ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ଏତେ ବଥାଉଛି କାହିଁକି ? ତୁମକୁ ତ ମୁଁ କେଉଁଥିରେ ଅଭାବ କରିନି । ରହିବ

ପାଇଁ ରାଜପ୍ରାସାଦ ଭଳି ଘର, ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ଦାମିକା ମୋଟର, ମାସକୁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ମୋଟା ଦରମା ପୁଣି ତା ଉପରେ ବୋନସ୍ । ତୁମେ ତୁମ କଥା ବୁଝ, ଅନ୍ୟମାନେ ପାଇଲେ ବା ନ ପାଇଲେ ତୁମର ଯାଏ କେତେ ଆସେ କେତେ ? ମୁଁ ତୁମକୁ ସେଠାରେ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ରଖିଛି ନା ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବୁଝିବା ପାଇଁ ରଖିଛି ? କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ପୁଣି ମୋତେ ଓଲଟି ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଉଛି ଯେ ତୁମେ ଏଭଳି ସୃଷ୍ଟିଛଡ଼ା କାମ କରି ଆଦର୍ଶ ସୃଷ୍ଟି କର । ଧନ୍ୟ ଏ ଡିରେକ୍‌ଟର, ଦେଖୁଛି ମୁଁ ସେଠାକୁ ନିଜେ ନ ଗଲେ କିଛି ହୋଇପାରିବ ନି ।

*　　　*　　　*　　　*

ଦୀର୍ଘ ତିନିବର୍ଷ ପରେ । ସେଠ୍‌ଙ୍କ ପରମବନ୍ଧୁ ବାରିଷ୍ଟର ପଟେଲ୍ ସାହେବ ତାଙ୍କ ମେରାଇନ୍‌ଡ୍ରାଇଭସ୍ଥିତ ବାସ ଭବନର ଡ୍ରଇଂ ରୁମ୍‌ରେ ବସି ଖବର କାଗଜ ଉପରେ ଆଖି ବୁଲାଉଥିଲେ । ଆରବ ସାଗରର ଶୀତଳ ପବନ ସଙ୍ଗେ ଅସ୍ତଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ସୁନେଲି କିରଣ ତାଙ୍କ ଡ୍ରଇଂରୁମ୍‌ରେ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ ଅପୂର୍ବ କମନୀୟ ଶୋଭା । ଜଣେ ନବାଗତଙ୍କୁ ଘେନି ଦରୁଆନ୍ ଡ୍ରଇଂରୁମରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଅଳ୍ପ ଦିନ ତଳେ ତାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାକନ୍ୟା ସୁଶୀଳା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ ଦିଆଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଟିଉଟର ପଦ ପାଇଁ ଏହି ନବାଗତଟି ଆସିଥିଲେ । ବାରିଷ୍ଟର ସାହେବ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ନବାଗତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ନିକଟସ୍ଥ ଚେୟାରରେ ବସିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ପୁଣି ଖବର କାଗଜ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିନିବଦ୍ଧ କଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ, ବ୍ୟାରିଷ୍ଟର ସାହେବ କାଗଜ ଉପରୁ ମୁହଁ ନ କାଢି ନବାଗତଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ 'ତୁମେ କଣ କେଉଁଠି କାମ କର ?'' ନବାଗତଙ୍କୁ ଅତି ସାଧାରଣ ଓ ମାମୁଲି ବୋଲି

ଭାବି ବାରଷ୍ଟାର ସାହେବ ଆପଣ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରିବାକୁ ଲଜ୍ଜିତ ମନେ କଲେ ।

"ହଁ, ଆଜ୍ଞା, ପାଟେଲ୍‌ର ସୁଭଦ୍ରା ଠ କଲେଜରେ ରସାୟନାଧ୍ୟାପକ ।"

"କେତେ ଦରମା ପାଅ ?"

"ଆଜ୍ଞା, ଦୁଇଶହରୁ ସାମାନ୍ୟ ବେଶୀ ।"

"ଏଥିପୂର୍ବରୁ କ'ଣ କରୁଥିଲ ?"

"ଆଜ୍ଞା, ସେଠ୍ ସୋନାଗ୍ରୁନ୍ଦଙ୍କ ହୀରାନଗର ଗବେଷଣାଗାରରେ— ।"

"କ'ଣ, ଗବେଷକ ଭାବରେ କାମ କରୁଥିଲ ?"

"ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ଡିରେକ୍‌ଟର ଭାବରେ— ।"

ନବାଗତଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ ବ୍ୟାରିଷ୍ଟାର ସାହେବ ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । କାଗଜ ଉପରୁ ମୁହଁ ଉଠାଇ ନବାଗତଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନାଇଗଲେ । ଏତେ ବଡ଼ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ ଆଖି ସାମନାରେ ଏଭଳି ଏକ ସାଧାରଣ ବେଶରେ ଦେଖି ନିଜେ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ । ତିନିବର୍ଷ ପୂର୍ବର ଧର୍ମଘଟକାଳୀନ ଘଟଣା-ଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଉଠିଲା । ଟେଲିଫୋନ୍ ଉପରେ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ଦାମ୍ଭିକତାର ସହିତ ସେଠଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରୁଥାନ୍ତି ତାହା ତାଙ୍କ କାନ ପାଖରେ ବାଜି ଉଠିଲା । ନବାଗତଙ୍କୁ ଆଉ କିଛି ପଚାରିବାକୁ ତାଙ୍କର ପାଟି ଫିଟିଲାନି । ମନେ ମନେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଧନ୍ୟ ଏହାଙ୍କର ସାହସ, ଧନ୍ୟ ଏହାଙ୍କର ଦାମ୍ଭିକତା । କାହିଁ ସୋନାଗ୍ରୁନ୍ଦଙ୍କ ଗବେଷଣାଗାରର ଡିରେକ୍‌ଟର ପଦ ପୁଣି କାହିଁ ପାଟେଲ୍ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକତ୍ୱ ! କାହିଁ ସୋନାଗ୍ରୁନ୍ଦଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ମାସକୁ ସାଢ଼େ ତିନି ହଜାର ଟଙ୍କା ଦରମା

କାହିଁ ଏ କଲେଜରେ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା ବେତନ ! କାହିଁ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ବୁଇକ୍‌କାର୍, ଏବେ ବୋମ୍ବେ ବସ୍ ! ଯେଉଁମାନେ ଅତି ସହଜରେ ଏଭଳି ବିପରୀତ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଜୀବନ ଯାପନକୁ ହସିହସି ବରଣ କରିପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ନୁହଁନ୍ତି । ନିଜ ଉପରେ ବିରାଟ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲେ କେହି କେବେ ସୁଖମୟ ଜୀବନ ଯାପନକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଏଭଳି ଜୀବନ ଯାପନକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେନା । ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି, ଓ ନିଜର ସୁଦୃଢ଼ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରତି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ରହିଛି, ସେଇମାନେହିଁ କେବଳ ଏହିଭଳି ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତି । ନବାଗତଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ କଥା ଭାବି ଭାବି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଅନୁରକ୍ତିରେ ନଇଁ ଆସିଲା । ଧନ୍ୟ ଏ ବଙ୍ଗାଳୀ ସମାଜ ! ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରତି କି ବିରାଟ ବିରାଗ ଏମାନଙ୍କର ! ଏମାନଙ୍କଠାରେ ଯେ ଖାଲି ଦେଶ କି ଜାତି ଋଣୀ ତା ନୁହେଁ, ସାରା ମାନବ ସମାଜ ଏମାନଙ୍କ ବିରାଟ ଆଦର୍ଶ ଓ ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ନିକଟରେ ଋଣୀ ।

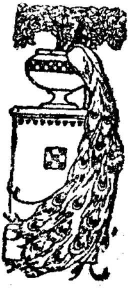

ବିଜ୍ଞାନୀର ଅଶ୍ରୁ

ମୋଠାରୁ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ବସି ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ତଳେ
ଜୀବକୋଷଗୁଡ଼ିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲା ଅନୀତା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ମୂଷା
ଯକୃତ୍ କାଟି ତାକୁ ବାଦ୍‌ଦେଇ ଯକୃତହୀନ ମୂଷାଟି ଉପରେ ଏ
ଅଭିନବ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାଇଥାଏଁ । ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ର
ଅଠଟା ବାଜିଗଲାଣି । ଏଡିନ୍‌ବରାର ସୁବିସ୍ତୃତ ବକ୍ଷ ଉପରେ
ଅମାବାସ୍ୟାର ଜମାଟବନ୍ଧା ଘନ ଅନ୍ଧକାର ଅଜାଡ଼ି ହୋ
ପଡ଼ୁଥାଏ । ବାହାରର ଘନ ଅନ୍ଧକାରକୁ ଅଟ୍ଟହାସ୍ୟ କରି ଅ
ଗବେଷଣାଗାରର ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବତୀ ଶତ ଦୀପ୍ତିରେ ଜଳି ଉଠିଥା
ସାରା କକ୍ଷଟିକୁ ଦିନ ଭଳି ଆଲୋକିତ କରି । ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ କାନ୍ଥ
ଝୁଲୁଥାଏ ଏଡ଼ିନ୍‌ବରାର ସେହି ପ୍ରାତଃସ୍ମରଣୀୟ, କୃତବିଦ୍ୟ ବୈଜ୍ଞାନି
ମହାତ୍ମା ସିମ୍ପସନ୍‌ଙ୍କର ଏକ ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗୀନ ତୈଳଚିତ୍ର । ଅର୍ଦ୍ଧ
ମୂଷାଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଁ କରୁଁ ପଚାରିଲି :—

"ଅନି, ତୁମର କ'ଣ ଆଜି ଘରକୁ ଯିବାକୁ ମନ ହେଉନି ? ତୁମେ ଯେ ମନଃପ୍ରାଣ ଢାଳିଦେଇ ଗବେଷଣାରେ ବେଶ୍ ଲାଗି ଯାଇଛ ?"

ଅନିତା ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଉପରୁ ମୁହଁ ଉଠାଇ ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚଞ୍ଚଳ କଟାକ୍ଷପାତ କରି ଉତ୍ତର କଲା, "ମୁଁ ଯଦି ତୁମକୁ ଠିକ୍ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରେଁ ?"

ଅନିତାର ସେଇ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରଶ୍ନରେ ମୁଁ ତା' ଆଡ଼କୁ ନ ଅନାଇ ରହି ପାରିଲିନି । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବତୀର ଶୁଭ୍ର କିରଣରେ ଅନିତାର ସ୍ମିତମଣ୍ଡିତ ମୁଖ ବେଶ୍ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ । ତା'ର ସେହି ଅରୁଣ ରକ୍ତିମ ଅଧର ଅଯତ୍ନବିନ୍ୟସ୍ତ କୁନ୍ତଳରାଜି, ନୀଳାଭିଧ ନୀଳମାଣିକୀ ନୟନ ଯୁଗଳରେ ଲୀଳାଚଞ୍ଚଳ ଦୃଷ୍ଟି ଅନିତାକୁ ମୋ ଆଗରେ ସ୍ୱର୍ଗର କେଉଁ ଅପ୍‌ସରୀ ରୂପରେ ଯେ ଠିଆ କରାଇଥାଏ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଯେ କୌଣସି ଭାଷାବିତ୍‌ର ଶକ୍ତିର ବାହାରେ ।

ଉତ୍ତର ଦେଲି, "ଜାଣିଚ ଅନିତା, ଆମ ଆଗରେ ସେଇ ଯେଉଁ ତୈଳଚିତ୍ରଟି ଝୁଲୁଛି, ସେଇଟି କା'ର ? ଆହୁରି ପୁଣି, ଏ ହେଉଛି ସେଇ ଗବେଷଣାଗାର, ଯେଉଁଠିରେକି ସେହି ମହାନ୍ ପୁରୁଷ ରାତିଦିନ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଜ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ମୂଲ୍ୟବାନ ସମୟକୁ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତିରେ ଆହୁତି ଦେଇଥିଲେ । ଯେଉଁ ଗବେଷଣାଗାର ତଥା ଗବେଷକମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ସେଇ ମହାନ୍ ଆତ୍ମା, ସେଠାରେ ତୁମ ପ୍ରଶ୍ନ ଅଳୀକ ନୁହେଁ କି ଅନି ?"

ଅନିତା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଠିକ୍ ଶେଷ କରିଛି କି ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ଗବେଷଣାଗାରର ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବତୀ ଦପ୍‌କରି ଲିଭିଗଲା । ବାହାରର ଘନ ଅନ୍ଧକାର ସହିତ ଆମ ଗବେଷଣାଗାରଟି ଚଟ୍ କରି

ମିଶି ଗଲା ଭଳି ବୋଧ ହେଲା ମୋତେ । ଆମେ କେଉଁଠାରେ ଅଛୁଁ ଆମ ଆଗରେ କ'ଣ ଅଛି କିଛି ଦିଶିଲାନି ଆମକୁ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଝରକା ଦେଇ ବାହାରକୁ ଅନାଇଲି । ଦୂର ଜନପଥର ଆଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆମ ଆଲୋକ ସହିତ ନିର୍ବାପିତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ପାଓ୍ୱାର ଷ୍ଟେସନ୍‌ର ସାମୟିକ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହେତୁ ଏହା ଘଟିଛି ଭାବି ଝରକା ଦେଇ ଘନ ଅନ୍ଧକାର ପୃଥିବୀର ନକ୍ଷତ୍ରଖଚିତ କୃଷ୍ଣ ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଆଲୋକ ଆସିବା ବେଳକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି ।

ହଠାତ୍ ଏକ ଖଡ଼୍ ଖଡ଼୍ ଶବ୍ଦରେ ଅନିତା ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ଚିତ୍କାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୌଡ଼ି ଆସି ମୋତେ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା । ଘଟଣା କ'ଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଅନିତାକୁ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ପଚାରିଲି । ଥରି ଥରି ଗଳାରେ ସେ କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେଲା ବୁଝି ପାରିଲିନି, ତା' ଦେହରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଅନୁଭବ କଲି ସେ ଗୋଟାଏ ଶୁଖିଲା ବରଡ଼ାପତ୍ର ଭଳି ଥରୁଛି । ତାର ସେହି ଥର ଥରି ହାତରେ ସିମ୍ପସନ୍‌ଙ୍କ ତୈଳଚିତ୍ର ଆଡ଼କୁ ଠାରି ମୋତେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ପାରିଲାନି । ଘନ ଅନ୍ଧକାରରେ ଖୁବ୍ ନିରୀକ୍ଷଣ କଲାରୁ ସିମ୍ପସନ୍‌ଙ୍କ ତୈଳଚିତ୍ରର ଠିକ ତଳେ କିଏ ଜଣେ ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା ଭଳି ବୋଧହେଲା । ଅନିତା ଭୟରେ ଜୁଡ଼ ବୁଡ଼୍ ହୋଇ ମୋ କୋଳରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ମୋତେ ପୁରାପୁରି ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ ।

ଘନ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ସେହି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଚଏଟିକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଶଙ୍କି ଯାଇଥାଏ । ତଥାପି ସାହସ ସଞ୍ଚୟ କରି ସେହି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଚଏଟି ଆଡ଼େ ଅନାଇ ରହିଲି । ଚଏଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆମ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲା ଭଳି ବୋଧ ହେଲା । ମନ ଭିତରେ ମୋର ଯେତେ ସାହସ ଜମା

ବାନ୍ଧିଥିଲି, ତାହା ଏହି କ୍ଷଣିକ ଘଟଣାରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମଦିନର ବରଫ ଭଳି ତରଳି ଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ପାଟି ଭିତରେ ଜିଭ ଶୁଖିଯାଇ ତଣ୍ଟି ରୋଧ ହେଲା ଭଳି ଲାଗିଲା । ଅନିତାକୁ କୋଳରେ ଧରି ବାହାରକୁ ପଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଆଉ ଚୌକି ଉପରୁ ଉଠିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥାଏ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାଇଟି କିଛି ବାଟ ଆଗେଇ ଆସି ହଠାତ୍ ଅଟକିଗଲା । ମୃଦୁ-ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାଇଟି କଥା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା:—

"ତୁମ୍ଭେମାନେ ଭୟଭୀତ ହୁଅନାହିଁ, ଗବେଷକ ଦଳ ! ମୁଁ ଆସିନି ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷତି କରିବା ପାଇଁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟର କଷାଘାତରେ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ଆଜକୁ ଶତାଧିକ ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଆତ୍ମା ଏହି ଗବେଷଣାଗାର ଛାଡ଼ି ପାରିନି । ଗବେଷଣାର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଯେଉଁମାନେ, ବିଜ୍ଞାନକୁ ଯେଉଁମାନେ ଆଜି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି, ସେହି ଗବେଷକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି ବୈଜ୍ଞାନିକ !"

"ତେବେ—ଆପଣ- କି'ଣ— ସି-ମ୍ପ-ସ-ନ୍ ?" ଥର ଥର ଗଳାରେ ପଚାରିଲି ।

"ନା, ବୈଜ୍ଞାନିକ ! ମୁଁ ସିମ୍ପସନ୍ ନୁହେଁ, ସିମ୍ପସନ୍ଙ୍କର ଅଶରୀରୀ ମାତ୍ର । ଶତାଧିକ ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଏ ପୃଥିବୀରୁ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନର ଉପାସକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ନେହ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଛି । ଗବେଷଣାର ମାଦକତାରେ ସେମାନେ ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ପ୍ରତାରିତ, ସେହି ପ୍ରତାରଣାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ପୃଥିବୀର ଶହଶହ ଗବେଷଣାଗାର ବୁଲୁଛି, ବହୁ ସତର୍କବାଣୀ ଶୁଣାଇ ଆସିଛି ସାରା ବିଜ୍ଞାନୀ

ସମାଜକୁ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ହୋଇଛି ବୃଥା । ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଲାଗେ, ଶତାଧିକ ବର୍ଷତଳେ ମୁଁ ଗବେଷଣାର ଉନ୍ମାଦନାରେ ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ପ୍ରତାରିତ ହୋଇଥିଲି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତାରିତ ଏ ଯୁଗର ବିଜ୍ଞାନୀ-ସମାଜ ।"

ଅଶରୀରୀର ଅଦ୍ଭୁତ ଯୁକ୍ତିରେ ମୁଁ ଅସ୍ଥିର ହୋଇଗଲି । ଅନୀତା ଏଥର ମୋ କୋଳରୁ ମୁହଁ ଉଠାଇ ଅଶରୀରୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା; କିନ୍ତୁ ଘନ ଅନ୍ଧକାରର ଭୟାବହ ଦୃଶ୍ୟ ତା ହୃଦୟରେ ସାହସ ସଞ୍ଚୟ କରି ପାରିଲାନି । ସେ ମୋତେ ଅଧିକ ଜୋରରେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା ।

"ତା ହେଲେ ଆପଣ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କର ଏହି ଗବେଷଣା ନାମରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ; ତାହା ମାନବ ସମାଜର ପ୍ରକୃତ ହିତସାଧନ ଦିଗରେ ବିନିଯୋଗ ହେଉନି ?" ପଚାରିଲି ।

ଅଶରୀରୀ ଏଥର ଜୋର୍‌ରେ ହସି ଉଠିଲା, "ମୋର କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ ଆବିଷ୍କାରର ଇତିହାସ ଆଲୋଚନା କଲେ ତୁମର ସେଇ ଧାରଣା ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଉଠିବ ବୈଜ୍ଞାନିକ ! ସଙ୍ଗ-ପହାରଙ୍କ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ମଣିଷ ସମାଜର ମୁଁ ପ୍ରକୃତ ଉପକାର କରିଛି କି ମଣିଷ ସମାଜକୁ ପ୍ରତାରଣା ତଥା ଶୋଷଣ ଦିଗରେ ଆଗେଇ ନେଇଛି ତାହା ତୁମ୍ଭେମାନେ ବୁଝି ପାରିବ ।"

ଅଶରୀରୀର ଏପରି ଯୁକ୍ତିରେ ମୁଁ ଅଧିକ ଅସ୍ଥିର ହୋଇଗଲି । ଅନୀତା ଟିକିଏ ସାହସ ସଞ୍ଚୟ କରି ମୋ କୋଳରୁ ମୁହଁ ଉଠାଇ ଅଶରୀରୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

ଅଶରୀରୀ ଆରମ୍ଭ କଲା—

"୧୯୪୫ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ଅଠର ତାରିଖ। ଏଡ଼ିନବରା ସହର ଉପରେ ଶୀତର ପ୍ରକୋପ ବେଶ୍ ଘନେଇ ଆସିଥାଏ । ଘର, ଦ୍ୱାର, ରାସ୍ତା ଘାଟ ବିଗତ ରାତ୍ରିର ତୁଷାର ପାତରେ ଏକରକମ ପୋତି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହି ଶୁଭ୍ର ତୁଷାର ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡ଼ି ଚାରିଆଡ଼େ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ ଶତ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ଶୋଭା । ହସପିଟାଲର ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରେ ଗୋଟିଏ ମାଈ ମେଣ୍ଢାର ଡିମ୍ବକୋଷ କାଟି ମୁଁ ଏକ ପରୀକ୍ଷାରେ ବ୍ୟସ୍ତଥାଏ।

ହଠାତ୍ ପାଖ ରୁମରେ ଏକ ଆସନ୍ନପ୍ରସବା ରମଣୀର ଚିତ୍କାରରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ରମଣୀର ବାରମ୍ବାର ଚିତ୍କାର ଧ୍ୱନି ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଇଲା ମୋତେ । ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ତଳେ ଆଉ ଦେଖି ପାରିଲିନି କିଛି । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିଲି ରୁମରୁ ।"

"ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଏତେ ଚିତ୍କାର କରୁଛି କାହିଁକି ନର୍ସ ? ତାର କ'ଣ ଆଉ କିଛି ହୋଇଛି ?" ପାଖ ରୁମରେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ନର୍ସଟିକୁ ବଡ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲି ।

"ନାଇଁ ସାର, ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ପ୍ରଥମ ପ୍ରସୂତି । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ସେ କେବେ କଷ୍ଟ ପାଇନି । ବଡ଼ ପାଟି କରୁଛି ସେଥିପାଇଁ ।"

"ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ନର୍ସ ମୁହଁରେ ସ୍ତ୍ରୀଟି ପ୍ରତି ବିଦ୍ରୂପର ଏକ ସ୍ମିତ-ହାସ୍ୟ । ପ୍ରସୂତି ପ୍ରତି ସମବେଦନା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ତା'ର ମାତୃତ୍ୱ ପ୍ରତି ଉପହାସ ଫୁଟି ଉଠୁଛି ନର୍ସଟିର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉପରେ । ବାସ୍ତବିକ, ଜୀବନରେ ଯେ କେବେ ପ୍ରସବ ବେଦନା ନ ଭୋଗିଛି, ତାକୁ ଏ ସବୁ ଖୁସି ନ ଲାଗିବତ ଆଉ କ'ଣ ଲାଗିବ ?"

"ତାକୁ ପାଟି ବନ୍ଦ କରିବାକୁ କୁହ ନର୍ସ । ପାଟିକଲେ କ'ଣ ଦୁଃଖ ଲାଘବ ହୁଏ ?"

"ଏତକ କହିଦେଇ ପୁଣି ଗବେଷଣାଗାର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲି ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିର ଚିତ୍କାର କ୍ଷଣିକ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ର ସ୍ୱର ମୋ କାନ ପାଖରେ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗବେଷଣାରେ ଆଉ ମନ ଲାଗିଲା ନି ମୋର । ମନରେ ମୋର ବାରମ୍ବାର ଉଠିଲା ସେଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରସବ ଦୁଃଖ କ'ଣ ସତେ ଲାଘବ କରି ହେବ ନି ? ସେ ଦିନ ତ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରିଣ୍ଡେଲ ପୁଅ ଓ୍ୱାଲ୍ଟରକୁ ଜନ୍ମ କରିବାକୁ ଯାଇ ଠିକ୍ ଏହିଭଳି କଷ୍ଟରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଥିଲେ । ଦୁନିଆର ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକେ ତ ଏହିଭଳି କଷ୍ଟ ପାଉଥିବେ । ଏହା କ'ଣ ତେବେ ଭଗବାନଙ୍କ ଅଭିପ୍ରେତ ? ଶିଶୁଟିଏ ପେଟଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଦାୟିତ୍ୱ ଯେତେ ପୁରୁଷର ଦାୟିତ୍ୱ ତ ତା'ଠାରୁ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ଶିଶୁଟି ବଡ଼ ହେଲେ ମା'କୁ ଯେଉଁ ଆଖିରେ ଦେଖେ, ବାପକୁ ତ ଆଉ ଭିନ୍ନ ଆଖିରେ ଦେଖେ ନି; ତେବେ ସେହି ଶିଶୁକୁ ଜନ୍ମ କରିବା ପାଇଁ କେବଳ ମା ଏତେ ଦୁଃଖ ପାଇବ କାହିଁକି ? ପୁଣି ପୁରୁଷ ହସି ହସି ମା ପେଟରେ ଆଉ ଏକ ନବ ଶିଶୁର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବ ବା କେଉଁ ସାହସରେ ? ଏହିଭଳି ଶତଶତ ପ୍ରଶ୍ନ ଆସି ମୋ ମନକୁ ଅଥୟ କରି ପକାଇଲା । ପରିଶେଷରେ ଠିକ୍‌କଲି ଦୁନିଆର ସୃଷ୍ଟିରେ ଏହା ନିହାତି ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଏହି ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋତେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରସବ ଦୁଃଖ ଲାଘବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ମୋତେ ।

ମୁଁ ଏହି ବିଷୟ ସର୍ବଦା ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଘରେ ବାହାରେ, କଲେଜରେ, ହାସ୍‌ପାତାଲରେ ଗବେଷଣାରେ ({

ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ କେଉଁଥିରେ ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ମୋର । ସବୁବେଳେ ମନରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ—କିପରି—?"

"ବାଃ, ଆପଣଙ୍କ ହୃଦୟ ତ କମ୍ ଉଦାର ନୁହେଁ ? ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଲାଘବ ପାଇଁ ଆପଣ ସତେ କେଡ଼େ ବ୍ୟାକୁଳ ନ ଥିଲେ ?" ସାହସ ସଞ୍ଚୟ କରି ଏତିକି କହିଲା ଅନିତା ।

"ଖାଲି ମୁଁ ନୁହେଁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୈଜ୍ଞାନିକର ହୃଦୟ ଅତି ତରଳ ପଦାର୍ଥରେ ଗଢ଼ା । ସେମାନେ ଦୁଃଖୀର ଦୁଃଖ ଦେଖିଲେ ଯେତେ ବ୍ୟଥିତ ହୁଅନ୍ତି, ସେତେ ବ୍ୟଥିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ଆଉ କେହି ଏ ଦୁନିଆରେ । ସେଇ ଦୁଃଖକୁ ଲାଘବ କରିବାପାଇଁ ସେମାନେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ, ଜୀବନ, ଏପରିକି ନିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ଢାଳିଦେଇ ଗବେଷଣାରେ ହାତ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେହି ହାତରେହିଁ ହୁଏ ସେମାନଙ୍କର ପରିସମାପ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ସିଦ୍ଧ ହେଲା କି ନାହିଁ ସେଥିପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ନ ଥାଏ ଦୃଷ୍ଟି ।"

ଅଶରୀରୀ କିଛି ସମୟ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ରୁମ୍‌ର ଅନ୍ଧକାର ଓ ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଅନିତାକୁ ଅତ୍ୟଧିକ ଭୟଭୀତ କଲାଭଳି ମୋତେ ବୋଧ ହେଉଥାଏ ।

ଅଶରୀରୀ ପୁଣି ଆରମ୍ଭକଲା, "ବର୍ଷେକାଳ ବିତିଗଲା । ମୁଁ କିଛି ଥଳକୂଳ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଭାବନା ମୋର ଭାବନାରେ ହିଁ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହେଲା । ହଠାତ୍ ମୁଁ ଦିନେ ଖବର କାଗଜରେ ପଢ଼ିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ଆମେରିକାରେ ମର୍ଟନ୍ ନାମକ ଜନୈକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଇଥର ନାମକ ଏକ ପଦାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ରୋଗୀକୁ ଅଚେତ କରାଇ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରି ପାରିଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ରୋଗୀ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଦୁଃଖ ମୋଟେ ଜାଣି ପାରିନି । ତାଙ୍କର ଚାରିବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ସେହି ଦେଶର ଲଙ୍ଗ୍ ନାମକ ଆଉ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ମଧ୍ୟ ସେଇଆ କରି ଏକା ଫଳ

ପାଇଥିଲେ । ଆମେରିକାର ଦେଖାଦେଖି ଆମ ଦେଶରେ ରବର୍ଟ ଲିଷ୍ଟନ୍ ନାମକ ଆଉ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଇଥର ସାହାଯ୍ୟରେ ରୋଗୀକୁ ଅଚେତ୍ କରାଇ ତା'ର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ କାଟିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ ।"

"ଏଇ ଘଟଣାରୁ ହଠାତ୍ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଇଥର ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରସୂତୀମାନଙ୍କୁ ଅଚେତ୍ କରାଇ ପିଲାପ୍ରସବ କରିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଠିକ୍ କଲି ଇଥର ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ କାମଦେଇ ପାରିବ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ । କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ କେବଳ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ନିଦ ହେବାପାଇଁ ଔଷଧରେ ମିଶାଯାଇ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ପରୀକ୍ଷା ନ କରି କ୍ଲୋରୋଫର୍ମକୁ ଏ ଦିଗରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନି ମୋର । କିପରି ପରୀକ୍ଷା କରିବି, କାହା ଉପରେ ବା ପରୀକ୍ଷା କରିବି ସେଇ ହେଲା ପ୍ରଶ୍ନ । ରୋଗୀ ଉପରେ କିମ୍ବା କୌଣସି ଆସନ୍ନପ୍ରସବା ଉପରେ ଏହାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନି, କାରଣ ଏହାର ବିଷ ପ୍ରଭାବରୁ ସେମାନେ ବହୁ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ବହୁତ ଭାବିଚିନ୍ତି ପରିଶେଷରେ ଠିକ୍‌କଲି ନିଜ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ।"

"ଆଁ ନିଜ ଉପରେ ?" ଚମକି ପଡ଼ିଲା ଅନିତା "ନିଜ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର କ'ଣ ଟିକିଏ ବି ମମତା ନ ଥିଲା ?"

"ଆଉ କାହା ଉପରେ ବା କରନ୍ତି ? ଯା' ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ତା'ର ତ ପୁଣି ଜୀବନର ଭୟ ଅଛି । ନିଜ ପରୀକ୍ଷା ଯଦି ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ, ତେବେ ନିଜେ ନ ମରି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମିଛଟାରେ ମରିବ କାହିଁକି ?"

"ଓଃ, ଆପଣ ତ କମ୍ ଉଦାର ନୁହନ୍ତି ? ଧନ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ" ଅନିତା ବଡ଼ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ଏତିକି କହି ପକାଇଲା ।

"ସାରା ବଙ୍କାମୀ ସମାଜ ମୋଠାରୁ ଅଧିକ ଉଦାର ଓ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗୀ ।" ବଜ୍ରଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ଅଶରୀରୀ ଉତ୍ତର ଦେଲା । "ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଓ ଉଦାରତାର ସୁବିଧା ନେଇ ଅନ୍ୟ ଲୋକେ ପୃଥିବୀରେ ଭରତି କରନ୍ତି ଅଶାନ୍ତି, ଦୁଃଖ, ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଶୋଷଣ, ପୀଡ଼ନ ଆଦି । ସେମାନେ ଏତେ ଉଦାର ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରନ୍ତି, ଌଦେଶର ଦଳେ ଲୋକ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାରା ପୃଥିବୀ ବେଳେ ବେଳେ ଧ୍ୱଂସମୁଖକୁ ଗତି କରେ ।"

ଅଶରୀରୀ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ପୁଣି ଆରମ୍ଭକଲା—

"୧୮୪୭ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ତା ୪ ରିଖ, ରାତି ପ୍ରାୟ ଦୁଇଟା ହେବ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଝଡ଼ ବର୍ଷା ପ୍ରଭାବରୁ ଏଡିନ୍‌ବରା ସହର ସେ ଦିନ ବେଶ୍ ନିସ୍ତବ୍ଧ ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ରାସ୍ତାଘାଟ ବେଶ୍ ନିଷ୍ଟଳ, ଜନମାନବ ଶୂନ୍ୟ । ବେଳେ ବେଳେ ଅସରାଏ ଲେଖାଏଁ ତୁଷାରପାତ ରାସ୍ତାଘାଟକୁ ଦୁର୍ଗମ କରି ପକାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଏକ ମୁହାଁ ହୋଇ ଗ୍ରୁଲୁଥାଏ, ମୋର ଏହି ଗବେଷଣାଗାର ଆଡ଼େ । ସାରା ସହର ନିଃଶବ୍ଦ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଗବେଷଣାଗାର ସେ ଦିନ ବେଶ୍ ଆଲୋକିତ । ଖଣ୍ଡେ ଦୂରକୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ, ସତେ ଯେପରି ମୋ ଗବେଷଣାଗାର ଦିନଭଳି କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ । ଗାଡ଼ିଟି ହସ୍‌ପିଟାଲ୍‌ର ଗେଟ୍‌ପାର ହୋଇ ଗବେଷଣା-ଗାର ସାମନାରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ସେହି ଘନ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ଗାଡ଼ିରୁ ଜଣେ ତରୁଣୀ ବାହାରି ଗବେଷଣାଗାର ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିର ଗତି ଅତି ଶିଥିଳ, ଧୀରେ ଧୀରେ ଗ୍ରୁଲୁଥାନ୍ତି । ସତେ ଯେପରି ଅତି ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ଓ ଅବଶ ହୋଇ

ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଗବେଷଣାଗାର ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲା ବେଳକୁ ମନରେ କାହିଁର ଭୟ ପାଇଲାଭଳି ଜଣାପଡ଼ୁଥାନ୍ତି ସେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିଯାଇ ଗବେଷଣାଗାର ଦୁଆରେ ଠକ୍ ଠକ୍ କଲେ । ଭିତରୁ କିଛି ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ଗବେଷଣାଗାରର ଘରଆଡ଼ ବେଶ୍ ଆଲୋକିତ ଅଥଚ ଭିତରେ ମଣିଷର ସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଦୁଆରଟି ପୁଣି ଭିତରୁ ଲଗାଯାଇଛି । ନିସ୍ତବ୍ଧ ରାତିରେ ଗବେଷଣାଗାରର ଏଭଳି ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା ।

ଭଦ୍ରମହିଳାଟି ବାରଣ୍ଡାର ଆଉ ଏକ ଦୁଆର ପାଖରେ ଯାଇ ଠକ୍ ଠକ କଲେ । ତଥାପି ବି ଉତ୍ତର ମିଳିଲା ନାହିଁ ! ଭଦ୍ରମହିଳା ଏ ରାତ ଅଧରେ କାହାକୁ ବା ଡାକିବେ ? ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ କାହିଁକି କେଜାଣି ବେଳକୁବେଳ ଘନୀଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ! ବଡ଼ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ସେ । ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୁଆରର କବାଟରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଆଘାତ କଲେ । ତଥାପି ନିରୁତ୍ତର ! ଭୁହୁଁ ଭୁହୁଁ ଅଜାଣତରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ କ୍ରନ୍ଦନର ରୋଳ ବାହାରି ଆସିଲା । ସେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ଗଛ କାଟିଲା ଭଳି ସେହି କବାଟ ଉପରେ କଚାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କବାଟରେ ଆଘାତ ଓ ତାଙ୍କର କ୍ରନ୍ଦନ ସ୍ୱରରେ ହଠାତ୍ କେମିତି କେଜାଣି ଦୁଆର ଖୋଲିଗଲା ।

ମୋର ସହକର୍ମୀ ଜୋଆଫ୍ରେ ନିଦରୁ ଉଠିଲା ଭଳି ଆଖି ମଳି ମଳି ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ ।

"କିଏ, ଆପଣ ? ଗ୍ରିଣ୍ଡେଲ ? ଏଠାରେ, ପୁଣି ଏ ଅସମୟରେ ?" ଜୋଆଫ୍ରେ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।

"ସେହି ଭଦ୍ରମହିଳାଟି କିଏ ଜାଣି ପାରୁଛ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ?"

କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହି ଯାଇ ଅଶବାବୀ କହିଲା, "ସେ ହେଉଛନ୍ତି ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରିଣ୍ଡେଲ ।"

"ପ୍ରାଣର ପ୍ରିୟ ଜେମ୍‌ସ କେଉଁଠି, କୁହ ଜୋଏସେ ?" କନ୍ଦନରତା ଗ୍ରିଣ୍ଡେଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧୀର ହୋଇ ମୋ ସହକର୍ମୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ।

"ହଁ, ଡାକ୍ତର କ'ଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘରକୁ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି ?" ଜୋଏସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଗଲେ । ଆଉ କିଛି ଭାବି ପାରିଲେ ନା ।

ଗ୍ରିଣ୍ଡେଲଙ୍କ ମୁହଁରେ ସନ୍ଦେହର ଛାୟା ଆହୁରି ଘନୀଭୂତ ହୋଇ ଆସିଲା । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଦୁହେଁ ଦୌଡ଼ିଲେ ଆର କୋଠରୀକୁ ।

ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇ ତିନି ଆଉ ଆମେ ତିନି ବନ୍ଧୁ ନିଦ୍ରିତ । ଗ୍ରିଣ୍ଡେଲ ଜେମ୍‌ସ ଜେମ୍‌ସ୍ କହି ମୋ ଉପରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ ।"

"ଆପଣ କ'ଣ ସେଦିନ ଘରକୁ ନ ଯାଇ ଗବେଷଣାଗାରରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ? ଅନିତା ବିସ୍ମିତ ହୋଇ 'ଅଶରୀରୀ'ଙ୍କୁ ପଚାରିଲା ।

ଅଶରୀରୀ ପୁଣି ହସିଲା, "ନା, କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ଅଚେତ କରିବା ପ୍ରକୃତିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ମୋ ଉପରେ କ୍ଲୋରୋ-ଫର୍ମକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ମୋ ସହିତ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱୟ ଡାକ୍ତର କର୍କିଥ୍ ଓ ଡନ୍‌କାନ୍ ମଧ୍ୟ ଅଚେତ-ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବା କି ଭଲ ଆନନ୍ଦଦାୟକ, ସେଇଦିନ ମୁଁ ଉପଲବ୍ଧି କଲି ।"

ବାସ୍ତବିକ୍ ନିଜ ଜୀବନର ମମତାକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମଣିଷଙ୍କ ଜୀବନକୁ ରକ୍ଷାକରିବା କି ବିରାଟ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ, ଭାବି ଭାବି ମନେ ମନେ ଅଶରୀରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶତ ନମସ୍କାର ଜଣାଇଲି ।

"ସେତିକିରେ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ପରୀକ୍ଷା ଶେଷ ହେଲା ନି ବୈଜ୍ଞାନିକ ! ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଏହି ପରୀକ୍ଷା କଥା ମୋ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କଲି, କେହି ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ନି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମତ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଯେ କ୍ଲୋରୋ-ଫର୍ମର ବିଷାକ୍ତ ପ୍ରଭାବରୁ ରୋଗୀ ମରିଯାଇ ପାରେ । ଶେଷରେ ମୁଁ ମନସ୍ଥ କଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନଥିବା ମୋର ଏହି ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିଇବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଦିନେ ମୋ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲି ସାନ୍ଧ୍ୟ ଭୋଜନ ପାଇଁ । ଭୋଜନ କକ୍ଷରେ ସମସ୍ତ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସଜା ହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ଉପରେ । ବନ୍ଧୁମାନେ ଜଣ ଜଣ କରି ଯାଇ ଟେବୁଲ ଚାରିପାଖରେ ଘେରି ବସିଲେ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେଝା ସ୍ଥାନରେ ବସାଇ ଦେଇ ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲି । ସାନ୍ଧ୍ୟ ଭୋଜନ କକ୍ଷରୁ ସେଦିନ ଚତୁର ଏମେ ମୋର ଅନ୍ୟ ଦୁଇବନ୍ଧୁ କିଥ୍ ଓ ଡନ୍‌କାନ୍ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ମୋ ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଭଣଜା ମେକ୍‌ଡୋନାଲ୍‌ଡ ପ୍ରଥମେ ଢୁଲାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଧିରେ ଧିରେ ସେ ସେହି ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମେକ୍‌ଡୋନାଲ୍‌ଡଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ ଅଛି କି କଅଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ମୋଠାକୁ ଯିବାକୁ ଉଠି ପଡିଲେ । ସେ ଟେବୁଲ ପାଖରୁ କିଛି ଦୂର ଯାଇ ଢୁଲାଇ ଢୁଲାଇ ଦୁଆର ପାଖ କୋଣରେ ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ । ବାକୀ ସମସ୍ତେ ହାଇ ପରେ ହାଇମାରି ଗୋଡ଼ହାତ ଭିଡ଼ାଭିଡ଼ି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଧିରେ ଧିରେ ଖିଆପିଆ ଛାଡ଼ି ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ସମସ୍ତେ

ସେହି ଟେବୁଲ ଉପରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଅବସ୍ଥା ଏପରି ହେଲା ଯେ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ବେଶ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ ।"

"ଏତ ଅଦ୍ଭୁତ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଆପଣଙ୍କର ?" ଅନୀତା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲା । "ଖାଇବାକୁ ଆସି ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ କାହିଁକି ?"

ଅନୀତାର ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନରେ ଅଶରୀରୀ ହସି ଉଠିଲା, "ଏ ଥିଲା କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ପରୀକ୍ଷା ।"

"ଆଁ, କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ ? ପୁଣି ଖାଇବା ଟେବୁଲ ଉପରେ ?" ଅନୀତା ଅଧିକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲା ।

"ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରାଇବା ପାଇଁ ଏହାଛଡ଼ା ତ ଆଉ କିଛି ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନଥିଲା । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭୋଜନ କକ୍ଷରେ ବସାଇ ଦେଇ ମୋ ବନ୍ଧୁ ଡନ୍‌କାନ୍ ଓ କାଥ୍‌ଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଭୋଜନ କକ୍ଷକୁ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ ବାଷ୍ପ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଛାଡ଼ିଲି । ସୁସ୍ୱାଦୁ ଖାଦ୍ୟପେୟର ବାସନା ଭିତରେ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ଗନ୍ଧ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲାନି ।"

"ବାଃ, ଅଦ୍ଭୁତ ପରୀକ୍ଷା ତ ଆପଣଙ୍କର ? ସେମାନେ ଉଠିବା ପରେ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ବିପଦହୀନତା ତ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବେ ?" ଅନୀତା ପଚାରିଲା ।

"ହଁ, କଲେ କିନ୍ତୁ ସେଠିକିରେ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ଇତିହାସ ସମାପ୍ତ ହେଲନି । କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ଉପାଦେୟତା ପ୍ରତିପାଦନ କରି ସାରିବା ପରେ, ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି କଷ୍ଟହୀନ ପ୍ରସବ କରାଇ ବିଜ୍ଞାନ ଜଗତକୁ ଚମତ୍କୃତ କରିଦେଲି । ବିଜ୍ଞାନକୁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ପଙ୍ଗୁ କରିଦେବା ଲାଗି ଯେଉଁ ପ୍ରଗତିବିରୋଧୀ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଶକ୍ତି-

ମାନେ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଲାଗି ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ ଏଥର ପୁଣି ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ମୁଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ହୋଇ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଛି ତା' ଦ୍ୱାରା ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମଦ୍ରୋହୀ କରାଇ ଦେଉଛି ବୋଲି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉଠିଲା ବିରାଟ ଧର୍ମ ବିକ୍ଷୋଭ । ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ସ୍କଟ୍‌ଲଣ୍ଡର ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଚାରାଳୟରେ ନାଲିସ୍ କଲେ । ସେମାନେ ବାଇବେଲରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଦେଖାଇଦେଲେ ଯେ, ଭଗବାନ୍ ଦିନେ ଆଦି ମାନବ ଆଦାମ ଓ ଇଭଙ୍କର ଅସାମାଜିକ ବ୍ୟବହାରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୁଷ୍ଟହୋଇ ଇଭ୍‌କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ ଯେ ଇଭ୍, ତା'ର ଝିଅ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ବଂଶଧରମାନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ପିଲା ପ୍ରସବ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରିବେ । ସେମାନେ ଆହୁରି ପ୍ରମାଣ କଲେ ଯେ ପ୍ରସବ ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଯେଉଁ ବେଦନା ପାଆନ୍ତି, ତାହା ଭଗବାନଙ୍କ ଅଭିପ୍ରେତ । ସେହି ପ୍ରସବ କଷ୍ଟକୁ ଲାଘବ କରିବା ଅର୍ଥ ଭଗବାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସିଧା ସଳଖ ଯିବା ।"

"ଆଁ, ଧର୍ମଯାଜକଗୁଡ଼ାକ କ'ଣ ଏତେ ନିର୍ବୋଧ ଓ ଅନ୍ଧ-ବିଶ୍ୱାସୀ ?" ଅଜିତା ପଚାରିଲା ।

"ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ନିର୍ବୋଧ ବା ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସୀ ହେବେ କାହିଁକି ? ସାରା ମଣିଷସମାଜ ସେତେବେଳେ ଥିଲା ଅସଂଖ୍ୟ କୁସଂସ୍କାର ଓ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତା'ର ସୁବିଧାନେଇ ସେମାନେ ସମାଜରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆସନ ମାଡ଼ି ବସିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରରେ କେତେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯେ ଦୁଃଖ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାରେ ସହି ଜୀବନ ବିସର୍ଜ୍ଜନ କରିଛନ୍ତି, ତା'ର କଳନ ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତିର ପ୍ରତି ସ୍ତରେ ସ୍ତରେ ଏମାନେ କେତେ ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି, ତା' କ'ଣ କେବେ କ-

ଭୁଲ ପାରିବ ? ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦ୍ୱାହିଦେଇ ଧର୍ମନାଁରେ ସେମାନେ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ଅସଂଖ୍ୟ ଭ୍ରାନ୍ତି ଓ ପ୍ରତାରଣା । ବିଜ୍ଞାନକୁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ପଙ୍ଗୁ କରିବାକୁ ସେମାନେ ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନର ଉପାସକମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇଛନ୍ତି, ତା'ର ମୂକ ସାକ୍ଷୀ ତ ଆଜି ତୁମର ଇତିହାସ । ପୃଥିବୀ ଚାରିପାଖରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନ ବୁଲି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚାରିପାଖରେ ପୃଥିବୀ ଘୂରୁଛି ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରିଥିବାରୁ ଇଟାଲୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗାଲିଲିଓଙ୍କ ଜୀବନର ଅନ୍ତିମ ସମୟ ତ କାରାଗାରରେ କଟିଥିଲା; ବୈଜ୍ଞାନିକ ବ୍ରୁନୋଙ୍କୁ ତ ଜୀବନ୍ତ ଦଗ୍ଧ କରି ମାରି ଦିଆଯାଇଥିଲା, ସେ ପୃଥିବୀ ଚାରିପାଖରେ ଗ୍ରହନକ୍ଷତ୍ରମାନେ ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ରାଜି ନ ହୋଇଥିବାରୁ । ସୋଭିଏତ୍ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମିଚୁରିନ୍ ଯେଉଁଦିନ ପ୍ରକାଶକଲେ ଯେ, ଉଦ୍ଭିଦର ଚରିତ୍ର ବଂଶଗତ ନ ହୋଇ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ହୁଏ, ସେଦିନ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଜାର୍ ଅମଳର ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ତ କମ୍ ନିର୍ମମ ଅତ୍ୟାଚାର କରି ନ ଥିଲେ ?"

"ବିଚାରାଳୟର କ'ଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା ?" ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

"ଏହି ବିଚାର ବହୁଦିନ ଧରି ଚାଲିଲା ବୈଜ୍ଞାନିକ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଅଭିଯୋଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେତେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ହେଲାନି । ସେ ଯୁଗରେ କୁସଂସ୍କାର ଓ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ସମାଜର ଏତେ ଅସ୍ଥି ମଜ୍ଜାଗତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ, ମୋ କଥାକୁ ସହଜରେ ବିଶ୍ୱାସ କଲାଭଳି ଲୋକ ପାଇବା ସେ ଯୁଗରେ ଅତି କଷ୍ଟକର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଯୁବରାଜ ଆର୍ଥରଙ୍କୁ ପ୍ରସବ କରିବାକୁ ଯାଇ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରି ମୋତେ ଲଣ୍ଡନକୁ ଡକାଇ

ନେଇଥିଲେ, ସେଇଦିନ ଏଇ ଡାକ୍ତରର ଶେଷ ଯବନିକା ପତନ ହୋଇ କହିଲେ ଚଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ୍ ଖାଲି ବ୍ୟବହୃତ ହେଲାଣି ପ୍ରସବ ବେଦନା ଲାଘବ ପାଇଁ, ଏହା ଅପରେସନ ପାଇଁ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଅଚେତ କରିବା ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ-ହେଲା ଇଥର ସହିତ । ଫଳରେ ଚିକିତ୍ସା ରାଜ୍ୟରେ ଆସିଲା ଅପୂର୍ବ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଅତି ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରର ସହଜସାଧ୍ୟ ହେଲା ! ପୃଥିବୀର ଚାରିଆଡୁ ଭାସି ଆସିଲା ଅଶେଷ ପ୍ରଶଂସା ଓ ବିଜୟର ଜୟମାଲ୍ୟ ମୋ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ମୋତେ ସାର୍-ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କଲେ । ଏଡ଼ିନ୍‌ବରାର ସେଇ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍‌ରେ ମୋର ବିରାଟ ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ରଖାଗଲା । ଏଡ଼ିନ୍‌ବରାର ଏହି ଡାକ୍ତରଖାନା ମୋ ନାମରେ ନାମିତ ହେଲା । ଲଣ୍ଡନର ଓୟେଷ୍ଟ-ମିନିଷ୍ଟର ଆବେରେ ମୋ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ରଖାଗଲା ଓ ତା' ତଳେ ଲେଖାଗଲା—

"To Simpson's genius and benevolence the world owes the blessings derived from the use of chloroform for the releif of suffering"

ଫ୍ରାନ୍‌ସ, ଜର୍ମାନୀରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ପୁରସ୍କାର, ପଦକ, ପଦବୀ ଭାସି ଆସିଲା ମୋଠାକୁ; କିନ୍ତୁ—"

"ପୁଣି କିନ୍ତୁ କ'ଣ—?" ଅନିତା ପଚାରିଲା ।

"କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ଖାଲି ଲୋକଦେଖାଣିଆ, ମନଭୁଲାଣିଆ ସମ୍ମାନ । ବିଜ୍ଞାନୀକୁ ତାଂର ଅଜ୍ଞାତିରେ ପ୍ରତାରଣା କରିବାର ଅତି ସହଜ ଉପାୟ । ବିଜ୍ଞାନୀକୁ ସେତିକି ସମ୍ମାନ ନ ଦେଲେ ତା' ଉପରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଯାଇ ପାରିବ କିପରି ?"

"ତା ହେଲେ ଅପଣଙ୍କୁ ଏ ଯେଉଁ ସବୁ ସମ୍ମାନ ଦିଆଗଲା, ଆପଣଙ୍କ ମତରେ ସେସବୁ କ'ଣ କିଛି ନୁହେଁ ?" ବଡ଼ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ-ହୋଇ ପଚାରିଲା ଅନୀତା ।

"ସେଥିରେ କ'ଣ ଆଉ ସନ୍ଦେହ ଅଛି ? ସେ ଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଲୋକଦେଖାଣିଆ ନ ହୋଇଥିଲେ ବୈଜ୍ଞାନିକର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଓ ତାର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ସାଧନ କରିବା ପାଇଁ କେଉଁଠାରେ କ'ଣ କଡ଼ାକଡ଼ି ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇ ନ ଥାନ୍ତା ? କୁହ ବୈଜ୍ଞାନିକ, ବିଜ୍ଞାନୀ ଯେଉଁ ଅଦମ୍ୟ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉତ୍ସାହ ନେଇ ଗବେଷଣା କରେ ଓ ସେ ଯେପରି ଭାବରେ ନିଜର ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଗବେଷଣାରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଏ, ତାର ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କେବେ କେଉଁଠି ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି କି ? ପେନିସିଲିନ୍‌କୁ ଆବିଷ୍କାର ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଫ୍ଲେମିଙ୍ଗ୍, ଫ୍ଲୋରେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସହକର୍ମୀ-ମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଝାଳ ଲାଳ ବୁହାଇବାକୁ ପଡ଼ିଛି, ତାର ଫାଇଦା ଆଜି ଉଠାଉଛି କିଏ ? ଗ୍ଲାକ୍‌ସୋ, ସ୍କୁଇବ୍, ବୁଟ୍‌ସ୍, ପାର୍କଡେଭିସ୍ ପ୍ରଭୃତି କୋମ୍ପାନୀ ମାନେ ନୁହେଁ କି ? ଲିଷ୍ଟର, ବେଲ୍, ଫେୟାରିଅର, ମାର୍କୋନି ପ୍ରଭୃତି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଗବେଷଣା କରି ଯେଉଁସବୁ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ତା'ର ପରିଣତି କ'ଣ ହୋଇଛି ? ସେ ସବୁ ଉପରୁ ଆଜି ଲାଭ ଉଠାଉଛି କିଏ ? ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷମାନେ ତ ? ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ଦୟାରୁ ଦେଶର କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ତ ଆଜି ଔଷଧ ଟୋପାଏ ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର ନୁହଁନ୍ତି । କାହିଁ, ସେଇ ମହତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାର୍ଥକତା ? ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ବିଜ୍ଞାନୀ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ବରଣ କରି ଏପରି କି ରସ, ଡେଭି ପ୍ରଭୃତି ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭଳି ନିଜ ଜୀବନକୁ ସଙ୍କଟାପନ୍ନ କରି ନିଜ ଉପରେ ଶହ ଶହ ଆବିଷ୍କାରର

ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରେ ନା ଓ ନିଜର ଲୋକହିତକର ଆବିଷ୍କାରକୁ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କଠାରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ କୁସଂସ୍କାରପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ସମାଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରି ଶତ ଲାଞ୍ଛନା ଏପରିକି ବେଳେ ବେଳେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୁଏନା । ଏଇ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଯେଉଁ ବିରାଟ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି, ତାହା କେଉଁ ଆଶାରେ ? କ'ଣ ନିଜ ପାଇଁ, ନା ନିଜର ଭାଇବନ୍ଧୁ, କୁଟୁମ୍ବ, ପୁତ୍ର କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ? ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ତ ସାରା ମଣିଷ ସମାଜ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ସାରା ମଣିଷ ସମାଜ କିପରି କଷ୍ଟରୁ ରକ୍ଷା ପାଉ, ତାହା ତ ଥାଏ ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ? କିନ୍ତୁ କାହିଁ, କେଉଁଠି ସେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସିଦ୍ଧି ? ଆଜି ଏଇ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମକୁ ତିଆରି କରି ଶହଶହ ଲୋକ ତ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି ଧନୀ । ଯଦିଓ ହଜାର ହଜାର ମହଣ କ୍ଲୋରୋଫର୍ମ ତିଆରି ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଅପରେସନ ତଥା କ୍ଲୋରୋଫର୍ମର ବ୍ୟବହାର ତ ଦୂରର କଥା, ଘା'ଟାକୁ ଟିକିଏ ଫୋଡ଼ି ପୂଜ ବାହାର କରିଦେବାକୁ ସୁବିଧା ଜୁଟେ ନାହିଁ । ରୋଗର କଷ୍ଟରେ କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ତ ପୁଣି ମରଣଠାରୁ ବଳି ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ? କାହିଁ, ସେଠି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଦର୍ଶର ସାର୍ଥକତା ? ଏହି କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ରୋଗ କଷ୍ଟ ପାଇଁ କେଉଁ ଔଷଧ କୋମ୍ପାନୀ ବା ବିକ୍ରେତାର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରେ ? ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ପେସ୍‌ଟିଅର, ନିଉଟନ, ଡେଭି, କେଭେଣ୍ଡିଜ, ହାର୍‌ଭେ ପ୍ରଭୃତି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇଥାନ୍ତେ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିଜ୍ଞାନର ଏତାଦୃଶ ହୀନ ବ୍ୟବହାର ଓ ଅଧୋଗତି ଦେଖି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା

କରଥାନ୍ତେ ସେଇମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁମାନେ ଆଜି ବିଜ୍ଞାନର ଉପକାରିତାକୁ ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କଠାରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ଦିଗରେ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜ୍ଞାନୀର ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମର ଫଳ, ବିଭିନ୍ନ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ଦେଶର ପ୍ରତି କୋଣେ କୋଣେ ନ ପହଞ୍ଚିଛି, ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ବିଜ୍ଞାନର ସବୁ ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ ନ କରିଛନ୍ତି, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜ୍ଞାନର ଆଦର୍ଶ ବିନିଯୋଗ ହୋଇନି ବୋଲି ଧରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଆବିଷ୍କାରକ ଘରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆବିଷ୍କାର ଉପରେ ଆବିଷ୍କାରକ-ମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଅଧିକାର ଅଛି, ସେଇ ଆବିଷ୍କାରର ଯଥାଯଥ ପ୍ରୟୋଗ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ବିରାଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି; ଏକଥା ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସମସ୍ତଙ୍କୁ । ଆଜି ବିଜ୍ଞାନ ଯେପରି ଭାବରେ ଶୋଷଣର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାର ପରିସମାପ୍ତି ନ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରୟୋଗ ଅସମ୍ଭବ । ମୁଁ ଚାହେଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପୃଥିବୀ ତଥା ମୋ ଦେଶର ଗବେଷକମାନେ ଯଦି ଏଭଳି ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ନ ଚଳାନ୍ତି, ତେବେ ମାନବ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନର ଉପକାରିତା ଉପଭୋଗ କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ଏହାର ଅପବ୍ୟବହାରରୁ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ଯାଇପାରେ । ମୁଁ ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ଆଜି ବୁଝୁଛି ଯେ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଗତିର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ କିଏ ? ବିଜ୍ଞାନ ଉପରେ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କର ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାର ପୃଥିବୀର ସବୁ ଅଶାନ୍ତି ମୂଳରେ ।”

ଏତିକି କହି ଅଶୀବାବୁ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲେ; ଆଉ କିଛି କହିଲେନି । ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଦ୍ଵାରା ବାକ୍‌ରୁଦ୍ଧ

ମେଘଭଳି ଜଣା ପଡୁଥାଏ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଥର ଥର ଗଳାରେ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା—,

"ହଁ ତୁମେ ଆଜି ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ବୈଜ୍ଞାନିକ, ବିଜ୍ଞାନର ସେହି ଆଦର୍ଶ ପ୍ରୟୋଗ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ? ତୁମେ ତୁମର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ବିନିଯୋଗ କରିବ । ତୁମେ ଯଦି ସେତିକି କରିପାର ବୈଜ୍ଞାନିକ, ତେବେ ତାହା ତୁମର ଶତ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାରଠାରୁ ସହସ୍ର ଗୁଣ ଶ୍ରେୟସ୍କର ହେବ । ମାନବ ସମାଜର ପ୍ରକୃତ ଉପକାରୀ ବୋଲି ଭବିଷ୍ୟତର ବିଜ୍ଞାନୀ ସମାଜ ଚିରଦିନ ତୁମର ଜୟ ଜୟ ଗାନ କରୁଥିବେ ।"

ଅଶରୀରୀର ଏହି ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ବକ୍ତବ୍ୟରେ ଅନିତା ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେହି ମହତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାଧନ ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ପଣେ ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅଶରୀରୀକୁ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ହଠାତ୍ ଗବେଷଣାଗାରର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବତୀ ଦପ୍ କରି ଜଳି ଉଠିଲା । ସାରା କକ୍ଷଟି ପୁଣି ଦିନ ଭଳି ହସି ଉଠିଲା । ଆଲୋକର ପ୍ରତି-ଫଳନରେ ଦେଖିଲି ସେହି ଘରେ କେହି ନାହାଁ । କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ସେହି ଅଶରୀରୀ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଯାଇଛି । କେବଳ ଅନିତା ମୋ କୋଳରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଝରକା ଆଡ଼େ ଅନାଇ ରହିଛି । ମୋର ବାମ ହାତ ତାର କ୍ଷୀଣ କଟୀକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ତାକୁ ଘୃତ ସହିତ ଭିଡ଼ି ଧରିଛି ଅତି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ । ମହାତ୍ମା ସିମ୍ପସନ୍‌ଙ୍କର ତୈଳଚିତ୍ର ପୂର୍ବଭଳି ଝୁଲୁଛି କାନ୍ଥରେ ।

ଆମକୁ କାଲେ କିଏ ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି କ'ଣ ଭାବିବ, ମୁଁ ବଡ଼ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ଅନିତା ଚଉ ଚଉ ହୋଇ ମୋ କୋଳରୁ ମୁକୁଳି ଯାଇ ତା' ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ନିକଟକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ବିସ୍ମୃତ-କିଙ୍କିଣୀ

ବିନୀତାର ଅନୁରୋଧକୁ ଏଡ଼ିଦେବାକୁ ସେ ଦିନ ମୋର ଟିକିଜାଣି କାହିଁକି ସାହସ ନଥିଲା, ମନରେ ବଳ ନଥିଲା ମଧ୍ୟ ।

ବିନୀତା-ସୁନ୍ଦରୀ, ଭଦ୍ରବଂଶଜା । ତା'ର ସେହି ଢଳ ଢଳ ମନ-ମତାଣିଆ ଆଖି, ଆଲୁଳାୟିତ କୁନ୍ତଳ, ଜବାକୁସୁମନିନ୍ଦୀ ଆରକ୍ତ ଅଧର ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ସ୍ମୃତିପଟରୁ ଲିଭିନି । ବିଲାତରେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଉପାଧିପାଇଁ ଗବେଷଣା କରୁଥିବା ବେଳେ ମୋର ଯେଉଁ କେତେକ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ସହ ଅତ୍ୟଧିକ ଆନ୍ତରିକତା ଥିଲା, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଇ ଇଂରେଜ ତରୁଣୀଟି ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନି । ଏକା ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିବାରୁ ଘନିଷ୍ଠତା ଟିକିଏ ବେଶୀ । ବିନୀତା ଅତିରକ୍ଷଣଶୀଳ ଇଂରେଜ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଥିଲେ କ'ଣ ହେବ, ଭାରତୀୟ ତଥା ଭାରତର ଅତୀତ ପରମ୍ପରା ପ୍ରତି ତା'ର ଆଦର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ । ଆମେ ଦୁହେଁ ସେ ଦିନ ସ୍କଟଲଣ୍ଡ ବୁଲି ଆସି ଥାଉଁ ଛୁଟି କଟାଇବା ମତଲବରେ । ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ମାନଲେ ୟୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଭ୍ରମଣରେ ଯାଇଥିବାରୁ ଆମେ

ସେଇ ସୁବିଧା ନେଇ ଇଉରୋପର ଏଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ପୁରୀରେ ଆସି ହାଜର ।

ପଚାରିଲି, "କେଉଁ ବିଷୟରେ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହଁ ବନି ? ଶୁଣିବ ଭାରତର ଅତୀତ ଯୁଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜ୍ଞାନୀର ଜୀବନ ରହସ୍ୟ ? ଯେତେବେଳେ ତୁମର ଏଇ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତରେ ବିଜ୍ଞାନ ତ ଦୂରର କଥା, ସଭ୍ୟତାର ଆଲୋକ ବି ପହଞ୍ଚି ନ ଥିଲା, ସେ ଯୁଗରେ ଭାରତର ଏହି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜ୍ଞାନୀ ଜନ୍ମ ପରିଗ୍ରହ କରି ଭାରତର ବିଜ୍ଞାନକୁ କେଉଁ ଉଚ୍ଚସ୍ତରକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ ସେ ବିଷୟରେ ଶୁଣିବ ?"

ବନୀତା ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ଉତ୍ସାହସ୍ଫୁରିତ ବଦନରେ ହରିଣୀ-ବିଲୋଳ ନୟନକୁ ନଚାଇ ତା'ର ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡର ଦୂରଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଯିବାକୁ ବସିଲେଣି । ଅସ୍ତଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ସୁନେଲି କିରଣ ବିଚ୍ଛୁରିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ, ଅଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ତୁଷାରପ୍ଲାବିତ ପର୍ବତ ଶିଖର ଉପରେ । ଦର୍ଶକକୁ ମନେ କରାଇ ଦେଉଥାଏ କଳ୍ପନାର ସେଇ ସୁନାପାହାଡ଼ କଥା । ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡର ଥୁନାର-ସି ହ୍ରଦକୂଳର ସୁଶ୍ୟାମଳ ତୃଣବେଦୀ ଉପରେ ମୁଁ ଆଉ ବନୀତା । ବନୀତାର ରୁକ୍ଷ କୁନ୍ତଳକୁ ଇତଃସ୍ତତଃ କରି ହ୍ରଦକୂଳର ମୃଦୁବାୟୁ ଅସଂଖ୍ୟ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ତରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି କରି ହ୍ରଦବକ୍ଷକୁ ବନ୍ଧୁର କରି ପକାଇ ଥାଏ । ବନୀତା ମୋ ଆଡ଼କୁ ତା'ର ସଲ୍ଲଜ ମଧୁର ଚାହାଣିରେ ଅନାଇ ରହିଥାଏ, ମୁଁ କ'ଣ କହିବି ଶୁଣିବା ପାଇଁ । ମୁହଁରେ ତା'ର ଯୌବନର ରକ୍ତିମ ଆଭା, ଆଉ ଚଞ୍ଚଳତାରେ ତାର ସମସ୍ତ ଜୀବନର ଯୌବନ ବିଭବ, ମୋ ଆଗରେ ଯେ ତା'କୁ କେଉଁ ଅଭିସାରିକା ବେଶରେ ଠିଆ କରାଇଥାଏ, ତା' ମୁଁ ଭାବି ପାରୁ ନ ଥାଏ ।

ଆରମ୍ଭ କଲି—,

"ସେ ଅଜକୁ ଅଡ଼େଇ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳର କଥା ।"

ବନ୍ଦୀତାର ଆଖି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

"ସୁନ୍ଦରୀ ଶାଲବତୀ, ବୌଦ୍ଧଯୁଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନର୍ତ୍ତକୀ । ଯେତେ ଯୌବନ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଅକଳନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅସରନ୍ତି ଭଣ୍ଡାର । ସ୍ୱର୍ଗର ଅପ୍‌ସରୀ ଯାଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ମୁଖରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଶତ ନମସ୍କାର ଜଣାଏଁ, ବୌଦ୍ଧ ଯୁଗର ଅଗଣିତ କବି ଯାଙ୍କର ଅଲୌକିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ, ସେହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରାଣୀ ଶାଲବତୀ ଖାଲି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତରେ ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟା । ହିମାଚଳଠାରୁ ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ବିରାଟ ଜନପଦର ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମୁଖରେ ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଲବତୀଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ନୃତ୍ୟକଳାର ଅପୂର୍ବ ପ୍ରଶଂସା ।

ରାଜଗୃହର ପୂର୍ବଦେଶରେ ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଲବତୀଙ୍କ ନଅର । ନଅରଟି ମଣିକାଞ୍ଚନ ଖଚିତ, ଶ୍ୱେତମର୍ମରର କେତେ ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ପ୍ରାସାଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଚରମ ଆଭିଜାତ୍ୟ ଓ ଧନ ଗରିମାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ନଅରର ପ୍ରତି କୋଣେ କୋଣେ ଫୁଟି ଉଠୁଛି ।

ନର୍ତ୍ତକୀଙ୍କ ନଅର ପ୍ରତି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ନୃତ୍ୟ ଗୀତ କଲ୍ଲୋଳରେ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠେ । କେତେ ଆଗନ୍ତୁକ ହୀରା, ନୀଳା, ମୋତି, ମାଣିକ୍ୟର କେତେ ଅସରନ୍ତି ଧନ ସମ୍ଭାର ଘେନି ନର୍ତ୍ତକୀଙ୍କ ପଦତଳେ ପ୍ରେମ ଉପହାର ଦେବାକୁ ଆସନ୍ତି, ତା'ର କଳନା ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟର ରତ୍ନସିଂହାସନ ଉପରେ ଆସୀନା, କ୍ଷୀଣବସନ ପରିହିତା, ତପ୍ତକାଞ୍ଚନବର୍ଣ୍ଣା, ଷୋଡଶୀ ଶାଲବତୀ । ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟଟି ଅସଂଖ୍ୟ ନୀଳ, ଲୋହିତ, ହରିତ ପ୍ରଦୀପମାଳାରେ ବିଭୂଷିତ । ଧୂପ, ଗୁଗ୍‌ଗୁଳ, ଚନ୍ଦନ, କସ୍ତୁରୀ ଆଦି ଗନ୍ଧବାଷ୍ପରେ ଭରପୂର । ସମ୍ମୁଖରେ ନୃତ୍ୟରତା ନିଦେବ-ଦୁର୍ଲ୍ଲଭା, ନିରୁପମା, କୋମଳାଙ୍ଗୀ

ନଟଶାଳୀ କେତୋଟି । ସେମାନଙ୍କ ପାଦର ମୃଦୁ ନୂପୁର ସିଞ୍ଜନ ସଙ୍ଗେ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ମେଘମଲ୍ଲାର ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା ଅପୂର୍ବ ମିଳନ । ଶାଳବତୀ ତନ୍ଦ୍ରାମଗ୍ନା, ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ଆଗମନ ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ।

"ତୁମେ ଆଜ କାହା ବିଷୟରେ ଯେ କହିବାକୁ ଯାଉଛ, ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି ? ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନା ଭାରତୀୟ ଲଳନା ?" ବନୀତା କିଞ୍ଚିତ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଚାରିଲା ।

"ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତ ହୁଅନି ବନି । ମୁଁ ତ କବି ନୁହେଁ ଯେ, ପ୍ରକୃତି-ରାଣୀର ଏହି ଅସରନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ପାଗଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ?"

ବନୀତାର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉପରକୁ ଉଡ଼ି ଆସିଥିବା ଚୂର୍ଣ୍ଣକୁନ୍ତଳକୁ ସଜାଡ଼ି ସଜାଡ଼ି ପୁଣି ଆରମ୍ଭକଲି—

"ରାତିର ମଧ୍ୟମ ପ୍ରହର । ଚାରିଆଡ଼ ନିଃଶବ୍ଦ । ରାଜଗୃହ ନଗରୀରୁ ବାହାରକୁ ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରଧାନ ଦ୍ୱାରଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହେଲା । ସେହି ଦ୍ୱାର ଦେଇ ମଗଧାଧିପତି ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ରଥ ନିର୍ଜନ ରାତିରେ ରାଜଗୃହରୁ ଛୁଟି ଚାଲିଲା ନଗର ବାହାରକୁ । ଶୁଭ୍ର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପୁଲକିତ ଯାମିନୀ । ଚାରିଆଡେ ବାସନ୍ତୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଫେନିଳ ପ୍ଲାବିତ କୌମୁଦୀ ଅଯତ୍ନ ଭାବରେ ବିଛୁଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ିଛି ପ୍ରଭାତର ମ୍ଳାନମୁଖୀ ରଜନୀଗନ୍ଧା ବା ହେମନ୍ତ ନିଶାନ୍ତର ବୃନ୍ତଚ୍ୟୁତ ଶିଶିର ମିଶ୍ରିତ, ଦୁର୍ବାଦଳ ବିଲୁଣ୍ଠିତ ଶୁଭ୍ର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶେଫାଳିକା-ବଳି । ନିସ୍ତବ୍ଧ ରାତିରେ ରଥ ଅବିରାମ ଗତିରେ ଛୁଟି ଚାଲିଛି, ପ୍ରଶସ୍ତ ପଥର ଏଇ ଦୁଇଟି ବିହଙ୍ଗମଙ୍କୁ ନେଇ କେଉଁ ଏକ ଅଜଣା ଉପବନ ଅଭିମୁଖେ, ରାତି ବିହାର ପାଇଁ । ହଠାତ୍ ରଥର ଗତି ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ମହାରାଜ ଶାଳବତୀଙ୍କ ଚମ୍ପକ-କଳିକାନିନ୍ଦୀ

ଅଙ୍ଗୁଳି ଉପରେ ସ୍ୱଳ୍ପରୂପ ପ୍ରଦାନ କରି ଆବେଗ କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲେ "ସୁନ୍ଦରୀ ଶାଳବତୀ !"

"ମହାରାଜ !"

"ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତୁମର ଅପୂର୍ବ ନୃତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ମୋତେ ପାଗଳ କରିଛି ଶାଳବତୀ !"

"ସେଇ ମୋର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ପୁରସ୍କାର, ମହାରାଜ !",

"ନା, ନା, ଶାଳବତୀ, ତୁମ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ତୁମ ନୃତ୍ୟକଳାର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧରାପୃଷ୍ଠରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନ । ମଗଧର ରାଜସିଂହାସନ, ତା'ର କୁବେର ଭଣ୍ଡାର, ଏପରିକି ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ତୁମ ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ମୁଖରେ କିଛି ନୁହେଁ, ସୁନ୍ଦରୀ !"

"ମହାରାଜ—"

"କିନ୍ତୁ—, ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣଶଶୀ-ସୁଶୋଭିତା ବାସନ୍ତୀ ରଜନୀର ଶୁଭ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରନୀତଳେ, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ସେହି ଛୋଟ ଛୋଟ ରୁପେଲି ଲହରୀ ଭିତରେ ମୁଁ ଚାହେଁ ତୁମକୁ—, ଆହୁରି ପାଖରେ—, ଆହୁରି ନିବିଡ ଭାବରେ— ଶାଳବତୀ !"

ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ବାହୁ ବନ୍ଧନ ତଳେ ହେଉଥିବେଳକୁ ଅବଶ ଥିଲା ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଳବତୀଙ୍କ କୁସୁମ କୋମଳ ଅଙ୍ଗଲତା । ରକ୍ତ ଗୋଲାପର ଶୁଷ୍କ ପାଖୁଡା ପରି ଶାଳବତୀଙ୍କ ଲଜ୍ଜାରୁଣ କପୋଳ ଉପରେ ଅଙ୍କି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ, ମଧୁର ଚୁମ୍ବନର କେତେଗୋଟି ଦାଗ । ଅରୁଣ ରକ୍ତିମ ଅଧରରେ ଦରବିକଶିତ ହାସ୍ୟ ଖେଳାଇ ବଙ୍କିମ ଭ୍ରୂଲତା ତଳେ ମଦଭରା ମୃଗାକ୍ଷି ଦୁଇଟିକୁ ନଚାଇ ସୁନ୍ଦରୀ ଶାଳବତୀ ମହାରାଜଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲେ ।

"ପୁଣ୍ୟସ୍ରୋତା ଫଲ୍‌ଗୁ କୂଳରେ ସେଇ ସୁରମ୍ୟ ଉପବନଟି କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ମହାରାଜ ! ଛାୟା ଓ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର କି ଅପୂର୍ବ

ମିଳନ ସତେ ? ନିର୍ମଳ ଆକାଶର ଶୁଭ୍ର କୌମୁଦୀ, ପୁଣ୍ୟତୋୟ ଫଲ୍‌ଗୁର କଳକଳ ନିନାଦିନୀ ସ୍ୱର, ବନଂପୁଷ୍ପଗନ୍ଧବାହୀ ମୈ ସମୀରଣ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ନନ୍ଦନକାନନନିନ୍ଦୀ ଉପବନ ଲୋଡ଼େ କବି କଳ୍ପନା କବିତାର ଝଙ୍କାର ମହାରାଜ !”

ମହାରାଜଙ୍କର ଆଲିଙ୍ଗନ ଅଧିକ ନିବିଡ ହୋଇ ଆସିଲା ।

“ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଏକ ଅପୂର୍ବ କଳ୍ପନାରେ ବନୀତାର ଶରୀରରେ ଏକ ଶିହରଣ ଖେଳି ଯାଇଥିଲା । କଳ୍ପନାର ଲଗାମ ଛଡ଼ା ପକ୍ଷସ ଭିତରେ ସେ ନିଜକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲା ସୁଦୂର ଭାରତର ସେହି ପୁଣ୍ୟ ତୋୟା ଫଲଗୁ କୂଳକୁ ପ୍ରେମର ସେଇ ଅମର ତୀର୍ଥତଳେ ନିଜ ପୂଜା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଘ୍ୟ ଟେକି ଦେବା ପାଇଁ । ବକ୍ଷ ତଳର ଉନ୍ମାଦନା ଓ ମ ଭିତରର ଆଲୋଡ଼ନରେ ସେ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା କିଛିଟା ଚଞ୍ଚଳମନା ।

“ରାତିର ଶେଷ ପ୍ରହର—

ଫଲଗୁ କୂଳରେ ଦୁର୍ବାବେଦୀ ଉପରେ ମଗଧାଧୀଶ ବିମ୍ବିସାର ଅର୍ଦ୍ଧଶାୟିତ । କୋଳରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ରଖି ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଲବତୀ ମୁଦ୍ରିତନୟନା । ନିମୀଳିତ ଚକ୍ଷୁ ପଲ୍ଲବ ଶାନ୍ତ ସୁଷୁପ୍ତିରେ ଅପୂର୍ବ ଆକର୍ଷଣ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ନର୍ତ୍ତକୀଙ୍କ କଟୀର କ୍ଷୀଣ ମେଖଳା ସ୍ରସ୍ତ ବସନ ଯୋଗୁଁ ବେଶ୍ ପରିସ୍ଫୁଟ । କମ୍ର ବକ୍ଷରୁ ଝୀନ ଉତ୍ତରୀୟ ଅଯତ୍ନଭାବରେ ତଳକୁ ଖସି ଆସିଛି । ଉନ୍ନତ ବକ୍ଷ କୋରକରୁ ଝରି ପଡ଼ୁଛି ଶୁଭ୍ର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଅଗଣିତ ପୁଷ୍ପରାଜି । ଲାକ୍ଷାରଞ୍ଜିତ ଚରଣରେ ମୁକ୍ତାଖଚିତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମଞ୍ଜୀରକୁ ଚୁମ୍ବନ କରୁଛି କବରୀ ବନ୍ଧନ ବିମୁକ୍ତ କାଳିନ୍ଦୀ କୃଷ୍ଣ କେଶଗୁଚ୍ଛ । ବିସ୍ରସ୍ତ ବସ୍ତ୍ରାବରଣ ସମଗ୍ର ତନୁଟିକୁ ଆବୃତ ରଖି ପାରିନି । ମହାରାଜ ଶାଲବତୀଙ୍କର ମୃଣାଳ ନିନ୍ଦିତ ବାହୁର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକେୟୂରର ପଦ୍ମକଳିକାକୁ ଇତଃସ୍ତତଃ କରୁଁ କରୁଁ ପଚାରିଲେ :—

"ତୁମେ ଯଦି ମଗଧର ପାଟରାଣୀ ହୋଇଥାନ୍ତ, ଶାଲବତୀ—?'

"ତେବେ ଏହି ମୁକ୍ତ ଆକାଶର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତଳେ, ପୁଣ୍ୟ-ତୋୟା ଫଲଗୁ କୂଳରେ ଆପଣ ମୋତେ ହୁଏତ ପାଇ ନ ଥାନ୍ତେ ମହାରାଜ ! ଏହି ନିଃଶବ୍ଦ ନିଶୀଥର ଗଭୀର ସୁଷୁପ୍ତି ଭିତରେ ନଅରର କେଉଁ ଏକ ରୁଦ୍ଧ କକ୍ଷାଭ୍ୟନ୍ତରରେ ରଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତା ଆମର ଏହି ସୁମଧୁର ଅଭିସାର ରଜନୀ, ଯେଉଁଥିରେ ଜୀବନର ପ୍ରାକୃତିକତାର ସ୍ୱାଦ ମୋତେ ନଥାନ୍ତା ମହାରାଜ !"

"କୁମାରୀ ଶାଲବତୀ, ତୁମକୁ ମୁଁ ଯଦି ବିବାହ କରେଁ—?"

"କ୍ଷମା କରିବେ ମହାରାଜ, ମୁକ୍ତ ଆକାଶର ବିହଙ୍ଗକୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପିଞ୍ଜରରେ ଆବଦ୍ଧ କଲେ ବିହଙ୍ଗ କଅଣ କେବେ ସୁଖୀ ହୋଇପାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଜୀବନକୁ ବଳିଦେଇ ରୁଦ୍ଧ ଜୀବନ ଯାପନକୁ ମୁଁ କେବେ ପସନ୍ଦ କରିବିନି । ଜୀବନର ଉପଭୋଗ ଯା'ର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଜୀବନର ବିଚ୍ୟୁତିରେ ସେ କେବେ ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରେନା ମହାରାଜ ! ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତାପୀ ମଗଧାଧିପତି ଯେ ବେଳେ ବେଳେ ମୋର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇ ପାରନ୍ତି, ସେଇ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ । ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ସୁଖ ମୁଁ ଆଉ କ'ଣ ଆଶା କରିପାରେ ମଗଧାଧୀଶ ?"

ଏହି ଘଟଣାର କିଛି ଦିନପରେ—

ମଗଧରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ରାଜସଭାରେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିଛି । ବିଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ଧରି ବୈଶାଳୀ ଓ ଶ୍ରାବସ୍ତିର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସୁନ୍ଦରୀ ଶାଲବତୀ ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଏ ବର୍ଷ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ରାଜଗୃହର ଗୌରବ ଶାଲବତୀ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା । ବୈଶାଳୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନର୍ତ୍ତକୀ ଅମ୍ବାପାଲୀ (ଅମ୍ରପାଲୀ) ପଦ୍ମାବତୀ, କାଶୀର ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ଶାମା, ସୁଲସା ପ୍ରଭୃତି ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନର୍ତ୍ତକୀମାନେ ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ଅତିଥି । ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ
ବହୁ ରାଜା, ମହାରାଜା, ସାମନ୍ତ, ସୌଦାଗର ରାଜଗୃହଠାରେ ଏକତ୍ରିତ
ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଏହି ବିରାଟ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଦେଖିବା ପାଇଁ । ରାଜସଭ
କମ୍ପି ଉଠୁଥାଏ, ଏହିସବୁ ନବାଗତଙ୍କ ଆଗମନରେ । ହଠାତ୍
ଦୂତ ଆସି ଖବର ଦେଲା—

"ମହାରାଜ, ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଳବତୀ ଅସୁସ୍ଥ, ଉତ୍ସବରେ
ଯୋଗଦେଇ ପାରିବେନି ।"

ମହାରାଜ ହଠାତ୍ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ପଡିଲେ ।
ରାଜଗୃହର ଏତେବଡ଼ ଗୌରବ କ'ଣ ଏପରି ଧୂଳିସାତ୍ ହୋଇଯିବ

"କ'ଣ, କ'ଣ ହୋଇଛି ଶାଳବତୀଙ୍କର ?"

"ମହାରାଜ, ପରିଚାରିକା ଶାଳବତୀଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥତାର କାରଣ
ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ନାରାଜ ।"

"ସିଂହଦ୍ୱାରରେ ରଥ ସଜ୍ଜିତ ଅଛି ଦୂତ ?" ଏତକ କହି
ମହାରାଜ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସିଂହଦ୍ୱାର ପାରହୋଇ
ମହାରାଜଙ୍କ ରଥ ଛୁଟି ଚାଲିଲା ଶାଳବତୀଙ୍କ ନଅର ଅଭିମୁଖରେ ।

ଶାଳବତୀଙ୍କ ନଅର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ, "ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଳବତୀଙ୍କ
ଶରୀର କ'ଣ ହୋଇଛି ପରିଚାରିକା ?

"ମହାରାଜ ପାଦଦେଶରେ ପୀଡ଼ିତା, ଅନ୍ତଃପୁରରୁ ଅଜ ବାହାରକୁ
ଆସୁନାହାନ୍ତି ।"

"ଖବର ଦିଅ ପରିଚାରିକା-ମଗଧ ରାଜ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ
ଇଚ୍ଛୁକ ।"

"କ୍ଷମା କରିବେ ମହାରାଜ, ତାଙ୍କର ଆଦେଶ କେହି ତାଙ୍କୁ
ଦେଖା କରି ପାରିବେନି ।"

"ସାବଧାନ, ତୁମେ କା' ସମ୍ମୁଖରେ କଥା କହୁଛ ଜାଣି ପରସ୍ପରିକା ?"

ମହାରାଜ ଭିତରକୁ ପଶିଲେ । ଅନ୍ତଃପୁରର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଆଉ ଏକ ପରସ୍ପରିକା ମହାରାଜାଙ୍କୁ ବାଧାଦେଲା ।

"ଅନୁରୋଧ, ଫେରଯାନ୍ତୁ ମହାରାଜ, ଚାଠଦେଈ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ପାରିବେ ନା ।"

"ନା, ନା, ମୁଁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର କାହାର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ନା । ଶାଲବତୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ।"

ଅନ୍ତଃପୁରରୁ ପ୍ରଧାନ ପରସ୍ପରିକା ବାହାରି ଆସି, "କ୍ଷମା କରିବେ ମହାରାଜ, ଶାଲବତୀଙ୍କର ପୁରୁଷ ଦର୍ଶନ ନିଷେଧ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ।"

"ଆଁ, ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ?" ମହାରାଜ ଚମକି ପଡିଲେ, "ଓଃ, କି ଜଘନ୍ୟ !"

ଶାଲବତୀଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ସେଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନର୍ତ୍ତକୀ ଓ ସୁନ୍ଦରୀ ତରୁଣୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଗଲେ । ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାର କ୍ଷଣିକ କ୍ରୋଧର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସୁନ୍ଦରୀ ଶାଲବତୀଙ୍କୁ ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ପଦରୁ ବହିଷ୍କୃତ କଲେ । ମହାରାଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେ ଘୋଷିତ ହେଲେ ଗଣଭୋଗ୍ୟା । ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ନଅର ଭିତରକୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ନିଷିଦ୍ଧ ହେଲା ।"

ଏତିକିରେ ବନୀତାର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । "ଯାହା କୁହ ପଛକେ ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାର ବଡ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ।" ବଡ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ କହି ପକାଇଲା ବନୀତା । ବନୀତାର ଉକ୍ତିରେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ପୁଣି ଆରମ୍ଭକଲି ।

"ରାଜଗୃହର ଉପକଣ୍ଠ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶୀତ ଉତ୍ତାରୁ ଋତୁରାଜଙ୍କର ଶୁଭାଗମନରେ ଜଡ଼ତାବିମୁକ୍ତ ପ୍ରକୃତିର କଳାଙ୍ଗନ ଚେଲଭଙ୍ଗୀଯୁ ହାସ୍ୟଛୁଟା ଓ ଭୁବନମୋହିତା ପଙ୍କଜିନୀ ଋତୁନାୟକର ଲଳିତ କାନ୍ତି ଅବଲୋକନ ନିମିତ୍ତ ମଳୟାନିଳର ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହିଲ୍ଲୋଳରେ ସାରା ଧରଣୀ ଚିଦାନନ୍ଦମୟ । ପୁଷ୍ପିତ ନାଗେଶ୍ୱର ବୃକ୍ଷସମୂହ ବସନ୍ତ ସମୀରଣରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୋଇ ଦିଗନ୍ତବ୍ୟାପୀ ସୌରଭ ବିକୀରଣରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଏବଂ ବନ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ନିର୍ଝର ସ୍ୱଚ୍ଛନୀର ଉଦ୍‌ଗୀରଣରେ ମତ୍ତ । ନାନାରଙ୍ଗର ବନପୁଷ୍ପ ସୁଶୋଭିତ ଶ୍ୟାମାୟ-ମାନ ଧରଣୀ ହରିଦ୍‌ବନାନ୍ତରାଳଶାୟିତ ମଳୟାନିଳ ସମ୍ଭୋଗ କରୁଁ କରୁଁ ହସି ଉଠୁଛି, ସତେ ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଗର କୌଣସି ଅପ୍‌ସରାକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣା ।

ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ଅପ୍‌ସରା ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଳବତୀ ଚାଲିଛନ୍ତି ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଜପଥରେ । କୋଳରେ ତାଙ୍କର ଦୁଇଦିନର ପୁତ୍ରଶିଶୁ । ତାଙ୍କର ସେହି ଅପ୍‌ସରନିନ୍ଦୀ ରୂପ ଆଜି ମଳିନ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଅଲୁଲାୟିତ କେଶ ଓ ରୁକ୍ଷ ବେଶ ଦେଖିଲେ କିଏ ସତେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ଯେ ସେ ଦିନେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଅଦ୍ୱିତୀୟା ରୂପସୀ ଥିଲେ ବୋଲି ! ଦିନେ ଯେ ଆଭିଜାତ୍ୟର ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଶିଖରରେ ଆରୋହଣ କରି ମଗଧର ମହାରାଣୀ ଜୀବନକୁ ତୁଚ୍ଛ ଓ ହେୟଜ୍ଞାନ କରି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ, ସେ ଆଜି ପଥର ଭିକାରିଣୀଠାରୁ ଅଧିକ ହୀନା । ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ଜାତପରେ ସେ ଗଣଭୋଗ୍ୟା ହେବାକୁ ନାସ୍ତି କରିଦେବାରୁ ରାଜ୍ୟରୁ ବିତାଡ଼ିତା । ରାଜ୍ୟର ଉଦାସୀନତା ଆଇନ ବଳରେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି, ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଧନରତ୍ନ, ପ୍ରାସାଦ ଆଦି ବାଜ୍ୟାପ୍ତ କରାଯାଇଛି ମହାରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ରାଜଗୃହରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ତାଙ୍କର ଟିକିଏ ବି ଠାବ ନାହିଁ ।

ପଥରେ ଯାଇଁ ଯାଇଁ ଶାଳବତୀ ବଡ଼ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଅଦୂରରେ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିପଥାରୂଢ଼ ହେଲା ଏକ ବୌଦ୍ଧ-ବିହାର । ବସୁଁ ବସୁଁ ଭୋକ ଉପାସରେ ଆଖି ତାଙ୍କର ବୁଜି ହୋଇ ଆସିଲା । କୋଳରେ ଦୁଇଦିନର ପୁତ୍ର ଶିଶୁ, ଯାର ଅଭାବରୁ କେତେ-ବେଳୁଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି ।"

ହାତ ଉପରେ ଦୁଇଟୋପା ଉଷ୍ଣ ଅଶ୍ରୁ ବର୍ଷଣରେ ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଦେଖିଲି ବନୀତାର ଦୁଇ ଅଖିରୁ ଲୋତକ ସ୍ରୋତ ଅବିରାମ ଗତିରେ ବହି ଚାଲିଛି, ତାର ଆରକ୍ତ ଗଣ୍ଡଦେଶ ଭେଦ କରି ।

ବନୀତାକୁ କୋଳକୁ ଆଉଜାଇ ଆଣି ତା'ର ପୁଷ୍ପନିନ୍ଦୀ କୋମଳ କପୋଳ ଉପରୁ ଲୋତକ ସ୍ରୋତ ପୋଛି ଦେଇ କହିଲି, "ତୁମେ ବିଜ୍ଞାନର ଉପାସକ ହୋଇ ବି ଏତେ ଦୁର୍ବଳହୃଦୟା ବିନି ?"

ବନୀତା କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠ ହେତୁ ଆଉ କହି ପାରିଲାନି ।

ମୁଁ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲି—

ଏ ଯେଉଁ ସମୟର ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛି ବିନୀ, ସେ ସମୟରେ ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତରେ ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ଓ ଗଣିକାବୃତ୍ତି ବେଶ୍ ଜୋରସୋରରେ ଚାଲିଥିଲା । ଏହି ଗଣିକା ଓ ରାଜନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ନାନା କଠୋର ଆଇନ୍ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ଗଣିକା ଓ ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଗଣିକାଧିପତି (Superintendent of Prostitutes and courtesans) ନାମକ କର୍ମଚାରୀମାନେ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ସେ ଯୁଗରେ ଏକ ଜଘନ୍ୟ ନିୟମ ଥିଲା ଯେ, କେହି ନାରୀ ଯଦି ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଘେନି ଜାତ

ହେଉଥିଲା, ତେବେ ତା'ଙ୍କୁ ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ବା ଗଣିକାଭାଗ୍ୟା ବୋ
ଘୋଷଣା କରାଯାଉଥିଲା । ଅପରୂପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିଲା, ତା
ବିରାଟ ଅପରାଧ ।

ଗଣିକା ବା ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ଯଦି ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ହେଉଥିଲେ, ତେବେ
ସେମାନେ ପୁରୁଷ ଦର୍ଶନ କରୁ ନ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ
କୌଣସି ପୁରୁଷ ଏପରିକି ରାଜା ମହାରାଜାମାନେ ଆସିଲେ ମଧ
ଦ୍ୱାରରୁ ଫେରି ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ । ଗଣିକା ବା ରାଜନର୍ତ୍ତ
ଯଦି କନ୍ୟା ପ୍ରସବ କରେ, ତେବେ ସେ କନ୍ୟା ଭବିଷ୍ୟତରେ ହୁଏ
ଗଣିକା ବା ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ । ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ହେବାକୁ ହେଲେ ତା'ଙ୍କୁ
ଆଠବର୍ଷ ବୟସରୁ ରାଜଦରବାରରେ ନାଚିବାକୁ ହୁଏ । ତାଙ୍କୁ
ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି
ସେହି କନ୍ୟା ମା'ର ସମସ୍ତ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି, ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଘରଦ୍ୱାର ଅଧି
କାରିଣୀ ରୂପରେ ହାସଲ କରେ । ଗଣିକା ବା ରାଜନର୍ତ୍ତକ
ଯଦି ପୁତ୍ର ପ୍ରସବ କରେ, ପୁତ୍ର ମା'ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହୋଇପାରେନି
ପୁତ୍ରଶିଶୁ ଜାତ ପରେ ଗଣିକା ବା ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ଯଦି ନିଜର ପୂନଃ-
ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହୁଏ, ତେବେ ତା'ଙ୍କୁ ତା'ର
ସମସ୍ତ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଛାଡ଼ି ରାଜ୍ୟରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ତା'
ଯିବାପରେ ତା'ର ଧନସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହୁଅନ୍ତି ସେହି ଦେଶର
ରାଜା । ଦେଶର ଏହିଭଳି ଏକ କଠୋର ନିୟମ ହେତୁ ନର୍ତ୍ତକୀ
ଶାଳବତୀ ରାଜ୍ୟରୁ ବହିଷ୍କୃତା ।

"ବୁଦ୍ଧଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି" ଉଚ୍ଚାରଣରେ ହଠାତ୍
ଶାଳବତୀଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । କୋଳରେ ନବଜାତ ଶିଶୁକୁ ନ
ଦେଖି ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ ।

ଅଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ବୃଦ୍ଧ ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁ । ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁ ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲେ" "ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନି ମା । ପ୍ରଭୁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ କୃପାରୁ ତୁମ ଶିଶୁପୁତ୍ର ବେଶ୍ ଭଲରେ ଅଛି । ତୁମେ ବଡ଼ ନିରାଶ୍ରୟା ଜଣା ପଡୁଛ ମା । ତୁମର ଯଦି କିଛି ଆପତ୍ତି ନ ଥାଏ, ତେବେ ତୁମେ ସେହି ବୌଦ୍ଧ ବିହାରରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇପାର ।"

"ଆର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର, ମୋ ଶିଶୁପୁତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠାରେ ? ତା'ଙ୍କୁ ମୋ ନିକଟରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଲା କିଏ ?" ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ଶାଳବତୀ ।

"ତୁମ ଶିଶୁପୁତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ବୌଦ୍ଧ ବିହାରରେ ମା । ମୁଁ କିଛି ସମୟ ପୂର୍ବେ ଏହି ବାଟଦେଇ ଯାଉଥିଲି, ସଙ୍ଗରେ ଥିଲେ ଶିଷ୍ୟ ଷିବାଶନାଥ । ହଠାତ୍ ଏକ ଶିଶୁର କ୍ରନ୍ଦନରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲି, କେହିନାହିଁ । ଶିଶୁର କ୍ରନ୍ଦନଧ୍ୱନି ବେଳକୁ ବେଳ ପ୍ରବଳ ହେଲା । କେଉଁଆଡ଼ୁ କ୍ରନ୍ଦନଧ୍ୱନି ଆସୁଛି ଜାଣିବାପାଇଁ ସେହି ଅଳିଆ ସ୍ତୂପ ଆଡ଼କୁ ଗଲି । ଦେଖିଲି ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ରଶିଶୁ ଶରୀରରେ କିଞ୍ଚିତ ଆଘାତ ପାଇ ସେହି ଅଳିଆ ଗଦାରେ ପଡ଼ି କ୍ରନ୍ଦନ କରୁଛି ମା ! ଶିଶୁଟିର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ସେହି ବୌଦ୍ଧ ବିହାରକୁ ପଠାଇ ଦେଇଛି । ଶିଶୁପୁତ୍ର ତୁମର ଭାବି ମୁଁ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି ।

କୃତଜ୍ଞତାରେ ଶାଳବତୀଙ୍କ ମନ ପୂରିଗଲା । ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁଙ୍କ ଚରଣ ନିକଟରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ମନକୁମନ ନଇଁ ଆସିଲା ।

ଦୀର୍ଘ ଅଠେଇଶ ବର୍ଷପରେ—

ଗାନ୍ଧାରର ଗୌରବ, ତକ୍ଷଶୀଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ (୧)। ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ। ବେଦବେଦାନ୍ତ, ଉପନିଷଦ, ଆରଣ୍ୟକ, ତର୍କଶାସ୍ତ୍ର, ସ୍ମୃତି, ପୁରାଣ, ଦଣ୍ଡନୀତି, (୨) ଅର୍ଥନୀତି, ବିଜ୍ଞାନ, ଗଣିତ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ଚିତ୍ରକଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଆଦିର ଶିକ୍ଷା, ଆଲୋଚନା ଓ ଗବେଷଣାର ପ୍ରଧାନ ପୀଠସ୍ଥଳୀ। ସପ୍ତତଳ-ବିଶିଷ୍ଟ ଆୟୁର୍ବେଦ ମନ୍ଦିରର ଏକ ଗବେଷଣାଗାରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଷ୍ଟାବିଂଶତି ବର୍ଷର ଯୁବକ ଜୀବକ। ମେଦା, ମହାମେଦା, କାକୋଲି, କ୍ଷୀରକାକୋଲି, ବ୍ରହ୍ମସୁବର୍ଚ୍ଚଳା, ଶ୍ରାବଣୀ, ମହାଶ୍ରାବଣୀ, ଆଦିତ୍ୟପର୍ଣ୍ଣୀ ପ୍ରଭୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ରସାୟନ ଭେଷଜର (୩) ପ୍ରସ୍ତୁତି, ଶୋଧନ ଓ ପୁନଃଶୋଧନରେ ଆତ୍ମନିବିଷ୍ଟ। ହଠାତ୍ ଗବେଷଣାଗାର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲେ ଆୟୁର୍ବେଦର ପ୍ରଧାନାଚାର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧ ମହର୍ଷି ଆତ୍ରେୟ।

"ଏଥର ତୁମ ଅଧ୍ୟୟନ ସମାପ୍ତ ହୋଇଛି ବତ୍ସ ଜୀବକ। ତୁମେ ତକ୍ଷଶୀଳାର ଯୋଜନବ୍ୟାପୀ ସ୍ଥାନରେ ବନୌଷଧି (୪) ରୋପ ପୂର୍ବକ ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିଅଛ, ସେଇ ତୁମର ଯଥେଷ୍ଟ। ରସାୟନ ଭେଷଜ ଓ ବନୌଷଧିରେ ତୁମକୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା-ପାଇଁ ତକ୍ଷଶୀଳାରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ। କୌମାରଭୃତ୍ୟ ତନ୍ତ୍ର (୫) ଓ

୧। University of Taxila.

୨। Politics—ରାଜନୀତି।

୩। Chemical drugs—ରାସାୟନିକ ଔଷଧ ବିଶେଷ।

୪। Medicinal plants, ଔଷଧିଗଛ, ଯେଉଁ ଗଛରୁ ନାନା ଔଷଧ ତିଆରି ହୁଏ।

୫। ଶିଶୁପାଳନ, ବାଳରୋଗ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବାଳ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା ଏହି ତନ୍ତ୍ରରେ ଆଲୋଚ୍ୟ।

କାୟଚିକିତ୍ସା ତନ୍ତ୍ରରେ (୧) ମୁଁ ମୋର ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନ ତୁମକୁ ଦେଇସାରିଛି ବତ୍ସ । ମୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି, ତୁମେ ଏବେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିକିତ୍ସକ ଭାବରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜ୍ଜନ ସହ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କର ।"

"କିନ୍ତୁ, ଗୁରୁଦେବ"

"ବତ୍ସ"

"ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ରରେ (୨) ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ (୩) ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିନି ଗୁରୁଦେବ ।"

"କିନ୍ତୁ ବତ୍ସ — ତକ୍ଷଶିଳାରେ ତୁମକୁ ଶଲ୍ୟ ତନ୍ତ୍ରରେ ଆଉ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଶଲ୍ୟ-ତନ୍ତ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଧନ୍ୱନ୍ତରି (୪) ଉପଧେନବ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଓ କୌଶଳ ତୁମକୁ ପ୍ରଦାନକରି ସାରିଛନ୍ତି । ତୁମ ଅଭିପ୍ରେତ ଉର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ ଶସ୍ତ୍ରକର୍ମରେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ଏଠାରେ ଆଉ କୌଣସି ସୁବିଧା ନାହିଁ ।"

କିଛି ସମୟ ରହି, "କିନ୍ତୁ ବତ୍ସ, ତୁମେ ଯଦି ମହର୍ଷି ପୁଷ୍କଳାବତଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇପାର, ତେବେ ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ରରେ ତୁମ ଅଭିପ୍ରେତ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରି ପାରିବ । ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତରେ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ର ବିଶେଷଜ୍ଞ ଓ ଉର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ ଶସ୍ତ୍ରକର୍ମରେ ସୁନିପୁଣ ।"

---

୧ । ଜ୍ୱର, ଅତିସାର, କାଶ, ଯକ୍ଷ୍ମା, ମେହ ପ୍ରଭୃତି ସକଳ ରୋଗର ଔଷଧ, ପ୍ରୟୋଗ, ନିଦାନ, ପୂର୍ବରୂପ, ପଥ୍ୟ ଓ ଚିକିତ୍ସା ଏହି ତନ୍ତ୍ରରେ ଆଲୋଚ୍ୟ ।

୨ । Surgery—ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଛେଦ୍ୟା ବା ଅପରେସନ୍ ।

୩ । Specialised knowledge.

୪ । Surgeon.

"ମହର୍ଷି ପୁଷ୍କଳାବତଙ୍କୁ କିପରି ଭେଟିବି ଗୁରୁଦେବ ?"

"କଳିଙ୍ଗର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେ ଅଧ୍ୟାପନା କରନ୍ତି ବତ୍ସ ! କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ହିମାଳୟରେ ବୌଦ୍ଧାଚାର୍ଯ୍ୟ ନାଗାର୍ଜୁନଙ୍କ ସହ ସୁଶ୍ରୁତର ପ୍ରତିସଂସ୍କାରରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଯାଅ ବତ୍ସ, ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ହିମାଳୟରେ ଦେଖାକର । ସେ ତୁମର ମନସ୍କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବେ । ମୋଠାରୁ ଏହି ପରିଚୟ ପତ୍ର ନେଇଯାଅ ।"

"ଏ ଯୁବକ ପୁଣି କିଏ ? ମୁଁ ତ କିଛି ବୁଝିପାରୁନି ତୁମ କଥାରୁ ?" ବିନୀତା କିଞ୍ଚିତ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା ।

"ଏତେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୁଅନି ବିନି । ମୁଁ ତୁମକୁ ସବୁକଥା ଖୋଲି କହିବି । ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏତିକି ଜାଣି ଯେ, ଏହି ଯୁବକ ହେଉଛନ୍ତି ଅତୀତ ଭାରତର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିକିତ୍ସାବିତ୍, ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ର-ବିଶାରଦ ବିଜ୍ଞାନ ଶିରୋମଣି ଜୀବକ, ଯାଙ୍କର ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ର କୌଶଳ ବିଂଶଶତାବ୍ଦୀର ଅତି ଆଧୁନିକ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରକୁ ମଧ୍ୟ ହେୟଜ୍ଞାନ କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବିନି, ଏହି ମହାପୁରୁଷଙ୍କର କୃତିତ୍ୱ ଅତୀତର ବିସ୍ମୃତି ସାଗରରେ ଲୀନ ହୋଇଯାଇଛି । ତାଙ୍କର ଅଲୌକିକ ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଭାକୁ ଆମେ ପୃଥିବୀ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପ-ସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ତା' ନ ହୋଇ ଥିଲେ ଆଜି ତୁମର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ଅତୀତ ଭାରତର ବିଜ୍ଞାନକୁ ଅବହେଳା କରି ତା'ର ବିଜୟବାନା ଉଡ଼ାଇ ନ ଥାନ୍ତା ?"

"କିନ୍ତୁ ଶାଳବତୀଙ୍କ କଥା ପୂରାପୂରି ଭୁଲିଗଲ ଯେ ତୁମେ ।"

"ନା ବିନି, ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଳବତୀଙ୍କ କଥା ମୁଁ ଭୁଲି ନି । ତୁମେ ଯଥା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶୁଣି ପାରିବ ।"

"ସେଦିନ ମଗଧର ରାଜଧାନୀ ରାଜଗୃହ କମ୍ପି ଉଠୁଥାଏ । ନଗରର ଚାରିଆଡ଼େ ବିଭିନ୍ନ କୁସୁମର ସାଜସଜ୍ଜା । ଅସଂଖ୍ୟ ତୋରଣ, ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ

ଅଦରେ ସହର ପୂର ଉଠୁଛି । ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଲୋକ କୋଳାହଳରେ ରାଜଗୃହ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ । ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ମହାଗୌରବ ବୈଦ୍ୟଶିରୋମଣି ଜୀବକ ଫେରି ଆସୁଥାନ୍ତି ରାଜଗୃହକୁ, ତକ୍ଷଶୀଳା, ହିମାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ କରି । ସାରା ଦେଶର ଏହି ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ରାଜଗୃହ ସତେ ଯେପରି ପାଗଳ ।

ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଶ୍ରେଷ୍ଠଚିକିତ୍ସକ ଓ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭାବରେ ଅପୂର୍ବ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିଛନ୍ତି ସେ । ଶଲ୍ୟ-ତନ୍ତ୍ର (୧)ରେ ଗୁରୁଦେବ ପୁଷ୍କଳାବତଙ୍କୁ ବଳିଯାଇଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟକା-ନୁଯାୟୀ ପ୍ରାକୃତିକ ହସ୍ତ ପଦାଦିର ଛେଦନ ଓ ତତ୍ ସ୍ଥାନରେ କୃତ୍ରିମ ହସ୍ତ ପଦାଦିର ସଂସ୍ଥାପନ, ଉଦର ବିଦାରଣ ପୂର୍ବକ ଆମାଶୟ (୨)ଅନ୍ତ୍ର(୩), ବୃକ୍କ(୪), ଅଗ୍ନ୍ୟାଶୟ (୫), ଗର୍ଭାଶୟ (୬) ପ୍ରଭୃତି ଉପରେ ଶସ୍ତ୍ରକର୍ମ (୭) ବସ୍ତି (୮) ବିଦାରଣ ପୂର୍ବକ ଅଶ୍ମରୀ (୯) ନିଷ୍କାସନ, ମସ୍ତିଷ୍କ ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ (୧୦) ଶସ୍ତ୍ରକର୍ମ ଆଦି ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ଶସ୍ତ୍ରକର୍ମରେ ସୁନିପୁଣ । ସେ ଆସୁଛନ୍ତି ରାଜଗୃହକୁ ମଗଧରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ରାଜ-ବୈଦ୍ୟରୂପେ । ବାଟରେ ଆସୁଁ ଆସୁଁ ଶତ ଶତ କଠିନ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବରେ ଭଲ କରି ପାରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଖ୍ୟାତି ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତରେ ଅତି ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ବ୍ୟାପିଯାଇଛି । ରାଜଗୃହର

---

୧ । ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ବିଦ୍ୟା, ଅପରେସନ ବା Surgery. ୨ । Stomach. ୩ । Intestine. ୪ । Kidney. ୫ । ଅଗ୍ନ୍ୟାଶୟ, Pancreas. ୬ । Ovary. ୭ । Surgical operation. ୮ । Lower abdomen. ୯ । The stone in the bladder or kidney. ୧୦ । Interior of the brain.

କୋଣେ କୋଣେ ରଟିଯାଇଛି ତାଙ୍କ ଶୁଭ ଆଗମନର ବାର୍ତ୍ତା । ସ୍ୱୟଂ ମଗଧାଧିପ ବିମ୍ବିସାର ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ନଗର ଦ୍ୱାରରେ ଉପସ୍ଥିତ । ପାତ୍ର,ମନ୍ତ୍ରୀ, ସୈନ୍ୟ, ସେନାପତି, ସାମନ୍ତ ସୌଦାଗର ଓ ନାଗରିକ ସମସ୍ତେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଗୌରବ ଏହି ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇବା ପାଇଁ । ଏ ସ୍ୱାଗତ ନୁହେଁ ପରାଜିତ ରାଜାର ବିଜେତା ରାଜାଙ୍କୁ କିମ୍ବା ଗରିବ ପ୍ରଜାର ଦେଶର ଶାସକଗୋଷ୍ଠୀକୁ, ଏ ସ୍ୱାଗତ ହେଉଛି ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଦେଶର ପ୍ରାଣ ଜନପ୍ରିୟ ବିଜ୍ଞାନୀକୁ ।

ଦୂରରୁ ଶୁଭିଲା—

"ବୁଦ୍ଧଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି
ଧର୍ମ୍ମଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି
ସଂଘଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି"

କ୍ରମଶଃ ବୌଦ୍ଧ ଭିକ୍ଷୁଦଳ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ।

ତୁରିଆଡ଼ ଶଙ୍ଖ, ମହୁରି, ବୀଣା, ଭେରି, ଡମ୍ବରୁ, ଘଣ୍ଟା, ପଞ୍ଚହ ଆଦି ବାଦ୍ୟରେ କମ୍ପି ଉଠିଲା । ମହାରାଜ ସ୍ୱୟଂ ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁ ବେଶଧାରୀ ଜୀବକଙ୍କ ବେକରେ ସ୍ୱାଗତର ପୁଷ୍ପମାଳା ଗଳାଇଦେଲେ ।

"ଜୟ ବୈଦ୍ୟରାଜ ଜୀବକଙ୍କର ଜୟ" "ଜୟ ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କର ଜୟ", ଶବ୍ଦରେ ମେଦନୀ କମ୍ପିଉଠିଲା ।

ଆଉ ଦିନକର ଘଟଣା —

ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ରାଜ ଦରବାର । ରାଜବୈଦ୍ୟ ଜୀବକ ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ରାଜ ସିଂହାସନଠାରୁ ଅଦୂରରେ ଏକ ସିଂହାସନ ଉପରେ ଉପବିଷ୍ଟ । ରାଜଗୃହରେ ଜୀବକଙ୍କର ଏକବର୍ଷ ପୂରିଯାଇ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରାଯାଉଥାଏ ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ତରଫରୁ । ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାର ରାଜ ସିଂହାସନରୁ ଉଠିପଡ଼ି ସ୍ୱାଗତ କରି

କହିଲେ "ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆପଣଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ପାରଦର୍ଶିତା ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତକୁ ଅବାକ କରିଛି ବୈଦ୍ୟ ଶିରୋମଣି ! ଆପଣ ମତେ ଭଗନ୍ଦର (୧) ରୋଗରୁ ରାଜା ପ୍ରଦ୍ୟୋତଙ୍କୁ ହରିଦ୍ରା (୨) ରୋଗରୁ ଯେପରି ଭାବରେ ରୋଗମୁକ୍ତ କଲେ, ତାହା ଅତି ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ରାଜଗୃହର ଧନ କୁବେର ବସୁଗମନାଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଶଲ୍ୟକର୍ମ କରି, କାଶୀର ସୌଦାଗର ବିଶାଳମତୀଙ୍କ ପୁତ୍ରର ଉଦର ବିଦାରଣ ପୂର୍ବକ ତାର ଅନ୍ତ୍ରରେ ଯେପରି ଭାବରେ ଶଲ୍ୟ କର୍ମ ସାଧନ କଲେ, ସାକେତର ସୌଦାଗର ଅରଯଣୀୟଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କର ରୋଗ ଓ ତକ୍ମନ୍ (୩) ବ୍ୟାଧିକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଭଲ କଲେ ତାହା ସାରା ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରିଛି ବୈଦ୍ୟରତ୍ନ ସାରାଦେଶ ଆଜି ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାରେ ପାଗଳ । ଅବନ୍ତୀରାଜ ପ୍ରଦ୍ୟୋତ ଆପଣଙ୍କଠାକୁ ଏହିଯେଉଁ ଉପହାର ପଠାଇଛନ୍ତି, ତାକୁ ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ଭିଷକରତ୍ନ ।"

ଏତକ କହି ମଗଧରାଜ ଜୀବକଙ୍କ ହାତକୁ ରାଜା ପ୍ରଦ୍ୟୋତଙ୍କ ପ୍ରେରିତ ଅତି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଖଚିତ ଶିବେୟ୍ୟକ ବସ୍ତ୍ର (୪) ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧନରତ୍ନ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ଘନ ଘନ କରତାଳିରେ ସଭାକକ୍ଷ କମ୍ପି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଖରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର, "ଏ ଧନ୍ୱନ୍ତରି କିଏ ହନ୍ତି,

---

୧ । Fistula. ୨ । Jaundice. ୩ । ମ୍ୟାଲେରିଆ ଜ୍ୱର ।
୪ । ବୁଦ୍ଧ ଘୋଷରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବସ୍ତ୍ର । ସିବି ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକେ ସୂତାକାଟି ଏହି ଲୁଗା ବୁଣନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ବସ୍ତ୍ର ଭାବରେ ପରିଚିତ ।

ସାକ୍ଷାତ ଭଗବାନ । ଓଃ, ଶଲ୍ୟତନ୍ତ୍ରରେ କି ଅପୂର୍ବ ଜ୍ଞାନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଶଳତା ?”

ଜୀବକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଅନୁରକ୍ତିରେ ନଇଁ ଆସିଲା । ଚକ୍ଷୁ ତାଙ୍କର ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା ।

ହଠାତ୍ ସଭାକକ୍ଷ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ବୈଶାଳୀର ଦୂତ ।

“ମହାରାଜ, ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ ବଡ଼ ଅସୁସ୍ଥ । ବୈଶାଳୀର ବିହାରରେ ସେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ । ଶିଷ୍ୟ ଆନନ୍ଦ, ଶାରିପୁତ୍ର, ମୋଗଲ୍ଲାନା ଆଦି ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ । ବୈଦ୍ୟରାଜଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି ମହାରାଜ !”

“ଆଁ, ଶାକ୍ୟସିଂହ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ?” ମହାରାଜ ଚମକି ପଡିଲେ ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୈଦ୍ୟରତ୍ନ ଜୀବକଙ୍କୁ ଘେନି ରଥ ଛୁଟି-ଗଲା ତୀର ବେଗରେ ବୈଶାଳୀର ବୌଦ୍ଧବିହାର ଅଭିମୁଖରେ ।

ବୈଶାଳୀରେ ପହଞ୍ଚି ଜୀବକ ପଶି ଆସିଲେ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ କକ୍ଷ ଭିତରକୁ । ଗୌତମବୁଦ୍ଧ ଶୋଇଥାନ୍ତି ରୋଗ-ଶଯ୍ୟାରେ । ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନରେ ଧ୍ୟାନ-ନିମୀଳିତ ଚକ୍ଷୁ ଦେଖିଲେ କିଏ କହିବ ଶାକ୍ୟସିଂହ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ । ମନେ ହେବ ଶୟନାବସ୍ଥାରେ ସେ ଯେପରି ଧ୍ୟାନରତ । ଗୁରୁପାଖରେ ଘେରି ବସିଥାନ୍ତି ଶିଷ୍ୟବୃନ୍ଦ । ତାହାର ମୁଖରେ ଭାଷା ନାହିଁ । ଗୃହଅଙ୍ଗ ନିଃଶବ୍ଦ । ଜୀବକ ପଶି ଆସି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ କରି ତାଙ୍କର ନାଡିଧରି ବସିଲେ । ନାନା ଅଙ୍ଗ ନାନା ପରୀକ୍ଷାକରି ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କେତେଗୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଔଷଧ ମୁଣିରୁ ବାହାର କଲେ କେତୋଟି ଔଷଧ । ଅତି ଅନୁନୟ କରି କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କୁ ଏହି ଅନୁଲେପନଟି ସମସ୍ତ ଶରୀରରେ ମର୍ଦ୍ଦନ କରିବାକୁ ପଡିବ ମହାଭାଗ ! ପଦ୍ମପୁଷ୍ପରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ

ଏହି ଔଷଧ ବଟିକା କେତୋଟି ଆପଣଙ୍କର ସେବନୀୟ ପ୍ରଭୁ । ଜଳାହାରହିଁ ଏକମାତ୍ର ପଥ୍ୟ ।"

ଶାକ୍ୟସିଂହ ଚକ୍ଷୁ ଖୋଲିଲେ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ପ୍ରଦୀପ୍ତ ବଦନରେ ତାଙ୍କର ଖେଳିଗଲା ଏକ ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟ ।

"କିନ୍ତୁ ବୈଦ୍ୟରାଜ, ଏ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଦେହରୁ-?"

"ସେଥିରେ ଦୋଷ ନାହିଁ ମହାଭାଗ । ଏହା ସଦ୍ୟମୃତ ପ୍ରାଣୀ ଦେହରୁ ଅାହରଣ କରା ଯାଇଛି ମାତ୍ର । ଏହି ମେଦର ଆହରଣ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀକୁ ବଧ କରାଯାଇନି ପ୍ରଭୁ । ମନୁଷ୍ୟକୁ ରୋଗମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣୀ ଦେହର ସ୍ନେହ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ । ଆୟୁର୍ବେଦର ପ୍ରଣେତା ବଶିଷ୍ଠ, ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର, ଅଙ୍ଗିରା, ଅଗ୍ନିବେଶ ପ୍ରଭୃତି ମନୀଷୀମାନେ ଏହା ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ରୋଗପାଇଁ ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ଔଷଧ ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନାହିଁ ଭଗବନ୍ ।"

ଜୀବକଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାରେ ମହାରାଜ ଶାକ୍ୟସିଂହ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭଲ ହୋଇ ଆସିଲେ । ଦିନେ ମହାରାଜ ଶାକ୍ୟସିଂହ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଞ୍ଚଶୀଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ନୂତନ ଦର୍ଶନ ବୁଝାଉଥାନ୍ତି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜୀବକ ସମେତ ବିହାରର ମୁଖ୍ୟ ଶିଷ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ଚାରିପାଖରେ ଘେରି ବସିଥାନ୍ତି । ଆଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଶିଷ୍ୟା ଶାଳବତୀଙ୍କର ତ୍ୟାଗ ଓ ଆଦର୍ଶର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ସେ କିପରି ନର୍ତ୍ତକୀ ଭାବରେ ଜୀବନ-ଯାପନ କରି ଏକ ପୁତ୍ର ପ୍ରସବପରେ ନର୍ତ୍ତକୀ ପଦରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ପବିତ୍ର ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ, ସେହି କରୁଣ କାହାଣୀ ଶୁଣି ଶୁଣି ଜୀବକଙ୍କ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ ସେ ପଚାରିଲେ, "ଶିଷ୍ୟାଙ୍କର ସେହି ପୁତ୍ର କୁଆଡ଼େ ଗଲା ପ୍ରଭୁ ?"

ଜୀବକଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଜୀତେନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ମୁଖରେ ଏକ ଈଷତ ହାସ୍ୟରେଖା ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

“ବୈଦ୍ୟରାଜ, ଶିଷ୍ୟା ଶାଳବତୀଙ୍କର ସେହି ପୁତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ଯେ ଉପବିଷ୍ଟ ।” ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ ଶିଷ୍ୟମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଅନାଅନି ହେଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଆଲୋଚନା କକ୍ଷକୁ ଝଡ଼ପରି ପଶି ଆସିଲ, ଶିଷ୍ୟାବିହାରର ପ୍ରଧାନ ପରିଚାରିକା “ମହାରାଜ, ଶିଷ୍ୟା ଶାଳବତୀ ହଠାତ୍ ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କଳିଙ୍ଗରୁ ଫେରି ସେ ଆଜି ସକାଳେ ବିହାରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆପଣଙ୍କ ସହ ସାକ୍ଷାତ୍ କରିବାକୁ ଆସୁଁ ଆସୁଁ ହଠାତ୍ କ'ଣ ହେଲା ଚଟାଣ ଉପରେ କଙ୍କୁଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଚେତା ବୁଡ଼ିଗଲା ପ୍ରଭୁ ।”

ଶାଳବତୀଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥ ଖବର ଶୁଣି ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ମୁହଁରେ ଚିନ୍ତାର ଏକ ଢେଉ ଖେଳିଗଲା । କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହି, “ଏଥର ଆପଣଙ୍କ ପାଳି ପଡ଼ିଲା ବୈଦ୍ୟରାଜ୍ । ଯାନ୍ତୁ, ନିଜ ମାତାଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରନ୍ତୁ, ଭିଷକ୍‌ବର୍ଯ୍ୟ ।”

ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନରେ ଜୀବକଙ୍କ ସାରା ଦେହରେ ଏକ ବିଦ୍ୟୁତର ଶିହରଣ ଖେଳିଗଲା । ସେ 'ମା', 'ମା' କହି ଆଲୋଚନା କକ୍ଷରୁ ଝଡ଼ ପରି ବାହାରି ପଳାଇଗଲେ ।

“ଜୀବକଙ୍କ ମାତା କ'ଣ ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଳବତୀ ?” ପଚାରୁଁ ପଚାରୁଁ ଉଠି ବସିଲା ବନୀତା । ଏତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ମୋ କୋଳରେ ମୁଣ୍ଡଦେଇ ଅର୍ଦ୍ଧଶାୟିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଶୁଣୁଥିଲା ମୋ କଥାକୁ । ଏଥର ସେ ସଳଖ ହୋଇ ବସି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

“ହଁ ବନି, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜୀବକ ହେଉଛନ୍ତି ନର୍ତ୍ତକୀ ଶାଳବତୀଙ୍କ ପୁଅ । ଆବର୍ଜନା ସ୍ତୂପରୁ ସଂଗୃହୀତ ସେହି ଶିଶୁ ପୁଅ କଥା ମୁଁ

ତୁମକୁ ଅଗରୁ କହିଛି, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଏହି ବୈଦ୍ୟଶିରୋମଣି ଜୀବକ । ବୌଦ୍ଧ ବିହାରରେ ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା କଟାଇ, ତକ୍ଷଶିଳାରେ ଅଧ୍ୟୟନ ସମାପ୍ତ କରି, ସେ ରାଜଗୃହକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ମହାରାଜା ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ରାଜବୈଦ୍ୟ ରୂପେ ।

"ଶାଲବତୀଙ୍କର ଚେତା ଫେରି ଆସିଥିଲେ, ମାତା ପୁତ୍ରଙ୍କର ମିଳନ ବଡ଼ ମଧୁମୟ ହୋଇ ଉଠିଥିବ ନିଶ୍ଚେ ?"

"ନା, ବନି, ନିୟତି କାନ୍ତୁ ତା' କରିଇ ଦେଲନି । ମାତାଙ୍କର ଚେତା ଫେରି ଅସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବକ ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟ ଟିକକ ପାଇ ପାରିଲେନି ।

"ତା'ହେଲେ—?"

"ଚେତା ଫେରିଆସିବା ପରେ, ଜୀବକ ଯେତେବେଳେ ମାତାଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତି, ସେତେବେଳକୁ ବୁଢ଼ୀର ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ପୁରାପୁରି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଗଲାଣି । ବିନା ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରରେ ଭଲ ହୋଇ ପାରିବ ନା ଭାବି ଶେଷରେ ମାତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଉପରେ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରି ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଫେରାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ସେ ଦୃଢ଼ସଂକଳ୍ପ ହେଲେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ବୌଦ୍ଧବିହାରରେ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ପାଇଁ ଏକ ସୁନିର୍ମଳ କକ୍ଷର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହେଲା । ଜୀବକ ଯୋଗଚୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସ୍ତମ୍ଭନଚୂର୍ଣ୍ଣ ନାମକ ଦୁଇଟି ସଂଜ୍ଞାପହାରକର ବ୍ୟବହାରରେ ଅନ୍ଧୁଣୀ ମାତାଙ୍କୁ ଅଚେତ କରାଇ ଉତ୍ତପ୍ତ ଜଳରେ ଶୋଧନ କରାଯାଇ ଥିବା ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁଉପରେ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କଲେ ।

"ଆଁ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ? ପୁଣି ସଂଜ୍ଞାପହାରକ ସାହାଯ୍ୟରେ ? ସେ ଯୁଗରେ କ'ଣ ଚକ୍ଷୁଉପରେ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ହେଉଥିଲା ?" ବିନୀତା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମୋତେ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ବନୀତାର ଏଭଳି ପିଲାଳିଆ ପ୍ରଶ୍ନରେ ନ ହସି ରହି ପାରିଲି ନି ତାଂକ ସେହି ଫୁଲିଲା ଫୁଲିଲା ଗାଲକୁ ଚିପିଦେଇ କହିଲି, 'ଏତ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ବନି ! ରାଜା ଭୋଜଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କ ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ଯେଉଁଭଳି ଜଟିଳ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରାଯାଇ ଥିଲା, ତାହା ଶୁଣିଲେ ତୁମର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜ୍ଞାନୀ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ରହି ପାରିବେନି ! ସେ ଯୁଗରେ ପରି ତୁମର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ସ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଭଳି ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରାଯାଇ ଅସୁନ୍ଦର ମୁଖକୁ ସୁନ୍ଦର କରାଯାଇ ପାରୁଥିଲା ସେ ସବୁ ତୁଳନାରେ ଏ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଯେ ପିଲାଖେଳ ବନି ।”

“ଏହି ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ପରେ, ମାତା ପୁତ୍ରଙ୍କର ମିଳନ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥିବ ଅତି ମଧୁମୟ ?”

“ନା ବନି, ଏଥର ବି ନିୟତି ତା କରାଇ ଦେଲାନି । ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରର ସାତଦିନ ପରେ, ଯେଉଁଦିନ ଆଖି ପଟି ଖୋଲାଯିବା କଥା, ସ୍ୱୟଂ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ, ବିହାରର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଶାଳବତୀଙ୍କ ଶଯ୍ୟା ଗୃହ-ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଜୀବକଙ୍କର ଏହି ଅଲୌକିକ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରର ପରାକାଷ୍ଠା ଦେଖିବା ପାଇଁ । ଶାଳବତୀଙ୍କ ଆଖିରୁ ପଟି ଖୋଲିଦେବା ପରେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପରିଷ୍କାର ଦେଖିପାରି ବୈଦ୍ୟରାଜଙ୍କୁ ପୁଅ ପୁଅ କହି କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ । ସଦ୍ୟ ଭଲ ହୋଇଥିବା ଚକ୍ଷୁରୁ ତାଙ୍କର ଲୋତକ ସ୍ରୋତ ଛୁଟି ଚାଲିଥିଲା ଶ୍ରାବଣର ଅବାରିତ ବାରିରାଶି ପରି । ଏହି ସମୟରେ ରାଜଗୃହର ଦୂତ ଆସି ଖବର ଦେଲା ଯେ ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାର ଯୁବରାଜ ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦୀହୋଇ କାରାଗାରରେ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିହତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

“ଅଁ ମହାରାଜ ନିହତ ?” ଦୂତଙ୍କ ଖବରରେ ଶାଳବତୀ ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଚେତା ପୁଣି ବୁଡ଼ିଗଲା ।”

ବନୀତା ଅତକୁ ଅନାଇଲା । କେତେବେଳୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ର କୌଣସି ଚଞ୍ଚଳତା ନାହିଁ । ସେ ଅନ୍ଧର ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ହୋଇ ମୋ ଅତକୁ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଅନାଇ ରହିଥାଏ ।

"ରାତ୍ରିର ମଧ୍ୟମ ପ୍ରହର । ବୌଦ୍ଧବିହାର ନିସ୍ତବ୍ଧ । ବୃଦ୍ଧା ଶାଲବତୀଙ୍କ ରୋଗଶଯ୍ୟା ପାଖରେ ବସିଥାନ୍ତି ବୈଦ୍ୟରାଜ ଜୀବକ । ହାତରେ ବୃଦ୍ଧାମାତାଙ୍କ ନାଡ଼ୀ । ବୈଦ୍ୟରାଜ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ । ବୃଦ୍ଧା ମାତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ସମୟର ପୂର୍ବାଭାସ କି କଅଣ ? ହଠାତ୍ 'ବାବା' ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ସେ ଚମକି ଉଠିଲେ । ମୁଖରେ ତାଙ୍କର ନୂତନ ଆଶାର ଚିହ୍ନ ପୁଣି ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

"ବାବା, ମୋର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି । ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଲାଭ କଅଣ ? ତୋ ଆଗରେ ମୁଁ ସେ ଆରପାରିକି ଚାଲି ଯାଉଛି, ସେଇ ମୋର ମହାନନ୍ଦ । କିନ୍ତୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋ ଜୀବନର କରୁଣ କାହାଣୀ ତୋତେ ନ କହି ରହି ପାରୁନି ବାବା !"

ଜୀବକ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୟନରେ ମା'ଙ୍କୁ ଅନାଇ ରହିଲେ—

"ବାବା, ଦିନଥିଲା ଯେତେବେଳେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଜଗତରେ ମୁଁ ଥିଲି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତମ ତାରକା । ରାଜଗୃହର ନର୍ତ୍ତକୀ ଭାବରେ ମୁଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି ମୋର ଜୀବନ । ମୁଁ ନର୍ତ୍ତକୀ ଥିଲି ସତ; କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୂରରେ ରଖିବା ଥିଲା ମୋର ବ୍ରତ । କିନ୍ତୁ - ମୋର ସେହି ବ୍ରତ ବେଶୀଦିନ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ ବାବା । ଉଦ୍ଦାମ ଯୌବନର ସ୍ରୋତରେ ମୋର ସେହି କଠୋର ବ୍ରତ କୁଆଡ଼େ ମିଳାଇଗଲା । କେଉଁ ଏକ ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ସହିତ ମୋର

ସାକ୍ଷାତ ହେଲା କେଜାଣି, ମୁଁ ତାଙ୍କର ରୂପ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ସେହିଦିନଠାରୁ ମୋର ଅନ୍ତଃପୁର ଭିତରକୁ ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ହେଲା ଅବାଧଗତି । ଦୁଇଟି ଜୀବନର ଅଭିସାର ତଳେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା କେତେ ରଜନୀଗନ୍ଧା, କେତେ ଜହ୍ନିଭରା ରଜନୀର ମଧୁସ୍ୱପ୍ନ ବିତି ଯାଇଥିଲା ତା'ର ଭିତରେ । ଜୀବନର ସେହି ନିଶା ଭିତରେ ବସନ୍ତ ରାତିର କେଉଁ ବିସ୍ମୃତ ଲଗ୍ନ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ମୋର ଉନ୍ମେଷିତ ଯୌବନକୁ ସମର୍ପି ଦେଇଥିଲି ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ନିକଟରେ । ସେହି ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାର, ହଁ ବାବା ମହାରାଜ ବିମ୍ବିସାର ହେଉଛନ୍ତି ତୋ—ର—ପି—ତା ।

କୋହ ଉଠିଲା, ଆଉ କହିପାରିଲେ ନାହିଁ ବୁଢ଼ୀ । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ଦୁଇଟୋପା ଅଶ୍ରୁ ଗଡ଼ିଆସିଲା, ତାଙ୍କର ଶ୍ଳଥ ଚର୍ମ ଗଣ୍ଡଦେଶ ଦେଇ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଶ୍ରୁଳ ଚକ୍ଷୁ ତାଙ୍କର ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ଜୀବକ ମା, ମା କହି ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ମୃତପିଣ୍ଡ ଉପରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ ।

"ଲକ୍ଷ୍ୟକଲି ବନୀତାର ଚକ୍ଷୁ ମଧ୍ୟ ଏଥର ଛଳଛଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ତା'ର କୁସୁମକୋମଳ କପୋଳରେ ମୃଦୁ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ କହିଲି, "ତୁମଭଳି ଭାବପ୍ରବଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଅତୀତ ଭାରତର ଗୌରବ ବିଷୟରେ କହି ବସିଲେ, ତୁମ୍ଭମାନେ ଅଶ୍ରୁଜଳର ନିର୍ଝରଣୀ ଏଠାରେ ଫିଟାଇ ଦେଇ ପାରିବ ବୋଲି ।"

ବନୀତା ସେତେବେଳକୁ ମୋ କଥାର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେବା ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲା । ଅଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଗିର୍ଜ୍ଜାରେ ଠଂ, ଠଂକରି ନଅଟା ବାଜିଲା । ବନୀତାର ହାତ ଧରି ଉଠିଲି ହୋଟେଲକୁ ଫେରି-ଯିବାପାଇଁ ।

—* ସମାପ୍ତ *—

ମୁଦ୍ରାକର ଶ୍ରୀ ବାଳକୃଷ୍ଣ କର, ବି. ଏ., ସାରସ୍ୱତ ପ୍ରେସ, କଟକ ୧୯୬